T.C.
İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mali Hukuk Anabilim Dalı

Suç Gelirlerinin Aklanmasında Önleyici ve Denetleyici Kurumlar; Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Eylem Görev Gücü

(Yüksek Lisans Tezi)

DANIŞMAN
Prof. Dr. Gülsen Güneş

HAZIRLAYAN
Candan Sedefoğlu
2501060679

İstanbul-2009

ÖZ

Tez konumuz olan suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede uluslararası girişimleri incelerken suçtan kaynaklı mal varlığı değeri ve suçtan kaynaklı mal varlığı değerinin aklanması kavramlarına değinmek zorunluluktur. Aksi takdirde konunun bütünlüğünün bozulacağı ve konunun kavranması zor olacağından yapılan çalışma eksik kalacaktır. Tez çalışmamızda benzer kaygıyı taşıdığımız için aşağıda belirtilen içindekiler bölümünü oluştururken, bu hedefe ulaşmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanması kavramlarını açıklayan girişten sonra suç gelirlerinin uluslararası boyutta yansımaları ve bu bağlamda aklama ile mücadelede uluslararası sözleşmeler aktarılmaya çalışılmıştır. Konunun uluslararası boyutundan sonra suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanmasında Türkiye'de mücadele sisteminin tarihsel gelişimi ve bu süreçte yürürlüğe giren hukuksal kurallar ve mukayeseli hukukta yer alan paralel gelişmeler açıklanacaktır. Ardından üçüncü bölümde suç gelirlerinin aklanmasın önlenmesine yönelik bazı uluslararası kuruluşlar özetlenecek ve tüm ülkeler üzerinde uluslararası alanda standart koyucu bir kuruluş haline gelen FATF ve FATF bünyesinde oluşturulan hukuksal kurallar incelenecektir. Tüm çalışma sonucu Türkiye özelinde çalışmamızın ana konusunu içeren aklama ile mücadelede ceza hukuku dışında kullanılan yöntem ve hukuksal araçlar, bu konuda alınması gereken önleyici tedbirler, Mali Suçları Araştırma Kurulu çabaları, bu yolda atılan adımlar ve bazı eksiklikler belirtilmeye çalışılarak çalışmaya son verilecektir.

ABSTRACT

It is compulsory to assess the concepts of money laundering from the proceeds of crime and assets sourcing from crime while studying international initiatives in fighting against money laundering which is the subject of the thesis. Otherwise, the integrity of the subject will lose cohesion and the study will be imperfect because it will be difficult to apprehend the subject. Since we were uneasy about it during the study on the subject of the thesis, we found it necessary to mention the foregoing subjects, and therefore, tried to reach this target while composing the following content section.

In the first section of our study, we tried to convey the concepts of proceeds of crime and money laundering from the proceeds of crime in the introduction and then, the international reflections of proceeds of crime and the international agreements in fighting against money laundering. After the international dimension of the subject, the historical development in Turkey in fighting against laundering money and the legal principles brought in force during this process along with the parallel developments that take place in the comparative law will be explained. Then, in the third section, some international institutions dealing with the prevention of money laundering will be summarized and the legal principles formed within the body of FATF and FATF that has become a standards determining body for all the countries in the international area will be studied. The study will be completed by specifying the methods and the legal means used apart from the penal code in money laundering which is the main subject of our thesis, the preventive measures that should be taken, the attempts of the Financial Crimes Investigation Board, steps taken for this purpose and some deficiencies.

ÖNSÖZ

Toplumsal yaşamın gereği olan sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçların, hukuk sistemlerinin öngördüğü kurallar içerisinde temin edilmesi toplumsal hayatın vazgeçilmez koşuludur. Toplumda yer alan düzenin devam edebilmesi için bu kurallar dışında gerçekleştirilen bazı eylemler yasalar tarafından suç olarak kabul edilmiştir. Günümüz hukuk sistemleri, suçtan elde edilen kazançları yasaklanmanın yanı sıra, bu kazançların yasa dışı kaynağını gizlemek suretiyle yasal görüntü kazandırılarak ekonomiye dâhil edilmesini de suç olarak kabul etmektedir.

Bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen kazançlar 'suç geliri' veya 'kara para' olarak tanımlanmaktadır. Suç gelirinin, bu gelire kaynaklık eden ve öncül suç olarak adlandırılan suçtan uzaklaştırılarak çeşitli işlemlerle yasal yollardan elde edilmiş gelir görüntüsü kazandırılmasına ise aklama denilmektedir. Suç gelirlerini aklama faaliyeti, özellikle gelir getirici yasa dışı faaliyetlerde bulunanların veya bunlarla ilişki içinde olanların varlığını devam ettirebilmesi için en temel ihtiyaçtır. Yasa dışı eylemlerden kazanılan gelirin, yasal görüntü kazandırılmadığı sürece kullanılması mümkün olmadığı için suç gelirlerini aklayan ve buna aracılık eden kişi ya da kurumlar, bu gelire yasal görüntü kazandırmak için tüm imkanlarını seferber edecektir. Uluslararası bir suç niteliğine sahip suç gelirlerini aklama suçuna karşı dünya üzerinde hem ulusal hem de uluslararası alanda alınacak tedbirler, anlaşmalar, sözleşmeler, direktifler ve gruplar mücadelede etkinliğin arttırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk Anabilim Dalı tez çalışmamda konunun seçimi ve işlenmesinde sonsuz destek veren, çalışma süresince tavsiye ve görüşleri ile çalışmaya önemli katkıları bulunan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Gülsen Güneş içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xv**
KISALTMALAR ..... **xvi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ULUSLARARASI BOYUTLARI

1.1. Suç Gelirleri Kavramı ve Kapsamı 4
1.1.1. Genel Olarak Suç Geliri Kavramı 4
1.1.2. Bazı Uluslararası Sözleşmeler İtibariyle Suç Geliri Kavramı 5
1.1.3. Hukuksal Açıdan Suç Geliri Kavramı 7
1.1.3.1. Geniş Anlamda Suç Geliri 7
1.1.3.2. Dar Anlamda Suç Geliri 8
1.2. Suç Gelirlerini Aklama Kavramı ve Kapsamı 8
1.2.1. Genel Olarak Suç Gelirlerini Aklama Kavramı 8
1.2.2. Bazı Uluslararası Sözleşmeler İtibariyle Suç Gelirlerini Aklama Kavramı 9
1.3. Dünya Üzerinde Aklanan Suç Gelirinin Boyutları 11
1.3.1. Genel Olarak Suç Geliri Üzerine Tahminler 11
1.3.2. Suç Gelirleri Üzerine Ülke Sıralamaları 16
1.4. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Mali Sektöre Etkileri 20
1.5. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sözleşmeler 23

1.5.1. Genel Olarak 23
1.5.2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Hukuksal İşbirliği 25
1.5.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 'Suçtan Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine İlişkin Tedbirler Hakkında R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı 27
1.5.2.2. Basel Komitesi İlkeler Bildirisi 28
1.5.2.3. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu) 30
1.5.2.4. Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu – AK Sözleşmesi 41) 32
1.5.2.5. Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerini Aklanması, Aranması, El Konması ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu- AK Sözleşmesi 198) 34
1.5.2.6. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu) 35
1.5.2.7. Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadelede Avrupa Toplulukları Konsey Direktifi 37
1.5.2.8. Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi) 41

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SUÇ GELİRİNİN AKLANMASI VE ÖNLENMESİ YOLLARI

2.1. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Tarihsel Gelişimi 43
2.1.1. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Uluslararası Sözleşmeler ve Kuruluşlar Yönünden Tarihsel Gelişimi 43
2.1.1.1. Genel Olarak 43

2.1.1.2. FATF Değerlendirme Süreci Yönünden Türkiye'nin Tarihsel Gelişimi 44
2.1.1.3. Suç Gelirlerinin Aklanması ile İlgili Olarak Türkiye'nin Taraf Olduğu İkili Anlaşmalar Yönünden Tarihsel Gelişimi 47
2.1.2. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Ulusal Alanda Cezai Tedbirler Yönünden Tarihsel Gelişimi 50
2.2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri (Bastırıcı Tedbirler) 53
2.2.1. 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi 53
2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası'nın Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi 55
2.2.2.1. Genel Olarak 55
2.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Açısından Değerlendirilmesi 56
2.2.3. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi 58
2.2.3.1. Genel Olarak 58
2.2.3.2. 5549 Sayılı Yasa'nın Genel Ceza Hukuku Tedbirleri Açısından Değerlendirilmesi 59
2.3. Mukayeseli Hukukta Ülkelerin Suç Gelirlerini Aklama Suçunun Düzenlendiği Yasalar Yönünden Karşılaştırılması 60
2.3.1.Genel Olarak 60
2.3.2. Ülkelerin Mevzuatlarının Öncül Suçlar Yönünden Karşılaştırılması ... 62
2.4. Uluslararası Alanda Mali İstihbarat Birimleri (Financial Intelligence Units-FIU) 65
2.4.1. Mali İstihbarat Birimi Modelleri 67
2.4.1.1. Bağımsız model 67
2.4.1.2. İdari Model 68
2.4.1.3. Polis Modeli 69
2.4.1.4. Adli Model 69

2.4.2. Türk Hukuku'nda Mali İstihbarat Birimi 70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK ULUSLARARASI KURULUŞLAR; FATF, FATF BENZERİ BÖLGESEL KURULUŞLAR VE FATF BÜNYESİNDE OLUŞTURULAN HUKUKSAL KURALLAR

3.1. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Oluşumlar ve Hukuksal Araçlar 72
3.1.1. Egmont Grubu 72
3.1.1.1. Egmont Grubu Çalışma Grupları 73
3.1.1.1.1. Mevzuat Çalışma Grubu 74
3.1.1.1.2. Bilgi Teknolojisi Çalışma Grubu 74
3.1.1.1.3. Eğitim Çalışma Grubu 74
3.1.1.1.4.Geliştirme Çalışma Grubu 74
3.1.1.1.5. Operasyonel Çalışma Grubu 75
3.1.2. Wolfsberg Grubu..... 77
3.1.3. Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force- FATF)..... 78
3.1.3.1. Genel Olarak 78
3.1.3.2. FATF'in Organizasyon Yapısı 80
3.1.3.3. FATF Üyeliği 81
3.1.3.4. FATF Toplantıları ve Organizasyon İçinde Yer Alan Çalışma Grupları 82
3.1.3.4.1. Genel Kurul Toplantıları 82
3.1.3.4.2. Terörizmin Finansmanı Çalışma Grubu 82
3.1.3.4.3. AML/CFT Değerlendirmeleri ve Uygulama Çalışma Grubu 83
3.1.3.4.4. Tipoloji Çalışma Grubu 83
3.1.3.4.5. Geçici Grup (Ad Hoc Group) 83
3.1.3.4.6. Finansal Hizmetler Grubu (Financial Services Group..... 83
3.1.3.4.7. Uluslararası İşbirliği İzleme Grubu (International Cooperation Rewiev Group) 84

3.2. FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar 84
3.2.1. Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadelede Asya Pasifik Grubu Asia Pacific Group on Money Laundering - APG) 85
3.2.2. Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (Caribean Financial Action Task Force- CFATF) 86
3.2.3. Doğu ve Güney Afrika Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadele Grubu (Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group - ESAAMLG) 88
3.2.4. Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force on Money Laundering in South Africa – GAFISUD) 89
3.2.5. Avrupa Konseyi Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi (Moneyval) 89
3.2.6. EURASİAN Grubu (EAG) 90
3.2.7. Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü (Middle East & North Africa Financial Action Task Force - MENAFATF) 91
3.2.8. Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu (Groupe Intergouvernemental d'Action contre le Blanchiment de l'Argent en Afrique- Inter governmental Group on Anti Money Laundering in Africa GIABA)..... 91
3.2.9. Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu (Off-shore Group Banking Supervisory- OGBS)..... 92
3.3. FATF Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Kurallar 93
3.1.1. FATF 40 Tavsiye Kararları..... 93
3.1.1.1. Genel Olarak 93
3.1.1.2. 40 Tavsiye Kararının Genel Çerçevesi 94
3.1.1.2.1. Hukuk Sistemleri Alanında Alınacak Tedbirler 94
3.1.1.2.2. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından Alınacak Tedbirler 95
3.1.1.2.3. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörizmin Finansmanını ile Mücadele Sistemi için Alınacak Kurumsal ve Diğer Tedbirler..... 95

3.1.1.2.4. Uluslararası İş Birliği Yönünden Alınacak Tedbirler 96
3.2.2. Terörün Finansmanı İle İlgili Özel Tavsiye Kararları 96
3.2.2.1.Genel Olarak 96
3.2.2.2. Terörün Finansmanı İle İlgili Özel Tavsiye Kararlarının Genel Çerçevesi 97
3.3.2.2.1. Birleşmiş Milletler Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konması Alanında Alınacak Tedbirler 97
3.3.2.2.2. Terörizmin, Terörist Eylemlerin ve Terör Örgütlerinin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi Alanında Alınacak Tedbirler 98
3.3.2.2.3. Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi Alanında Alınacak Tedbirler 98
3.3.2.2.4. Terörizmle İlgili Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Alanında Alınacak Tedbirler 98
3.3.2.2.5. Uluslararası İşbirliği Alanında Alınacak Tedbirler 99
3.3.2.2.6. Alternatif Havale Sistemleri Üzerinde Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler 99
3.3.2.2.7. Elektronik Transferde Müşteri Kimlik Tespiti Önlemlerinin Güçlendirilmesi Yönünde Alınacak Tedbirler 99
3.3.2.2.8. Kazanç Dışı Amaç Taşıyan Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılmasının Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler 100
3.3.2.2.9. Kuryeler Aracılığıyla Para Nakli Aralcığıyla Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler ... 100
3.3.3. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi (AML/CFT Metodolojisi) 101
3.3.3.1. AML/CFT Metodolojisi Genel Olarak 101
3.3.3.2. AML/CFT Metodolojisi Belgesinin Genel Çerçevesi 102
3.3.3.2.1. Mali Sektörle İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçevesi 102
3.3.3.2.2. Mali Olmayan Sektörle İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçevesi 103

3.3.3.2.3. Ulusal ve Uluslararası İş Birliği Konuları ile İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçeveşi 103
3.3.3.3. AML/CFT Metodoloji Belgesine Göre FATF Değerlendirme Süreci ve Tavsiye Kararlarına Uyum Düzeyi 103
3.3.3.3.1. Karşılıklı Değerlendirme Raporu Sonrası Süreç..... 105
3.3.3.3.1.1 İki Yılda Bir Yapılan Takip Süreci 105
3.3.3.3.1.2. Geliştirilmiş Takip Süreci 106
3.3.3.4. İş Birliği Yapmayan Ülkeler ve Bölgeler (Non-cooperatif Countries and Teritories – NCCT) 106
3.3.3.5. FATF Tavsiyelerine Uymayan Ülkelere Uygulanacak Yaptırımlar 107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI İLE MÜCADELEYE YÖNELİK KURULUŞLAR; MALİ SUÇLARI ARAŞTIMA KURULU VE DİĞER KURUMLARIN ÜSTLENDİĞİ ROLLER

4.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) 109
4.1.1. Genel Olarak 109
4.1.2. MASAK'ın İdari Yapısı..... 110
4.1.3. MASAK'ın Görev ve Yetkileri 110
4.1.4. MASAK'ın Fonksiyonları..... 112
4.1.4.1. Politika Belirleme ve Mevzuat Geliştirme Fonksiyonu 112
4.1.4.2. Veri Toplama, Analiz, Değerlendirme Fonksiyonu 113
4.1.4.3. Denetim Fonksiyonu 114
4.1.4.4. Koordinasyon Fonksiyonu 115
4.1.4.5. İnceleme(Araştırma) Fonksiyonu 116
4.1.4.5.1. İncelemenin Başlatılması 116
4.1.4.5.2. El Koyma (Müsadere) ve Diğer Koruma Tedbirleri Talebi. 117
4.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu 118
4.2.1. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun Üyeleri 118

4.2.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu Görev ve Yetkileri 119
4.2.3. Sermaye Piyasası Kurulu 120
4.2.4. Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı 120
4.2.5. Merkez Bankası..... 122
4.3. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri Dışındaki Tedbirler (Önleyici Tedbirler) 123
4.3.1. 5549 Sayılı Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Dışında Önleyici Tedbirlere İlişkin Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi 123
4.3.2. Önleyici Tedbirlerin Uygulama Alanında Yer Alan İlkeler 126
4.3.2.1. Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi 127
4.3.2.1.1. Genel Olarak 127
4.3.2.1.2. Şüpheli İşlem Tanımı 127
4.3.2.1.3. Uluslararası Boyutta Şüpheli İşlem Bildirimi 129
4.3.2.1.4. Yıllar İtibariyle Bazı Ülkelerdeki Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları 131
4.3.2.1.5. Mukayeseli Hukukta Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi..... 132
4.3.2.1.6. Türkiye'de Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi 132
4.3.2.1.7. Şüpheli İşlem Bildiriminin Yapılacağı Yer 136
4.3.2.1.8. Şüpheli İşlem Bildirimi İçin Uyum Görevlisi Atama 137
4.3.2.1.9.Şüpheli İşlem Bildirim Formunu Gönderilmesi..... 138
4.3.2.2. Müşteri Tanı İlkesi 138
4.3.2.2.1. Genel Olarak 138
4.3.2.2.2. Türk Hukukunda Müşteri Tanı İlkesi 140
4.3.2.3. Kimlik Tespiti İlkesi 141
4.3.2.3.1. Genel Olarak 141
4.3.2.3.2. Mukayeseli Hukukta Kimlik Tespiti İlkesi 141
4.3.2.3.3. Türk Hukukunda Kimlik Tespiti İlkesi 142
4.3.2.3.3.1. Kimlik Tespiti Yapılacak Durumlar.....144
4.3.2.3.3.2. Kimlik Tespitinde Kullanılacak Belgeler.....144
4.3.2.3.3.3. Kimlik Tespitinin İçeriği ve Zamanı 145
4.3.2.4. Kayıtların Saklanması İlkesi 146

4.3.2.5. Eğitim İlkesi …….....146
4.3.2.6. Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğü İlkesi 148
4.3.2.7. Devamlı Bilgi Verme İlkesi 148
SONUÇ 149
KAYNAKÇA 153

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Ön İnceleme, Araştırma ve İnceleme Sonucunda Aklandığı İddia Elde Edilen Para Tutarı 15

Tablo 1.2. Para Aklayıcıları için Çekicilik Sıralaması 17

Tablo 1.3. Para Aklamada Öncü Ülkeler 19

Tablo 2.1: Ülkelerin Suç Gelirlerini Aklama Suçu ile İlgili Mevzuatları 60

Tablo 2.2: Ülkelerin Mevzuatlarının Öncül Suçlar Yönünden Karşılaştırılması 63

Tablo 3.1. Egmont Grubu Kapsamında Türkiye'nin Bilgi Alışverişinin Yıllara Göre Dağılım Sayısı 77

Tablo 3.2. FATF Üyesi Ülkeler 80

Tablo 3.3. Ülkelerin FATF Tavsiyelerine Uyum Düzeyi 105

Tablo 4.1. Türkiye'de Suç Gelirleri ile Mücadelede Gerçekleştirilen Bazı Operasyonlar ve Sonuçları 121

Tablo 4.2: Bazı Ülkelerde Şüpheli İşlem Bildirimi Uygulamasının Başlama Yılı 130

Tablo 4.3. Yıllar İtibariyle Bazı Ülkelerdeki Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları . 131

Tablo 4.4. Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Sayıları ve Kaynaklara Göre Dağılımı 134

Tablo 4.5. Diğer Bildirimlerin Sayıları ve Kaynaklara Göre Dağılımı 135

Tablo 4.6. Alınan İhbar ve Şüpheli İşlem Bildirimleri Üzerine Yapılan Çalışmalar (2007) 135

Tablo 4.7. Ön Değerlendirme Sonuçları (2007) 136

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AML/CFT	:	Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations
AK	:	Avrupa Konseyi
a.e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.g.m.	:	Adı geçen makale
a.g.s.	:	Adı geçen sözlük
APG	:	Asia Pacific Group on Money Laundering
BKK	:	Bakanlar Kurulu Kararı
Bkz.	:	Bakınız
BM	:	Birleşmiş Milletler
C	:	Cilt
CFATF	:	Caribean Financial Action Task Force
EAG	:	Eurasian Group
ESAAMLG	:	Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group
FATF	:	Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
FSRBs	:	FATF Style Regional Bodies (FAFT Benzeri Bölgesel Kuruluşlar)
FIU	:	Financial Intelligence Units (Mali İstihbarat Birimleri)
GAFISUD	:	Financial Action Task Force on Money Laundering in South Africa

GIABA	:	Groupe Intergouvernemental d'Action contre le Blanchiment de l'Argent en Afrique- Intergovernmental Group on Anti Money Laundering in Africa
GSMH	:	Gayri Safi Milli Hasıla
IMF	:	International Money Fund (Uluslararası Para Fonu)
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
m.	:	Madde
MASAK	:	Mali Suçları Araştırma Kurulu
MENAFATF	:	Middle East & North Africa Financial Action Task Force
MSMKK	:	Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu
MOU	:	Memorandum of Understanding
No	:	Numara
NCCT	:	İş Birliği Yapmayan Ülkeler ve Bölgeler
OECD	:	Organisation for Economic Co-operation and Development (Uluslararası Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı)
OGBS	:	Off-shore Group Banking Supervisory
SWIFT	:	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (Dünyada Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi)
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
s.	:	Sayfa
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TCK	:	Türk Ceza Yasası
TRACFIN	:	Traitement du Renseignement et Action Contre Les Circuits Financiers Clandestins

GİRİŞ

Küreselleşme, serbest ekonomi, ulusal paraların konvertibilitesinin sağlanması gibi olgular ve gelişen teknolojinin de yardımı ile ülkeler arasındaki sınırlar kalkmış, büyük tutarlardaki fonların ülkeler ve kıtalar arası dolanımı hızlanmıştır. Yaşanan bu olumlu gelişmelere paralel olarak, küreselleşme ile eş anlı 'suçun da küreselleşmesi ve örgütlü suçun hukuk devletlerini tehdit eder hale gelmesi'[1] olgusu kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Bilişim teknolojisindeki gelişmeler ise suç gelirlerinin aklanmasını daha kolay, hızlı, düşük maliyetli bir faaliyet haline getirmiş, aklayıcılara pek çok yeni araç ve imkan sunmuştur.

Suç geliri; başta uyuşturucu ticareti olmak üzere yasa dışı yollardan elde edilen tüm iktisadi değerler olarak tanımlanmaktadır. Ülkeler arasında yer alan yasal düzenlemelerde farklılıklar yer almasına karşın, yukarıda belirtilen tanım hemen hemen tüm ülkelerde kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, uluslararası bir suç niteliğinde olan suç gelirlerini aklama olgusuna karşı, yine uluslararası alanda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde en kapsamlı ve yaptırım gücü en fazla olanı FATF çalışmalarıdır. FATF tarafından belirlenen 40 Tavsiye Kararları suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin mücadelenin genel çerçevesini çizmektedir.

Suç gelirleri ile mücadelede ülkeler arasında bir kıyaslama yapılırsa, gelişmiş ülkeler bu mücadelede öncülüğü yapmaktadır. Çünkü suç gelirlerinin en önemli kaynağı olan uyuşturucu gelişmiş ülkelerin dışında üretirken nerdeyse tamamı gelişmiş ülkelere satılmakta, gelişmiş ülkelerin insanlarına zarar vermekte ve ekonomilerinden kaynak çekmektedir. Ekonomik göstergelere göre işlem görmeyen bu sermayenin varlığı ya da ani bir şekilde ülkeden çıkışı, ülkelerde ekonomik krizlerin ve istikrarsızlıkların yaşanmasına sebep olmaktadır. Böylece suç geliri olan paranın varlığı, ülke ekonomileriyle ilgili olarak çeşitli makro ekonomik sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu aşamadan sonra, suç gelirinden kazanılan paranın aklanmasını önlemek amacıyla yapılan ağır yasal düzenlemeler ise ekonomilerin diğer alanlarını olumsuz

[1] Ergin ERGÜL, 'Kara paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları, Kara para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli', TCMB Yayınları, Ankara 1999, s.23

etkilemekte, yasal yollardan gelir elde eden kişi ve kurumların ekonomiden çekilmesine sebep olmakta ve bunun sonucunda serbest piyasa koşullarının oluşumu engellenmekte ve bu zincirin diğer aşaması olarak büyük krizler olmaktadır Günümüz küresel ekonomisinde yaşanan ekonomik krizler, zincirin son aşaması olarak diğer ülkelere de yayılmaktadır.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Birinci İktisat Kongresinde Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği; 'Bir ulusun yaşamıyla, yükselişiyle, çöküşüyle doğrudan ilgili olan şey o ulusun ekonomisidir.' Sözünün ne kadar önem taşıdığı, bu günde görünen bir gerçektir. [2]

Suç gelirinden elde edilen para taşıdığı güç nedeniyle tüm dünya ülkelerinin bütünlüğüne, bağımsızlığına, toplumsal ve ekonomik yapısına çok hızlı zarar verecek etkiye sahiptir. Bu açıdan incelendiğinde, her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin mevzuatın etkin bir şekilde uygulanmasına ve bu konuda atılacak yeni adımlara, uluslararası iş birliğine, organize suç örgütlerini çökertecek ve siyaset-mafya-bürokrasi üçgenini aydınlatacak politikalara duyulan ihtiyaç şiddetle artmaktadır.[3] Çünkü suç örgütleri hiçbir sınır tanımadan serbestçe hareket ettikleri halde bu suçlarla mücadele eden birimlerin bürokrasi ve uluslararası bürokratikleşme nedeniyle hareket yetenekleri sınırlanmaktadır.

Suç geliri olgusu incelendiğinde, ulusal ve uluslararası alanda aklama ile mücadele kapsamındaki adımlar, aklama ile mücadele sistemini üç boyutlu olarak şekillendirmiştir: Bastırıcı tedbirler, önleyici tedbirler ve etkin bir uluslararası iş birliği. Bugün birçok ülkede müstakil bir suç olarak kabul edilen suç gelirlerini aklama konusundaki önleyici ve bastırıcı tedbirler, uluslararası girişimler tarafından getirilen ilke ve standartlar sayesinde gelişmiş ve mücadele araçları bu katkılar doğrultusunda zenginlik kazanmıştır. Çalışmamızın asıl konusunu oluşturan suç gelirlerinin aklanmasında önleyici tedbirleri, bastırıcı tedbirler ve uluslararası iş birliğinden ayrı

---

2 Ülker MAVRAL, 'Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları', Maliye ve Mali Hukuk Yayınları, Ankara, 2003, s.447

3 MAVRAL, a.e. , s.447

olarak değerlendirmek mümkün olmadığı için ana hatları ile tüm tedbirlere çalışmamızda değinilecektir.

Bu arada vurgulanması gereken bir diğer husus, suç gelirlerini aklama kavramına terörün finansmanı kavramının da eşlik ediyor olmasıdır. 1999 tarihli Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin konusunu teşkil eden 'Terörün Finansmanı' kavramı, 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'nin finans merkezi olan New York'taki ikiz kulelere ve güvenlik beyni olarak nitelendirilen Pentagon'a düzenlenen uçak saldırıları başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere tüm dünyayı sarsmış ve ülkeleri, politikalarını gözden geçirerek yeni önlemler almaya itmiştir. Bu olaylar neticesinde terör, terörün finans kaynağı ile mücadele önem kazanmış ve bu mücadelede uluslararası iş birliğinin gerekliliği giderek artan ölçüde kendini hissettirmiştir. Böylece, suç gelirlerini aklama ile mücadele yaklaşımı, 'suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele' şeklinde ikili bir yapıya dönüşmüştür.[4]

Suç Gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadelede uluslararası araçlar; sözleşme, tavsiye, direktif ve prensipler olarak tasniflere tabi tutulabilir. Çalışmamızda, suç gelirleri, suç gelirlerini aklama kavramları ve bu kavramların içindeki uluslararası boyutları tanımlanacak, ardından kendi tarihi seyir de dikkate alınarak bu konuda temel kaynak olarak öneme sahip uluslararası metinler ve oluşumlara yer verilecek, Dünya'da ülke ve kurumlar üzerinde etkisi ve etkinliği tartışılmaz olan Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün yapısı ve tavsiyeleri incelenerek Türkiye'nin sözleşmelere katılımı ve üyeliği konusuna değinilecek ve bu oluşumdan hareketle Türkiye'de Maliye Bakanlığı teşkilat yapısı içerisinde kurulmuş olan Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın görev, yetkileri ve etkinliği incelenecektir.

---

[4] Oktay ÜSTÜN, 'Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış', Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008 (II) s.19

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ULUSLARARASI BOYUTLARI

1.1. Suç Gelirleri Kavramı ve Kapsamı

1.1.1. Genel Olarak Suç Geliri Kavramı

Para, ekonomik anlamda, mal ve hizmetlerin değiştirilmesine aracılık eden genel bir eş değer olarak tanımlanmaktadır.[1] Hukuksal anlamda ise, her türlü hukuksal menfaate bir değer biçmek üzere iş ilişkilerinde, genellikle değişim aracı veya ödeme aracı olarak kullanılan madeni ve kâğıt eşyadır.[2] Tarihsel süreçte, değiştirme olayı ile birlikte başlangıçta malın mal ile değişimi, yani trampa olayı görülmektedir. Trampada her zaman mal ile bunun değerinin belirlenmesindeki zorluk, eş değerinin aranmasını zorunlu kılmıştır. Zaman içerisinde, zeytinyağı, deri, gümüş ve altın birer eş değer ölçüsü olarak kullanılmıştır. Paranın ayırt edici niteliği eşdeğer olmaktan başka doğrudan kullanım değeri olmayan bir mal olmasıdır.[3]

Suç geliri kavramı ise kısaca ve genel tanımıyla suç ürünü olan ya da yasa dışı yollarla kazanılan paradır.[4] Suç gelirini oluşturan para tanımı yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, suç gelirlerinin ekonomik, sosyal ve hukuki tanımlamalarının birbirinden ayrılması gereğidir.[5] Suç gelirlerinin bu üç ayrı açıdan yapılması gereken tanımını ekonomi, sosyoloji ve hukuk için tek ortak tanıma indirgemek suç geliri sorunun incelemesi, analiz edilmesi ve önlenmesi açısından yanılgılara yol açabilir, bu yüzden kavramların ait oldukları çerçeve içerisinde ayrı ayrı değerlendirilmesi doğru olacaktır.

---

1 Orhan Hançerliğolu, Ekonomi Sözlüğü, Ankara,1997. s.9,

2 Aziz TAŞDELEN, Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s.25

3 TAŞDELEN, a.g.e. , s.25.

4 Halim İPEK Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, İstanbul, 2000, Beta Yayınları, 1.Baskı, s.4.

5 ERGÜL Ergin, Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Yargıtay Yayınları, Ankara 2001, s.2

Sosyal anlamda suç geliri, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen kazançlardır. Yani, yasalarca yasaklanmış olsun veya olmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucu elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir.

Ekonomik anlamda suç geliri, yasalar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usullerin ihlal edilmesi ile elde edilen kazançlar olarak tanımlanabilir. Kamuoyu tarafından bilinen bu tanım, suç faaliyetlerinden doğan, kaynağı yasa dışı olan kazanç olarak belirtilebilir.

Hukuki anlamda suç geliri ise, ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenmiş fiillerden elde edilen kazançlardır.[6] Burada bahsedilen kazanç kavramı; yasaların suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para ve para yerine geçen maddi menfaat olarak tanımlanabilir.

1.1.2. Bazı Uluslararası Sözleşmeler İtibariyle Suç Geliri Kavramı

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ile mücadelede suç geliri kavramının daynağını teşkil edecek olan 'öncül suç' kavramının tanımlanmasında ülkeler iki farklı yol izlemektedir. Bazı ülkeler suç gelirini, her türlü suç faaliyetinden elde edilmiş kazançlar olarak tanımlarken, bazı ülkeler ise sadece belirli suçlardan elde edilmiş kazançları suç geliri olarak tanımlamaktadır. Ülke mevzuatlarında öncül suçların tanımlanmasında farklılık olmakla beraber, herhangi bir taraf ülke tarafından belirlenen suçlar yine o ülke için suç gelirlerinin aklanmasında 'öncül suç' olarak kabul edilmektedir.

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik uluslararası girişimler incelendiğinde ilk kez 'öncül suç' tanımının Strazburg Konvansiyonu'nda yapıldığı

6 ERGÜL, a.g.e., s.2.

görülmektedir. Sözleşmenin 1. maddesininde öncül suç, işlenmesi sonucunda aklama suçuna konu olabilecek gelir getiren başka bir deyişle suç geliri elde edilmesine imkân tanıyan suçlar olarak tanımlanmıştır (Strazburg Konvansiyonu m.1/e). Sözleşmenin 6. maddesi ise 'Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi' başlığını taşımaktadır.

Viyana Konvansiyonu suç gelirleri ile mücadelede en geniş düzenlemeye sahip olmasına rağmen sadece 'Uyuşturucu ve Psikotrop[7] Maddelerden' elde edilen kazancı suç geliri olarak sayması nedeniyle 'öncül suçlar' kavramı yerine tek bir 'öncük suç' üzerine kurulmuş uluslararası anlaşma görünümündedir.[8] Dolayısıyla, aklama konusunda gelir getiren tüm suçları 'öncül suç' olarak düzenleyen Strazburg Konvansiyonu sadece 'Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle' ilgili suçları öncül suç olarak sıralayan Viyana Konvansiyonu'ndan daha geniş kapsamlıdır. Viyana Konvansiyonu'nun 'Suçlar ve Yaptırımlar' başlıklı 3. maddesinde, uyuşturucuya dayalı olarak bir suç geliri tanımı yapılmış ve taraf ülkelere Sözleşmede sayılan fiillerin suç olarak yasalarında tanımlanması yükümlülüğü getirilmiştir. Anılan maddenin 1. fıkrasının (a) alt bendinde aklama açısından 'öncül suç' olarak nitelendirebileceğimiz uyuşturucu ve psikotrop maddelerinin üretim, satış, ithal ihraç gibi pek çok yönünü suç olarak tanımlamıştır.

Palermo Konvansiyonu'nunda ise 'suç geliri, öncül suç ve suç gelirlerinin aklanması konusunda' Strazburg Konvansiyonuna benzer ifadelere yer verilmiştir. Sözleşmeninin 2. maddesinde, sözleşme ile ilgili tanımlar yer almaktadır. Sözleşmede suç geliri; 'suç teşkil eden yasa dışı bir eylemden kaynaklanan veya doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen herhangi bir mal', öncül suç ise; 'işlenmesi sonucunda elde edilen gelir, bu Sözleşmenin 6. maddesinde tanımlanan suçun konusu olabilecek herhangi bir yasa dışı eylem' olarak tanımlanmışır. Bu tanımdan hareketle Sözleşmeye giren herhangi bir suç öncül suç olabilecektir. Öncül suçların

---

7 Psikotrop: Esas etkisi veya başlıca etkilerinden biri ruhsal durumu düzelten doğal veya sentetik kimyasal maddelere denir. Bunlar; psikoleptikler-yatıştırıcılar (nöroleptikler, hipnotik yatıştırıcılar, psikoregülatörler), psikoanaleptikler-uyarıcılar (nooanaleptikler, uyanıklığı artırıcılar, antidepresörler, psikotonikler) ve psikodisleptikler-uyuşturucular (halüsinojenler, sarhoşluk vericiler)'dir. Bknz. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt:18, s. 9605.

8 TAŞDELEN, a.g.e., s.26.

kapsamı konusunda, bu suçların kapsamının genişletimesi, bütün ağır suçlarların öncül suç kavramına taraf ülkelerce dâhil edilerek uygulanması, organize suç grupları ile ilgili suçların öncül suç listelerine dâhil edilmesi sözleşmede hüküm altına alınmıştır. (Parlemo Konvansiyonu m6/2)

1.1.3. Hukuksal Açıdan Suç Geliri Kavramı

1.1.3.1. Geniş Anlamda Suç Geliri

Geniş anlamda suç geliri, her türlü suçun işlenmesi sonucu elde edilen her türlü maddi menfaat ve değeri belirtmektedir.[9] Suç gelirlerinin geniş anlamda tanımlanmasında iki açıdan değerlendirme yapmak gerekir. Öncelikle maddi menfaat ve değerlerin elde edildiği suç türü ile kısıtlamaya gidilmeyerek her türlü suçtan elde edilen kazançlar suç geliri olarak kabul edilmelidir. İkinci olarak da bu kazançların kapsamı sadece para değil para yerine geçebilecek her türlü menfaatleri kapsamalıdır.

Uluslararası sözleşmeler açısından incelendiğinde; Strazburg Konvansiyonu'nun giriş bölümünde ağır suçlara karşı uluslararası alanda etkin bir mücadelenin önemi vurgulanarak, suçluların bu suçlardan mahrum bırakılması amaç edinilmiştir. İlk kez 'suç gelirinden elde edilen para kavramı' uluslararası Sözleşmede kullanılmış ve bunun suçtan doğan gelir olduğu vurgulanmıştır (Strazburg Konvansiyonu m.2/d).

Palermo Konvansiyonu'nda ise suç gelirlerini belirleyen kazanç değeri 'maddi ve maddi olmayan, taşınır ve taşınmaz, fiziksel ve fiziksel olmayan her türlü değerleri ve yasal belgeleri veya bu şekildeki mallardaki haklara delil olan senetler' şeklinde geniş anlamda tanımlanmaktadır (Palermo Konvansiyonu m.2/d). [10]

---

9 Süheyl DONAY, "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında 4208 Sayılı Yasa Hakkındaki Düşünceler", 17-19 Ocak 1997, Radikal Gazatesi. İstanbul, s.38

10 TAŞDELEN, a.g.e. , s.28.

1.1.3.2. Dar Anlamda Suç Geliri

Dar anlamda suç geliri, belli bir veya birkaç suçun işlenmesi elde edilen her türlü menfaatler olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçakçılığı gibi suçlardan elde edilen gelirler tüm ülkeler tarafından suç geliri olarak kabul edilmektedir. Ancak tarihsel gelişim incelendiğinde suç geliri kavramı ilk olarak uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç olarak ele alınmıştır. Daha sonra bu tanıma başka örgütlü suçlar da dâhil edilmiştir.[11]

Uluslararası sözleşmeler açısından incelendiğinde; Viyana Konvansiyonu'nun giriş kısmında 'Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerden' elde edilen kazancın önlenmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Bu haliyle Viyana Konvansiyonu suç gelirini sadece Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerden sağlanan kazanç olarak kabul etmektedir. [12]

1.2. Suç Gelirlerini Aklama Kavramı ve Kapsamı

1.2.1. Genel Olarak Suç Gelirlerini Aklama Kavramı

Geniş anlamda suç gelirlerini aklama suçu; suç sayılan fiillerin işlenmesi sonucu elde edilen mal, para ve para yerine geçen her türlü menfaatlerin, yasa dışı kaynağını değiştirmek ve mali sisteme sokmak amacıyla, kullanılması, bulundurulması, sahiplenilmesi, niteliğinin değiştirilmesi olarak tanımlanabilmektedir.[13] Dar anlamda suç gelirlerini aklama suçu ise, yasa koyucunun belirlediği bir veya birkaç suçtan elde edilen kazançların yasa dışı kaynağını değiştirmek ve mali sisteme sokmak amacıyla kullanılması, bulundurulması, sahiplenilmesi, niteliğinin değiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

---

11 ERGÜL, a.g.e., s.9.
12 TAŞDELEN, a.g.e., s.30.
13 ERGÜL, a.g.e., s.14.

Elde edilen suç geliri aklanmadığı sürece suçlu açısından kazancın yakalanma riski her zaman bulunmaktadır. Bu nedenle suçlular, yasa dışı yollardan kazanılan kazançlarını, değerini mümkün olduğunca koruyarak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini arttıracak şekilde gizleyerek veya yasal yollardan elde edilmiş gibi göstererek başka varlıklara dönüştürmek isteyecektir. Bu açıdan incelendiğinde, suç gelirlerini aklama kavramından bahsedebilmek için şu koşulların gerçekleşmesi gerektiği anlaşılmaktadır; öncelikle bir suç işlenmeli, işlenen suç sonucunda bir kazanç yani menfaat elde edilmeli, bu kazancın kaynağındaki eylem suç olmalı, kazancın değerini korumak için veya artırmak için kazanca yasal görüntü kazandırılmalı veya kazanç gizlenmelidir.

1.2.2. Bazı Uluslararası Sözleşmeler İtibariyle Suç Gelirlerini Aklama Kavramı

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve bu eylemlerin suç olarak kabul edilmesine ilişkin uluslararası girişimlerin en önemlilerinden biri olan Viyana Konvansiyonu'nun 'Suçlar ve Yaptırımlar' başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının (b) alt bendi ile (c) alt bendinin (i) başlıklı paragrafında 'Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerden' elde edilen aklama suçu olarak isimlendirebileceğimiz suça kaynaklık eden fiiller sıralanmaktadır. Bu fiiller;

a. bir malvarlığının sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının yasadışı kaynağının gizlenmesi, olduğundan farklı gösterilmesi veya suçun işlenmesine karışmış kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi,

b. Sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,

c. Anayasa ilkeleri ve ülkelerin hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalarak, Sözleşmede sayılan suçlardan ya da bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması ya da kullanılmasıdır.

Sözleşmede ayrıca sayılan suçlarla etkin mücadele ve uluslararası iş birliğine ilişkin, müsadere, suçluların iadesi, adli yardımlaşma, kontrollü suça kaynaklık eden fiiller olarak sayılmıştır.

Strazburg Konvansiyonu'nun 'Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi' başlıklı 6. maddesinde ise tüm öncül suçlar için aklama suçu olarak sayılmıştır. Bu suçlar;

a. Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun yasa dışı kaynağının gizlenmesi veya değiştirilmesi ya da öncül suçun işlenmesine karışan herhangi bir kişinin, eyleminin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmek amacıyla bir malın dönüştürülmesi veya yerinin değiştirilmesi,

b. Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan bir gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, durumunun, hareketinin, bu malla ilgili hakların ya da mülkiyetin gizlenmesi veya olduğundan farklı gösterilmesi,

c. Hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak, suç geliri olduğunu bilerek bir malın edinilmesi, zilyetliği veya kullanılması şeklinde tanımlanmıştır.

Palermo Konvansiyonu'nun 6. maddesi, konumuzla ilgili olarak, suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin hükümleri içermektedir. Taraf devletlere kasten işlendiği takdirde ve kendi iç hukuklarının temel ilkelerine uygun olarak, sayılan eylemleri suç haline düzenlemek için gerekli önlenmleri alma mecburiyeti yüklenmiştir. Aklama suçu olarak düzenlenecek eylemler, Viyana ve Strazburg Konvansiyonu'nda belirtilen eylemlerin hemen hemen aynısıdır. [14]

91/308/EEC sayılı Mali Sistemin Suç Gelirlerinin Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki Konsey Direktifi'nin 1. maddesine göre, üye ülkeler, suç 2001/97/EC Sayılı Direktifin 1. maddesinde ise suç gelirini aklama gelirlerinin aklanmasının suç olarak kabul edilmesini sağlamalıdırlar. 91/308/EEC

[14] Olgun DEĞİRMENCİ, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerini Aklama Suçu, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s.174.

Sayılı Avrupa Konseyi Direktifte Değişiklik Yapılması Hakkında söyle tanımlanmıştır;

a. Ceza gerektiren bir faaliyet veya bu tür bir faaliyete iştirak sonucu elde edildiği bilinen bir malvarlığının yasa dışı kaynağını gizlemek veya bu türden bir faaliyete katılan bir kişinin bunun yasal sonuçlarından kaçınması için yardımcı olmak amacıyla bu malvarlığını transfer etmek veya başka bir mala dönüştürmek,

b. Malvarlığının mülkiyetini, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, tasarruf hakkını, hareketini veya bu mal varlığına ilişkin hakları, bu mal varlığının ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek saklamak veya gerçeğinden farklı göstermek,

c. Malvarlığının iktisabı sırasında onun ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı diğer bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek mülkiyetini ya da zilyetliğini almak veya kullanmak; yukarıdaki bahsedilen faaliyetlere ya da faaliyet girişimlerine katılmak, bu faaliyetleri kolaylaştırmak, teşvik etmek ve tavsiyede bulunmak; faaliyetleri bilerek ve isteyerek suç gelirlerini aklama fiilidir.' (Direktif m. 1/c)

1.3. Dünya Üzerinde Aklanan Suç Gelirinin Boyutları

1.3.1. Genel Olarak Suç Geliri Üzerine Tahminler

Dünya ekonomisinin küreselleşmesi, bir yandan piyasaların işlem hacmini ve araç çeşitliliğini arttırarak, diğer taraftan da mal ticaretini arttırabilmek için gümrüklerdeki bürokrasiyi basitleştirmeye dönük uygulamalar yaparak, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi suç gelirlerinin elde edildiği suçların işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu ortamdan ülkelerin ekonomilerini koruyabilmeleri her zaman mümkün olamamakta, bir ülkede suç gelirlerinin aklanması diğer ülkeler ve küresel finansal sistem açısından sorun oluşturabilmektedir. Bütün bir dünya mali sisteminin entegrasyonu anlamında küreselleşme, para aklamayı uluslararası bir olgu haline getirmektedir.

Organize suç örgütleri ve sistemin açıklarını bilen bilinçli kişiler, açık sınırlardan, özelleştirmeden, serbest ticaret bölgelerinden, sınır güvenliği sağlayamayan devletlerden, kıyı ötesi bankacılık hizmetlerinden, elektronik mali transferlerden, akıllı kartlardan, siber bankacılıktan faydalanarak her gün milyonlarca dolarlık suç geliri olan parayı aklayabilmektedirler. [15]

Daha önce de belirttiğimiz üzere, suçtan elde edilen kazançların en başında uyuşturucu madde suçlarından elde edilen kazançlar gelmektedir. Avusturalya'da Ulusal Suç Otoritesi (National Crime Authority) ile ilgili oluşturulan Uyuşturucu Maddeler ve Toplum Komitesi yayınlamış olduğu 1989 yılındaki raporunda yıllık esrar, eroin, kokain satışından toplam elde edilen gelirin 2.617 miyon dolar olduğu belirtilmiştir.[16] Birleşmiş Milletler, 1987'de, uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen geliri 300 milyar dolar düzeyinde hesaplamıştır. FATF'ın 1990 yılında sadece ABD'de sokak satıcılarının kokain, eroin ve marihuana satışından elde ettikleri gelir konusunda verdikleri rakam 104 milyar dolardır.[17]

Dünya çapındaki suç gelirlerinin boyutunu olayın esası yasa dışı olduğu için kesin olarak tespit edebilmek oldukça güçtür. Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF)'nun Uluslararası Mali İstatistikler Departmanı dünyadaki toplam suç geliri olan paranın miktarını 700 milyar ile 1 trilyon dolar arası bir rakam olarak bildirmektedir. ABD gayri safi milli hâsılasının 8 trilyon dolar civarında olduğu düşünüldüğünde bu miktar büyük bir rakamdır ve her yıl bu miktarda yıllık 80 ile 100 milyar dolar arası bir artış da söz konusu olmaktadır. Sadece uyuşturucu ticaretinde yıllık yaklaşık 450-750 milyar dolar dolarlık bir hacimden bahsedilmektedir. Hatta bazı Latin Amerika ülkelerinin dış borç anapara ve faiz ödemelerinin bu paralar sayesinde ödenebildiği belirtilmektedir. [18]

---

15 Ayse GÜNAY–Rövsen SAHBAZOV- 'Küresellesme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalısmalar', Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:130, Temmuz 1999, s.134

16 John BROOME, 'Domestic Cooperation; Australian Working Together', Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures. Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No: 2, Adam Graycar and Peter Grabosky, Australia, 2000, s.41

17 BROOME, a.g.e., s.42

18 Ahmet Fazıl ÖZSOYLU, 'Suç Ekonomisi ve Mafya', Forum Dergisi, Yıl 5, Sayı:11, Kasım 1998, s.13

Dünya üzerindeki mevcut suç gelirlerinin belli bir büyüklüğü her yıl mali sisteme dâhil olmak için aklama operasyonlarına konu olmaktadır. Kaynağı itibariyle suç geliri olarak adlandırılmasa bile, yasa ve denetim dışı elde edilen kayıt dışı kazançların varlığı da ayrı bir problemdir. Dünya kayıt dışı ekonomisi, ABD ekonomisinin yaklaşık %90'ı kadar bir büyüklüğe ulaşmıştır. Bu büyüklük 1993 yılı rakamlarına göre 5.8 trilyon dolardır. Kayıt dışı ekonominin GSMH'ya oranı, 1999 yılı itibariyle, İsviçre için %7, ABD için %8, Japonya için %11, İngiltere için %13, Almanya için %16, Belçika için %22, İtalya için %27, Yunanistan için %29'a ulaşmış bulunmaktadır. [19]

Suç gelirlerinin büyüklüğü konusundaki çalışmalar daha sınırlı olmasına karşın yukarıda verilen değerlerde yer alan anlamı ve rakamların büyüklüğünü inceleyecek olursak; Uluslararası Para Fonu, dünyada aklanılan suç kayanaklı malvarlığı değerinin büyüklüğünün, dünya gayri safi hâsılasının %2 ile %5'i arasında olduğunu tahmin etmektedir.[20] Birleşmiş Milletlere göre; bir yılda küresel olarak aklanılan para miktarının 500 milyar ile 1 trilyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamlar arasındaki bir değer abartılı olarak kabul edilmesine rağmen, rakamın alt sınırları karşılaşılan tehlikenin de büyüklüğüne işaret etmektedir.

Türkiye, 1960'lı yıllardan itibaren suç geliri kavramı ile tanışmış ancak 1980'li yıllardan sonra suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede önemli adımları atmaya başlamıştır. Bu sebeple Türkiye birçok yerli ve yabancı kaynak tarafından 'suç geliri aklama cenneti' olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik hayatın içinde kendine yer arayan suç geliri olan para, Türk mali sektörü için de önemli bir tehlike oluşturmaktadır. Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerde olması, doğusunda üretim, batısında ise tüketim bölgeleri bulunması ve Balkanlar yolu üzerinde yer alması, uyuşturucu trafiğinde transit ülke konumunda olmasına yol

---

19 The Economist, "Shadow Economy, 1999", February 3rd-9th 2001, s.122

20 International Monetary Fund, Money Laundering: The Importance of International Countermeasures, http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm. (22/07/2009)

açmıştır. Eroin bakımından da, sentetik uyuşturucular bakımından da Türkiye köprü ülke konumundadır.

Yabancı kaynaklar ve Türk güvenlik makamlarının hesapları doğrultusunda Türkiye toprakları uyuşturucu ve silah kaçakçılığı yoluyla yıllık 25-50 milyar dolar civarında suç geliri olan paranın transit geçtiğini telaffuz edilmektedir.[21] Türkiye'de aklama fiillerine konu olan mal varlığı değerinin miktarı konusunda bazı rakamlar ifade edilmektedir. Türkiye'de bir mali yılda 50 milyar dolarlık suç geliri olan para trafiğinin yaşandığı belirtilmektedir. Suç geliri olan para miktarının 50 milyar dolar olduğu göz önüne alınırsa ve aklama komisyonu olarak %30'luk bir oran kabul edilirse, aklayıcıların Türkiye'de bir yılda 15 milyar dolara yakın bir gelir sağladığı anlaşılmaktadır. [22]

Aklanılan malvarlığı değerinin miktarı ile ilgili yakın zamanda yapılan tahminler şu şekildedir;

---

21 GÜNAY–SAHBAZOV a.g.e. , s.152

22 Serdar GÜMÜŞAY. "Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun. Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri." Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 179, Ağustos 2003, s. 128.

Tablo 1.1. Ön İnceleme, Araştırma ve İnceleme Sonucunda Aklandığı İddia Elde Edilen Para Tutarı

Tarih	Yapılan Tahmin	Kaynak
15 Ağustos 2005	Uluslararası Para Fonu'nun tahminlerine göre dünyada aklanılan para miktarı dünya gayri safi hâsılasını %2 ile %5'i arasındadır. Economist, küresel bankacılık sistemi aracılığı ile aklanan paranın yıllık 500 milyar ile 1,5 tirilyon dolar arasında olduğunu tahmin etmiştir.	The Asian Banker
31 Temmuz 2003	Gürcistan'da gölge ekonominin oranı gayri safi hâsılanın %60 ile %70 arasında olduğu ve bunun %30 ile %40'ı arasında bir değerin aklandığını belirtmiştir.	Black Sea Press
29 Temmuz 2003	Avusturalya'da aklamanın kütlesel küresel bir problem olduğu ve aklanılan miktarın 2 trilyon dolar veya dünya gayri safi hâsılasının %2'si arasında olduğu belirtilmiştir.	The Australian
14 Temmuz 2003	Ukrayna'nın gayri safi hâsılasının yaklaşık yarısının yasal ekonomi dışında üretildiğini belirtmiştir. Yaklaşık 5,6 milyar doların bankaların dışında bulunduğu belirtilmiştir.	BBC Monitoring Former Soviet Union
7 Temmuz 2003	İran'da aklanılan para miktarının 1970'lerin ortalarında gayri safi hâsılasının %6'sı iken, 1980'lere geldiğinde %15'e yaklaştığı belirtilmiştir.	BBC Monitoring Newsfile
29 Mayıs 2003	Bulgaristan'da kara ve gri ekonominin değeri 5-6 milyar Euro veya gayri safi hâsılasının %30 ile 36'sı arasında olduğu belirtilmiştir.	WMRC Daily Analysis
14 Haziran 2003	Çin'de aklanılan para miktarı yıllık 24 milyar dolardan başlamaktadır ve bu miktar dünya gayri safi hâsılasının %2'sine eşittir.	WMRC Daily Analysis
17 Aralık 2002	Dünya üzerinde aklanılan para miktarı 800 milyar dolar ile 3 trilyon dolar arasında bir rakama eşit olduğu belirtilmiştir.	Reuters News

Kaynak: DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.62.

Suçtan kaynaklanan gelirlere ilişkin tahminlerin kesinliğinden bahsedebilmek için bir takım şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. İlk şart olarak suçtan kaynaklanan gelirlerin tahmininde hangi suçların esas alındığı belirtilmelidir. Bazı tahminlerde; sadece uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirler esas alınırken, diğer bazı tahminlerde ise ekonomik getiri sağlayan diğer suçlar tahminlere dâhil edilmiştir. Suç gelirinin tahmininde; gelir getiren tüm suçların dikkate alınması tahmin çalışmasının doğruluğunu etkilemektedir.[23]

İkinci şart; yapılacak tahminlerde suç geliri ile suçtan elde edilen yararın arasındaki farka dikkat çekilmesi olacaktır. Suç geliri, suçtan elde edilen ve suçun icrasında yapılan harcamaların dâhil olduğu miktarı ifade ederken, suçtan elde edilen yararda, suçun icrasında yapılan harcamalar dâhil değildir. Suçtan elde edilen gelirlerin tamamı aklanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Bazı gelirler asla aklanmadığı gibi mali sisteme sokulmaya da çalışılmamaktadır. Bundan dolayı; yıllık aklama ihtimali olan gelir miktarı her zaman yıllık aklanılan gelirden daha fazladır. [24]

1.3.2. Suç Gelirleri Üzerine Ülke Sıralamaları

Yukarıda yer alan metinde suç gelirlerinin aklanmasının ülke ekonomilerinde kapladığı yer hakkında tahminine yönelik rakamlar verilmiştir. Bu rakamların doğru olarak elde edilmesi ve gerçeği yansıtabilmesi suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede çok önemlidir. 1998 yılının ilk zamanlarında, istatistikler ve metotlar üzerine çalışan Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün emekli başkanı Mr. Stanley Morris 'para aklamanın büyüklüğünü ve onun parçalarını oluşturanların sayısını belirlemeye duyulan ihtiyaç, öncelikli sorun olduğundan, FATF'ın görevleri arasındadır' diyerek aklanan suç geliri tahminin önemi üzerinde durmuştur. Stanley Morris suç gelirlerini aklamanın nicelik ölçümleri için dört neden belirlemiştir: yasa

---

23 Guy STESSENS, Money Laundering; A New International Law Enforcement Model, Cambridge University, 2000. s.88.

24 STESSENS, a.g.e, s:89

gücünü temsil eden yetkili kurumlar, yasa koyucular ve uluslararası organizasyonlar arasında suçun öneminin anlaşılmasını sağlamak; suç gelirlerinin aklanmasına karşı yapılan çalışmaların etkisini tespit etmek, para aklamanın makro-ekonomik etkilerini anlama, özellikle de finansal kurumlar ve ekonomiler üzerindeki suç gelirlerini aklamanın etkilerini ölçebilmek; suç gelirlerini aklama konuşulduğunda birlikte gruplaşan fenomenin ölçümlerin çeşitli kısımları arasındaki farklarla ve arasındaki ilişki derinlemesinin anlaşılmasının sağlanmasını gerektiren parçaların etkili araştırmalarından dolayı para aklamanın anlaşılmasını sağlamak. [25]

Bu doğrultuda aşağıda John Walker tarafından yapılan çalışmalar ile dünya çapındaki her ülke içerisindeki suçtan kaynaklanan paranın miktarını ve suç gelirlerinin aklanmasında ülkelerin konumunu belirlemek üzere değerlendirmeler yapılmıştır. Böylece, küresel boyutta para aklamanın yayılışı ve genel problemin her ülkeye dağılımının bir karşılaştırması yapılabilir.

Tablo 1.2. Para Aklayıcıları için Çekicilik Sıralaması

Ülkeler (En yüksek oran, aklayıcılar için en çekici ülkeleri gösterir)	**% Oran**
Lüksembourg	686
ABD	634
İsviçre	617
Cayman Adaları	600
Avusturya	497
Hollanda	476
Liechtenstein	466
Vatikan	449
İngiltere	439
Singapur	429
Hong Kong	397
İrlanda	356
Bermuda	313
Bahama Adaları-Andorra-Brunei-Norveç-İzlanda-Kanada	250-299
Portekiz-Danimarka-isveç-Monako-Japonya-Finlandiya-Almanya-Belçika-Yeni Zelanda-Avustralya	200-249
Bahreyn-Katar-İtalya-Taywan-Birlesik Arap Emirlikleri-Barbados-Malta-Fransa-Kıbrıs	150-199
Azor Adaları-Kanarya Adaları-Belarus-İspanya-İsrail	100-149

[25] John WALKER, Modelling Global Money Laundering Flows - some findings, Background, http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm. (17/07/2009)

Çek- Litvanya- Malezya- Estonya- Umman- Litvanya- Yunanistan- Kore- Azerbeycan- Aruba- Kuveyt- Macaristan- Suudi Arabistan-Virgin Adaları- Brezilya-Panama-Rusya-KostaRika,Gabon-Ermenistan-Tayland-Makedonya	50-99
Polonya- Slovakya- Gürcistan- Dominik- Belize- Martinik-Porto Riko-Arjantin- Hırvatistan-Uruguay-Barbuda-Slovenya-Surinam-Botswana-Romanya- Trinidad-Libya-Türkiye-Arnavutluk-Lübnan-Guetemala-Ekvator-Moldova- G.Afrika	25-49
Falkland Adaları-Venezüella-Ukrayna-Cook Adaları-Filipinler-Fiji-Meksika- Cezayir-Antigua-Bolivya-Özbekistan-Suriye-Fas-Endonezya-Kolombiya-Küba- Bosna Hersek- Tunus- Ürdün- Paraguay- Jamaika- San-Marino- Honduras- Namibya- Somali- Kongo- Irak- Kazakistan-Kırgızistan-Türkmenistan-Salvador	10-24

Kaynak: John WALKER-Modelling Global Money Laundering Flows http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm. (17/07/2009)

Yukarıda yer alan tabloda John Walker tarafından para aklayıcıları için ülkeler arasında çekicilik sıralamasında belirtilen oranın hesaplanmasında kullanılan formülasyon aşağıdaki gibi yer almaktadır.

Para Aklayıcaları için Çekicilik Oranı= (GSMH) * (3* Banka Sırları+ Devlet Tutumu+ SWIFT Üyeliği- 3*Karmaşa+ Yolsuzluk+15) Bu formülde Banka Sırları 0'dan (banka yasaları gizli olamayan ülkelerden) 5'e (banka yasaları gizli olan ülkelere) kadar ölçümlenir. Devlet tutumu 0'dan (aklama karşıtı ülke uygulaması) 5'e (aklamaya karşı hoş görülü ülke uygulaması) doğru sıralanır; SWIFT üyeligi 0 (SWIFT sistemine üye olamayan ülkeler için) ve 1 (SWIFT sistemine üye olan ülkeler için), karmaşa 0'da (karmaşanın olmadığı ülkeler), 4'e (karmaşanın yoğun olduğu ülkeler) dogru sıralanır; yolsuzluk 1 düşük, 5 yüksek yolsuzluk ve sabitlik '15' bütün skorların 0'dan daha büyük oldugunun kabulünü içerir. [26]

Aşağıda yer alan tabloda birçoğu gelişmiş ülke olan ülkelerin yer aldığı, para aklamada kaynak olan üst yirmi ülkeyi yer almaktadır. Bu çalışma ile aşağıda yer alan tahminler kullanılarak aklanma için sıcak paranın nereye gideceği hesaplamaya çalışılır.

[26] John WALKER, Modelling Global Money Laundering Flows - some findings, Stepwise through the model, http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm. (06/08/2009)

Tablo 1.3. Para Aklamada Öncü Ülkeler

Sıra	Ülke	Miktar (USD-milyon/yıl)	% Oran
1	ABD	1.320.228	46.3%
2	İtalya	150.054	5.3%
3	Rusya	147.187	5.2%
4	Çin	131.360	4.6%
5	Almanya	128.266	4.5%
6	Fransa	124.748	4.4%
7	Romanya	115.585	4.1%
8	Kanada	82.374	2.9%
9	İngiltere	68.740	2.4%
10	Hong Kong	62.856	2.2%
11	İspanya	56.287	2.0%
12	Tayland	32.834	1.2%
13	Güney Kore	21.240	0.7%
14	Meksika	21.119	0.7%
15	Avusturya	20.231	0.7%
16	Polonya	19.714	0.7%
17	Filipinler	18.867	0.7%
18	Hollanda	18.362	0.6%
19	Japonya	16.975	0.6%
20	Brezilya	16.786	0.76

Kaynak: John WALKER-Modelling Global Money Laundering Flows http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm. (17/07/2009)

Yukarıda belirtilen tabloda oran hesaplanmasında ise şu formül kullanılmıştır;

X ülkesinden Y ülkesine para aklama oranı= Y için çekicilik skoru/ (X ve Y ülkesi arasındaki uzaklık)2 27

[27] John WALKER, Modelling Global Money Laundering Flows - some findings, Stepwise through the model, http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm. (06/08/2009)

1.4. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Mali Sektöre Etkileri

Ceza yasalarında düzenlenen birçok suçtan farklı olarak aklama suçu etkisini sınırlı bir bölgede gösteremez. Bunun birçok nedeni bulunmaktadır; öncelikle öncül suçların elde edildiği bölgeler ile suçtan elde edilen gelirlerin kullanıldığı bölgelerin farklı olması, elde edilen gelirin transferini zorunlu kılmaktadır. İkinci olarak suçtan elde edilen gelirler, nakit formundan kurtularak mali sistem içine girmek amacındadır.[28] Aklayıcılar, kaynağı suç unsuru olan geliri nakit formunda kurtarmak için özellikle mali denetimin az olduğu ülkeleri tercih etmektedir. Gerek bütünüyle kayıt dışı ekonomi ve gerekse büyük boyutlara ulaşan suç ekonomisinden kaynaklanan fonların mali sisteme dâhil olma çabaları, bu amaçla yapılan yurtiçi ve yurtdışı işlemler uluslararası mali sistemin denetlenmesi ve düzenlenmesi açısından önemli sorunlar doğurmaktadır.

Bu gelişmelerde rol aldığı bilinen finansal kuruluşların en başında özel bankalar gelmektedir. Özellikle günümüzde tüm önemli para aklama işlemleri bankaların hizmet kanallarının kullanılmasını gerektirmektedir. [29] Küreselleşme ve teknolojinin de yardımı ile aklayıcılar kaynağı suç geliri olan paraya yasal görüntü kazandırmak için yasa dışı paranın, bir gün içinde birçok ülkeyi dolaşması ve çeşitli adlar altında parayı hızla bölerek izini kaybettirmesi mümkündür.

Ulusal ve uluslararası alanda suç gelirlerinin aklanması ile mücadele amacıyla oluşan temel uluslararası metinler, girişimler ve direktiflerin hepsinde belirtilen ortak nokta, finans sektörü ve özellikle bankaların suç gelirlerinin aklanmasında aracı olarak kullanılmaması için tüm dünyada gerekli tedbirlerin alınması hususudur. Bankaların aracı olarak kullanımının engellenmesinin sonucu olarak sadece kamu güvenliği sağlanmayacak aynı zamanda bankalara duyulan güven artacak ve mali istikrar sağlanacaktır.

---

[28] BROOME, a.g.e., s.43
[29] MAVRAL, a.g.e, s.299.

Uluslararası sözleşmelerin genelinde ortaya çıkan görüşe göre, suç gelirleri ile mücadelede en önemli husus suç gelirlerini aklama faaliyetini önleyici tedbirlerin alınmasıdır. Bunun yolu, suç gelirini aklamaya çalışanları tespit etmek, yakalamak ve hukuk sistemi aracılığı ile cezalandırmaktan ziyade mali sistemlere girişinin baştan itibaren engellenmektir. Suç geliri olan para bir defa mali sisteme girdikten sonra birçok aklama yönteminden ve sayısız işlemden geçtiği için bu karmaşık yapının izini bulmak oldukça güçleşmektedir. Bu sebeple ülkelerin öncelikli olarak önleyici tedbirleri uygulamaya koyması gereklidir.

Organize suçlar toplumu iki şekilde tehdit etmektedir. Bunlardan ilki, kaynağı suç ve şiddete dayalı eylemler sonucu elde edilen yüksek gelirin, aklayıcılar ve aracılık edenler tarafından, yasal işlem yapılan sektörlere aktarılmasıdır. [30] Bu şekilde yasa dışı para maskelenerek 'saygın iş adamı' görüntüsü ile gizlenmekte ve tekrar suç unsurlarında kullanılmaktadır. Bu tür eylemlerin gerçekleştiği ülkelerde yasalara uygun olarak gelir elde eden kesim ise dolaylı olarak yoksullaşmaktadır.

İkinci olarak, suçluların ve iş dünyasının iç içe girmesi suç organizasyonlarına yönelik uygun bakış açısı elde etmeyi çok zor hale getirmektedir. Haksız rekabetin olduğu piyasalarda kaynağı suç ve şiddet olan ve iş dünyasına karışarak maskelenen para aracılığı ile piyasalarda büyük tekeller oluşmakta, kamu ve iş dünyasının güvenilirliği üzerinde zararlı etkilere neden olmaktadır. Ayrıca aklayıcılar iş dünyasında saygın bir yer elde edebilmek için kamu görevlilerini rüşvet, tehdit ve içeri sızma yoluyla etkilemeye çalışmaktadırlar. [31] Bu açıdan kamu görevlileri bilgi temini ve manipülasyonda anahtar rolü oynamaktadır.

Bu detaylar da göz önüne alındığında, suç gelirlerinin aklanmasında başarılı bir şekilde mücadele edebilmek için geleneksel metotlar dışında yeni yöntemler mutlaka geliştirilmelidir. Çünkü suç gelirlerini aklayan kişiler gelişen teknolojinin de yardımı ile sınır tanımayarak geleneksel olarak tanımı yapılan yöntemler dışında farklı yöntemler bulmakta ve bu yöntemleri inanılmaz bir hızla uygulamaya

30 MAVRAL, a.g.e, s.231.
31 MAVRAL, a.g.e, s.299.

geçirmektedir. Bu durumda suç gelirlerinin aklanması olgusu ile mücadele eden ulusal ve uluslararası kuruluşlar adeta suç gelirlerini aklayıcı kişiler gibi düşünmek ve bu eylemlerin önlenmesi için acil eylem planları geliştirmek durumundadır.

Suçlularla, suç örgütleri ve suç gelirleri ile mücadelede her ülkenin yalnızca kendi imkânlarını kullanması çoğu zaman yetersiz kalmakta, diğer ülkelerin yardımı bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dayanışma ve iş birliğinin sadece ülkeler arasında değil, aynı zamanda her ülkenin kendi kurumları arasında da olması gerekmektedir.

Etkili bir mücadele için, suçluların bir daha eski güçlerine kavuşmalarını önlemek amacıyla, ekonomik ve mali yönden çökertilmeleri hedeflenmelidir. Bu nedenle, ülkelerin kendi mevzuatlarında öncül suçları tam olarak içine alan bilgi işlem ağı kurmaları, müsadere sistemlerini ve bankalara getirilen yükümlülüklerini gözden geçirmeleri ve bu sistemlerini bir biri ile uyumlu hale getirmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, suç gelirleri ile mücadele ederken finansal kuruluşların oldukça güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde ani fon giriş ve çıkışları bu kuruşların mali yapılarında zedelenmeye hatta iflasına bile neden olabileceği gibi bu şeklide eylemler uzun vadede ülkenin finansal sisteminde de telafi edilemeyecek yaralar açabilecektir. Suç gelirleriyle mücadele edebilmek için hem ülke ekonomisinin hem de mali işlemler piyasasının güçlü olması gerekmektedir. Sadece ekonomik tedbirler ile değil, sosyal ve hukuki tedbirler ile mücadele desteklenmelidir.

Suç gelirlerini aklama ile mücadelede Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) uygulamasını tavsiye ettiği genel makro iktisadi politikalar ise şöyledir;

a.Aklamayı önlemek için döviz giriş ve çıkışlarının denetimi gerekmektedir. Denetim sayesinde döviz transferlerinin ekonomik amaçlı (ihracat, ithalat) olup olmadığı kontrol edilerek ekonomik göstergelerin sağlıklı oluşması sağlanır.

b.Finansal kuruluşlar denetlenerek bu kuruluşların bünyelerine, ani fon giriş ve çıkışları engellenmelidir. Böylece finansal kuruluşların saygınlığı zedelenmeyecek ve sektörde yer alan riskleri azalacaktır.

c.Vergi denetimleri arttırılmalıdır. Denetimler sonucu ülkenin hem vergi geliri artacak hem de suç gelirinin tespit edilmesi mümkün olacaktır.

d.Ödemeler bilançosunda suç gelirlerinin tespitine imkân verecek değişiklikler yapılmalıdır. Aklanan para bir ülkenin ödemeler bilançosunda kullanılan tekniğe bağlı olarak muhtelif kalemlerde yer almaktadır.

e.Ülkelerin gelen giden döviz; miktarları, para birimi ve yer olarak ayıracak sistemi kurmaları gerekir. Böylece yasal ticaretin dışındaki fonlar genel olarak fark edilebilir.

f.Uluslar arası iş birliği yapılmalıdır.

g.Gerekli yasal düzenlemeleri yaparak hem ulusal hem de uluslar arası düzeyde yapılan mücadele desteklenmelidir. [32]

1.5. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Sözleşmeler

1.5.1. Genel Olarak

Özellikle 1980 ve sonrasında dünya ekonomisinde meydana gelen değişimler suç gelirlerini aklama olgusuna farklı bir boyut kazandırmıştır. Bazı ülkelerde suç gelirlerini aklama daha zor bir konu haline gelirken, diğer ülkelerde ise suç gelirlerini aklamak daha basitleşmiştir. Dünya ekonomisinin geçirdiği bu evrimde pek çok unsur bulunmaktadır. Kapalı ve sosyalist ekonomilerin çöküşü pek çok suç örgütü için yeni aklama merkezlerinin açılmasına yardım etmiştir. Serbest ekonomiye geçen bazı ülkelerde mali organizasyonlar henüz daha emekleme devresinde olduğu için bu ülkelerde suç gelirlerinin kaynağını belirlemek olanaksızdır. Teknolojide meydana gelen yenilikler ile artık bilgisayar ortamında para transferi olanaklı hale gelmiş, bu da aklayıcıların işlerini kolaylaştırmıştır.

Tüm bu gelişmeler, dünyanın önde gelen devletlerini suç gelirlerini aklama konusunda ortaklaşa davranmaya itmiş, bunun sonucu olarak da uluslararası

[32] Halim İPEK, 'Kara Para ve Kara Paranın Aklanması', Beta Yayınları, İstanbul, Eylül 2000.s.36

anlaşmalar, uluslararası kurumlar faaliyete geçirilmiştir. Suç gelirlerinin aklanması olgusu uluslararası mali sisteme entegre olan ülkeler ile özel bankaların yaygın olduğu tüm ekonomilerde söz konusudur. Suç gelirlerinin aklanabilmesi, yasa dışı faaliyetlerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Çünkü yasa dışı yollardan elde edilen ve suç gelirini oluşturan para, aklayıcılar tarafından yine yasa dışı amaçlarla kullanılacaktır.

Suç gelirlerinin elde edildiği kaynak yönünden çeşitli yasalarca suç sebebi sayılan paraların (ve benzeri menfaatlerin) büyüklüğü, bu paraların yasal bir kaynaktan elde edilmiş gibi ekonomiye enjekte edilmesi ve ülkeler arası dolaşımı da dâhil olmak üzere değişik şekillerde kullanımı sonucu bireyler, toplum ve ülke ekonomileri zarar görmekte bu durum dünyanın hemen her ülkesini rahatsız etmektedir. [33] Bu suçla mücadeledeki amaç ise suç gelirlerinden yararlanan kişileri bu gelirlerden mahrum etmektir. Ancak bundan da önemlisi mali sistemlerin ve kurumların dürüst kalmasını sağlamak, toplumun bu sisteme olan güvenini korumaktır ve böylece eşitliğin sağlanmaktır.

Türkiye için yeni sayılan bu sorun, ABD'de 1970'li yıllardan bu yana, Avrupa ülkelerinde ise 1980'li yıllardan beri gündemde olup, bu konuda çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ancak suç gelirlerini aklama uluslararası bir sorundur ve ülkelerin sadece iç mevzuatlarında düzenleme yapmaları yeterli değildir.[34] Bu nedenle uluslararası iş birliğine gidilmektedir ki aşağıda bu yolda yapılan çalışmalara değinilecektir.

---

33 Ülker MAVRAL, '4208 sayılı Kanun Kapsamına Alınması Gereken Suçlar', Vergi Sorunları Dergisi, Eylül 2003 s.147

34 Improving Public Sectör Governance. An Imperative for Turkey's Development, s.67 http://siteresources.worldbank.org/TURKEYEXTN/Resources/361711120915323662 2/Chapter3.pdf (15/07/2009)

1.5.2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Hukuksal İşbirliği

Yukarıdaki bölümde bahsettiğimiz gibi suç gelirlerinin uluslararası niteliği beraberinde dünyada tüm ülkeler arasında karşılıklı bağımlılık sistemini beraberinde getirmiştir. Geçmişte yer alan kapalı ekonomilerden farklı olarak küresel sistem sadece belirli ülkeleri değil tüm dünyayı etkiler niteliktedir. Dolayısıyla, dünya toplumunun gittikçe artan karşılıklı bağımlılığını belirten terim küreselleşmedir.[35] Küreleleşme sosyolojik, ekonomik, siyasal ve kültürel anlamda dünyaya açılma ve dünya ile bütünleşme olarak tanımlanabilir. Giddens'a göre küreselleşme, tek bir süreç değildir, karmaşık süreçlerin bir araya geldiği bir olgular kümesidir. Üstelik çelişkili ya da birbirine zıt etkenlerin devreye girdiği bir süreçtir. Çoğu insanın gözünde, küreselleşme basitçe gücün ya da etkinin yerel toplulukların elinden alınıp küresel arenaya aktarılmasından ibarettir.[36]

Uluslararası hukuk ise genel bir anlatımla, devletleri ve diğer uluslararası kurum ve kuruluşların oluşturduğu toplumun kişileri tarafından uyulması gereken kurallardır. Uluslararası hukuk bir devletin diğer bir devlet veya devletlerle veyahut bir devletin uluslararası örgütlerle ilişkilerini düzenleyen kamu hukuku dalıdır. Bir devletin ülkesinde vatandaşları arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarına 'iç hukuk' denir. Bir devletin diğer devlet veya uluslararası örgütlerle ilişkilerini düzenleyen kurallar ise 'dış hukuk' kavramını meydana getirir. İç hukukta devlet üstün bir iradeye sahiptir. Fakat uluslararası hukukta devlet gibi üstün bir iradeye sahip, yani devletlerin bağlı olacakları koyacak ve bunları uygulayacak bir otorite yoktur. Yani uluslararası hukukta devletler arasında eşitlik söz konusudur. [37]

Uluslararası hukuk alanında bir diğer önemli kavram 'sözleşme (anlaşma)' dir. Sözleşme genel olarak uluslararası hukuk kişileri yani devletler ve örgütler

---

35 Anthony GIDDENS, Sosyoloji, Ankara, 2000, s.619.

36 Vikipedi, özgür ansiklopedi internet sitesi, Küreselleşme, http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCreselle%C5%9Fme (09/08/2009)

37 Vikipedi, özgür ansiklopedi internet sitesi, Hukuk http://tr.wikipedia.org/wiki/Hukuk (09/08/2009)

arasındaki hukuka uygun hak ve yükümlülükler ortaya koyan, bunları değiştiren ve kaldıran yazılı irade belgeleridir. [38]

Uluslararası sözleşmelerin sözleşmenin taraflarını bağlayıcı niteliği bulunmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede ülkeler arasında imzalanan uluslararası sözleşmeler 'karşılıklı iş birliği' ilkesi çevresinde oluşturulmuş, taraf ülkelere karşı bağlayıcı niteliği bulunan, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde oluşturulan hukusal araçlardır.

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin uluslararası sözleşmelerde, öncelik, uyuşturucu madde kaçakçılığı nedeniyle elde edilen suç gelirine verilmiştir. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin uluslararası sözleşmeler, yöneldikleri alan açısından iki farklı özellik göstermektedir. Bunların bir kısmı, mali sistemi dikkate alarak, suç gelirlerinin mali sistem aracılığıyla aklanmasına karşı önlemler getirmiş olmasına rağmen, diğer kısım uluslararası sözleşmeler, daha çok cezai yaptırımlar öngörmek ve uluslararası cezai iş birliğini güçlendirmek suretiyle suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacına yönelmiştir. Viyana Konvansiyonu ve Strazburg Konvansiyonu, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi için cezai yaptırımları ve bu konuda uluslararası iş birliğini öngören uluslararası girişimlere örnek olarak gösterilebilir. 27 Haziran 1980 tarihli Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Aralık 1988 tarihinde on sanayileşmiş ülke tarafından kurulan 'Basel Komitesi' ile Haziran 1989 tarihinde yedi sanayileşmiş ülke tarafından kurulan 'Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Gücü ' çalışmaları ve Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 10 Haziran 1991 tarih, 91/308/EEC sayılı Direktifi, suç gelirlerinin aklanmasında mali sistemin kullanılmasının önlenmesine ilişkin uluslararası girişimlerin örnekleridir. [39]

---

[38] F. Edip ÇELİK, Milletlerarası Hukuk, C.1, Fakulteler Matbaası, İstanbul, 1975. s.126

[39] Banu SAATÇİ,'Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine ilişkin Uluslararası Girişimler', Bankacılar Dergisi, Sayı 19, 1996, s.2

1.5.2.1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 'Suçtan Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine İlişkin Tedbirler Hakkında R (80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı

Suç Gelirinin Aklanması ile mücadele ile ilgili ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul edilen R(80)10 Sayılı 'Yasa Dışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler Tavsiye Kararı'dır.[40] Tavsiye kararı ile uluslararası bir olgu olan suç gelirlerinin aklanması kavramı ilk kez Avrupa Konseyi bünyesinde inceleme konusu yapılmıştır.

Avrupa'da suç fiillerinin artması, suç kaynaklı fonların bir ülkeden diğerine transfer edilmesi, bu fonların aklanması suretiyle ekonomik sisteme dâhil edilmesinin önemli bir sorun haline gelmesi ve böylece daha sonraki suç fiillerinin işlenmesi konusunda suçluları da teşvik etmesi nedeniyle uluslararası boyutta suç gelirlerinin aklanmasının yaygınlaşacağı göz önünde bulundurulmuştur. Bu nedenle, suç gelirlerinin aklanmasında bankacılık sisteminin, oldukça önemli önleyici bir rol üstleneceği ve bankalarla iş birliği yapılmak suretiyle suç oranının azalacağı düşünülmüştür. Tavsiye kararında belirtilen olgularla mücadele için, uluslararası koordinasyon ve iş birliğinin artırılması, bu kapsamda üye ülkelerin bankacılık sistemlerinin uyması gereken bazı önlemler getirmeleri tavsiye edilmiştir. [41]

Söz konusu kararda bankaların; hesap açılması, kasa kiralanması, büyük miktarlarda nakit işlemi yapılması gibi işlemlerinde; müşterilerinden resmi bir belgeye dayanan kimlik bilgileri almaları, kiralık kasaları sadece tanıdıkları veya güvendikleri kişilere kiralamaları ve şüpheli kişilerle işlem yapmamaları, suç konusu oluşturması nedeniyle seri numaraları kayıtlı paralara rezerv koymaları ve bankaya gelen paraların suç geliri olup olmadığının, para seri numaralarının kayıtlı olduğu listeden kontrol edilmesi için önlem almaları, çalışanlarına özellikle müşteri kimlik

---

40 Yıldırım AKAR, Kara Paranın Aklanması, SPK Yayınları No:90, Eylül 1997, s: 51.
41 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s;164.

bilgilerinin kontrolü ve suçlu davranışları konusunda gerekli eğitimi vermeleri, suç gelirinin aklanmasında bankaların kullanılmasının önlenmesi için alınması gerekli önlemler olarak ön görülmüştür. [42]

Sonuç olarak, Avrupa Konseyi'nin suç gelirinin aklanmasının önlenmesine ilişkin ilk çalışmasını oluşturan Tavsiye Kararı, daha çok bankalar üzerinde yoğunlaşmış olup, bununla bankaların suç gelirlerinin aklanmasında uluslararası düzeyde mücadele edilmesi ve üye devletlerin gerekli düzenlemeleri yapmaları tavsiye edilmiştir.[43] Bu kararlar tavsiye niteliğinde olup üye ülkeleri bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Uygulamada tavsiye kararları geniş kitlelere ulaşamamıştır.

1.5.2.2. Basel Komitesi İlkeler Bildirisi

İsviçre'nin Basel şehrinde 12 Aralık 1988 tarihinde Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD ve Lüksemburg Merkez Bankası yetkilileri tarafından Basel Komitesi İlkeler Bildirisi yayınlanmıştır.[44] Basel Komitesi İlkeler Bildirisi ile bankacılık sistemi yolu ile suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla mali kurumların benimseyip, uygulaması gereken temel politikalar belirtilmiştir. İlkeler Bildirisinin 1. maddesinde ilkelerin belirlenmesindeki temel amaç belirtilmiştir. Bu maddeye göre amaç; özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere, diğer yasa dışı eylemlerden elde edilen paraların aklanmasında veya gizlenmesinde, bankaların kullanılmaması için bankacılık sektöründe ortak ilkelerin kabul edilmesini sağlamaktır.

Basel komitesi ilkeleri ile; mali sistemin yasa dışı fonların aklanmasının önlenmesi için müşterilerinin gerçek kimliklerini tespit etmeye yönelik olarak tüm tedbirleri almaları ve yasa dışı fonları aklama faaliyetleri ile bağlantılı olduğu

---

42 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslar arası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/AvrupaKonseyi/tavsiye.htm. 15/05/2009

43 SAATÇİ, a.g.m., s.7.

44 William C. GILMORE, Dirty Money, Third Edition Revised and Expanded, Council of Europe Publishing, Strasbourg, s.8

şüphesine kapıldıkları işlemlere ait hizmetlerde bulunmamaları gerektiği bildirilmiştir (Basel Komitesi İlkeleri m.2). Bankalar ve diğer finansal kuruluşların, suç faaliyetinden kaynaklanan paranın mevduat olarak kabulünde veya transferinde araç kullanılmasının arkasındaki amaç bu fonlardan yararlanan sahibi gizlemek olduğundan, mali sistemin bu şekilde kullanılması doğrudan güvenlik ve diğer icra makamlarını ilgilendirmekle birlikte, böyle suçların cereyan edeceği bankalarda kamu güvenliği zedeleneceği için, banka yönetici ve deneticilerini de ilgilendiren bir konu olmaktadır. Bu nedenle Banka yönetimi, yapılan işlemin ahlaki standartlara uygunluğunun ve mali işlemlerle ilgili yasa ve yönetmeliklere bağlı olmasını sağlamalıdır (Basel Komitesi İlkeleri m.3).

Ayrıca Banka yönetimi, müşteri gizliliği ile ilgili kendi özel düzenlemelerinin imkan tanıdığı ölçüde yasaları icra eden kurumlarla tam bir iş birliği içinde olmalıdır (Basel Komitesi İlkeleri m.4) .[45]

Bildiride, bankaların gözetim ve denetim makamlarının temel işlevinin, müşteri işlemlerinin yasallığını denetlemekten çok, bankaların mali istikrarını korumak olduğu belirtilmişse de, bankaların suçlularca kullanılmasına bu makamların kayıtsız kalamayacağı özellikle ifade edilmiştir. Böyle bir kayıtsızlık halinde, suçlularla yapılacak iş birliği veya suistimaller nedeniyle bankalar zarara uğrayabilecektir. Bankaların suç oluşturan eylemlere katılması ise kamu güvenini ve bankacılık sisteminin istikrarını sarsacaktır.[46]

Yasa dışı fonların aklanmasında bankaların kullanılmasının önlenmesi için öngörülen Basel ilkelerinin de ülkeleri bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Basel Komitesi İlkeri Bildirisi içerik olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 10 Sayılı Kararı'nın devamı niteliğinde olması dikkat çekicidir. Bununla birlikte, Basel

---

45 MASAK, Suç Gelirlerinin Aklanması, Kronoloji, Basel Komitesi İlkeler Bildirisi. http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/BaselKomite/1.htm. (16/05/2009)

46 SAATÇİ, a.g.m., s.8

ilkeleri, sadece 'Onlar Grubu'[47] ülkeleri ile sınırlı tutulmayarak diğer ülkelerin gözetim ve denetim makamlarına da duyurulmuş ve bankaların suç gelirlerinin aklanmasında kullanımının önlenmesi için bu ilkelerin dikkate alınması tavsiye edilmiştir. Böylece, Basel Komitesi İlkeler Bildirisi'nin suç gelirlerini aklama ile mücadelede daha geniş kitlelere ulaşmış olması göz ardı edilemez bir gerçek olmuştur.

1.5.2.3. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)

Suç Gelirlerinin aklanması ile mücadelede uluslararası iş birliği öngören en önemli anlaşmalardan bir diğeri 19 Haziran 1988 tarihinde Viyana'da imzaya açılmış ve Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu) olmuştur. Yirmi devletin imza attığı sözleşme, 11 Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[48]

Türkiye sözleşmenin imzaya açılışından bir gün sonra 20 Aralık 1988 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 22 Kasım 1995 tarih ve 4136 sayılı Yasa 25 Aralık 1995 tarih 22474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Sözleşme 16 Ocak 1996 tarih 96/7801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.[49]

---

47 Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1975 yılında Onlar Grubu (G-10) ülkelerinin merkez bankası başkanları tarafından kurulmuş bankacılık denetim otoriteleri komitesidir. Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bankacılık denetim otoriteleri ve merkez bankalarının üst düzey temsilcilerinden oluşur. Genellikle, daimi sekreteryasının bulunduğu Basel, İsviçre'deki Uluslararası Ödemeler Bankasında toplanır.

48 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.164.

49 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/BirlesmisMilletler/1.htm . (16/05/2009)

Sözleşme ile uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ile uluslararası boyutta etkin bir mücadele sağlanması için taraflar arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Adından da anlaşılacağı üzere, genel olarak; uyuşturucu madde kaçakçılığıyla ilgili olup, bu kapsamdaki yasa dışı eylemler neticesinde sağlanan suç gelirlerinin aklanması hakkında düzenlemeler getirmiş; sadece uyuşturucu kaçakçılığından sağlanan kazançların aklanmasının sözleşme kapsamında suç kabul edilmiştir.

Sözleşme, uluslararası ceza hukuku alanında şimdiye kadar benimsenmiş olan en detaylı ve geniş belgelerden biri olup, tüm dünyada konu ile ilgili ulusal yasa ve uygulama tekniklerini uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Sözleşme metninde doğrudan 'suç gelirlerini aklama' ifadesi geçmemekle birlikte, sözleşme, aklama suçunu unsurlarıyla tanımlayan ilk Birleşmiş Milletler Sözleşmesi olma özelliği taşımaktadır.

Sözleşme ile taraf devletlerin, suçun işlenmesindeki ağırlık derecesini göz önüne alarak hapis veya hürriyeti kısıtlayıcı diğer cezalar, para cezası ve müsadere gibi cezai yaptırımlara tabi tutmaları; cezalara ek olarak, failin tedavisi, eğitimi, topluma uyumu ve katılımına yönelik önlemler alınması öngörülmüştür (Viyana Konvansiyonu, m.3 'Suçlar ve Yaptırımlar' 4/a).

Bankacılıkta sır saklama yükümlülüğünün, uyuşturucu madde ile ilgili araştırmalar nedeniyle, bankalardan istenilen bilgilerin verilmesine engel teşkil ettiği dikkate alınarak, sözleşmeye taraf devlet mahkemelerinin veya diğer yetkili makamlarının, bankalardan mali ve ticari raporları almaları için yetkili kılınmaları istenmiştir (Viyana Konvansiyonu, m.3 'Suçlar ve Yaptırımlar' 6/a).

Sözleşmenin 5. maddesinde müsadere kavramına yer verilerek, her bir taraf devletin uyuşturucu suçlarından elde edilen kazançların veya bu kazançlara karşılık gelen malvarlığının, bu suçlarda kullanılan ya da kullanılması amaçlanan araçların müsadere edilebilmesi amacıyla gerekli önlemleri almaları öngörülmüştür. Ayrıca müsaderenin uygulanabilmesi için taraf ülkelerin tam bir iş birliği içinde

bulunmaları, banka, mali ya da ticari kayıtların adli yardımlaşma kapsamında istenebileceği ve dahası taraf ülkelerin 'banka hesaplarının gizliliği' gerekçesiyle bilgi vermekten kaçınamayacakları hüküm altına alınmıştır (Viyana Konvansiyonu, 'Müsadere' 5/3).

Karşılıklı adli yardımlaşma ile ilgili olarak da suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin olarak tarafların, her türlü tahkikat, kovuşturma ve adli usuller konularında birbirlerine adli yardımda bulunacakları hükme bağlanmış, ilgili banka, mali ve ticari kayıt ve belgelerin asılları ve tasdikli suretlerinin temin edilmesi, kazançların ve mal varlıklarının teşhis edilmesi veya izlenmesi amacıyla adli yardım talebinde bulunabilecekleri belirtilmiştir (Viyana Konvansiyonu, 'Adli Yardımlaşma' m.3).

Viyana Sözleşmesi kapsamı, Basel komitesi ilkeleri bildirisine nazaran son derece geniş tutulmuş ve uyuşturucu madde ile ilgili belirli suçların tanımlanması yoluna gidilerek, yaptırımların uygulanması, suçluların yargılanması, suç konusu malların müsaderesi, suçluların iadesi, karşılıklı bilgi alışverişi, hukuki yardım ve diğer her türlü iş birliği ile eğitimin sağlanması konusunda tavsiye değil hükümler getirilmiştir.

1.5.2.4. Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu – AK Sözleşmesi 141)

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Eylül 1987'deki toplantısında, suç kaynaklı kazançların araştırılması, müsadere ve zaptı konusunda Avrupa ceza hukuku sözleşmelerinin uygulanabirliğini incelenmek ve ihtiyaç duyulması halinde uygun bir hukuki aracın hazırlanması için bir uzmanlar komitesi oluşturulmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmaların bir sonucu olarak Komite, mevcut sözleşmelerin bazılarının belli şartlar altında müsadere için yasal dayanak olarak

kullanılabileceğini ancak daha spesifik bir aracın oluşturulmasının amaca daha iyi hizmet edeceğine karar verilerek bu çerçevede, Strazburg Konvansiyonu 8 Kasım 1990 tarihinde imzalanmış, 1 Eylül 1993 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.[50] Böylece Avrupa Konseyi Sözleşmesi ile uyuşturucu madde kaçakçılığının mali alanda ortaya çıkardığı sorunlarla ilgili olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu bünyesinde 1986 tarihinden itibaren başlatılan çalışmaların en son şeklini oluşturulmuştur.

Strazburg Konvansiyonu, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 16 Haziran 2004 tarihli 5191 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunmuş ve 30 Temmuz 2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. [51]

Sözleşme dört bölümden oluşmaktadır. İkinci Bölümde (m 2-6), ulusal düzeyde alınacak önlemler (müsadere önlemleri, araştırma önlemleri ve geçici önlemler, özel araştırma yetkileri ve teknikleri, hukuki başvuru yolları, para aklama suçları) ilişkin hükümler yer almaktadır. Üçüncü Bölümde (m 7–35), uluslararası işbirliğine ilişkin; uluslararası iş birliğinin ilkeleri, araştırma yardımı, geçici önlemler, müsadere, iş birliğinin reddi veya ertelenmesi, tebligat ve üçüncü tarafların haklarının korunması, usulü ve diğer genel kurallar şeklinde yedi kısımda toplanan hükümlerden oluşmaktadır. Uluslararası iş birliği sözleşmede önemli bir yer tutmaktadır. Kırk dört maddelik sözleşmenin yirmi dokuz maddesi uluslararası iş birliğine ayrılmıştır.

Sözleşme ulusal düzeyde alınacak önlemler kapsamında ise, suç gelirlerinin zor alımının sağlanması, özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılması ve aklamanın suç haline getirilmesini istemektedir. Sözleşmeye göre ülkeler, zor alıma tabi bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır. Sözleşme, aklama ile mücadelenin özel niteliğini

---

50 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.165.

51 BKK 01 Ekim 2004 tarih ve 25570 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

dikkate alarak özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılmasına imkan verecek yasal düzenlemelerin yapılmasını istemektedir (Strazburg Konvansiyonu m.4).

Sözleşmenin başlangıç kısmında, giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun haline gelen ağır suça karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğine vurgu yapıldıktan sonra, bu yöntemlerden birisinin suçluların suçtan elde edilen gelirlerden mahrum edilmeleri olduğu belirtilmiştir.

Sözleşme cezai konularla ilgili diğer Avrupa Konseyi Sözleşmeleri yanı sıra, Viyana Sözleşmesi de dikkate alınmış ve Viyana Sözleşmesi'nin terminolojisi ve sistematik yaklaşımı genel olarak benimsenmiştir.[52] Ancak Sözleşmede suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusunda Viyana Sözleşmesi'ne göre daha katı kurallar ve daha gelişmiş çözümler getirilmiştir. Her türlü suç oluşturan eylemlerden, cürümlerden ve özellikle silah kaçakçılığı, terör, çocuk ve genç kız kaçırma gibi diğer gelir getiren suçlardan elde edilen kazançların müsadere ve zaptı, araştırılması ve takibi ile ilgili uluslararası mücadele amaçlanmıştır. Dolayısıyla, çoğunlukla uyuşturucu madde ile ilgili olarak yapılan suç gelirlerinin aklanması tanımı, suç oluşturan eylemler çeşitlendirilmiştir.

1.5.2.5. Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerini Aklanması, Aranması, El Konması ve Müsaderesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu- AK Sözleşmesi 198)

1990 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Konvansiyonu), uluslararası gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek güncellenmiş ve bu kapsamda hazırlanan Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, El konması ve Müsaderesi Hakkındaki

[52] SAATÇİ, a.g.m., s.14

Avrupa Konseyi Sözleşmesi 16 Mayıs 2005 tarihinde imzaya açılmıştır. Türkiye sözleşmeyi 28 Mart 2007 tarihinde imzalamıştır**.** [53]

Bu Sözleşme'nin Strazburg Konvansiyonu ile temel farklarından biri aklama suçunun yanı sıra terörizmin finansmanını da kapsamasıdır. Sözleşmede, Birleşmiş Milletler nezdinde hazırlanan 'Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'nin 2. maddesinde yapılan terörün finansmanı tanımı benimsenmiş ve sözleşmenin 3., 4. ve 5. bölümlerinde yer alan tüm hükümlerin (tedbir, müsadere, soruşturma yetkileri ve teknikleri, önleyici tedbirler, uluslararası adli iş birliği, mali istihbarat birimleri arasındaki idari iş birliği) terörizmin finansmanı için de uygulanması öngörülmüştür.

Aklama suçu için Strazburg Konvansiyonunda yapılan tanım aynen muhafaza edilmiştir. Sözleşmede ayrıca mali istihbarat birimi tanımına ve aklama suçu ve terörün finansmanı kapsamında alınacak kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimi gibi önleyici tedbirlere de yer verilmiştir.

1.5.2.6. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)

Palermo Konvansiyonu olarak anılan, Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi organize suçlarla mücadele öngören ilk uluslararası düzenlemelerden biridir. 15 Kasım 2000 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo'da imzaya açılmıştır. Türkiye x. [54]

---

53 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/AvrupaKonseyi/strasbourg_konvansiyon.htm. (17/05/2009)

54 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm. (17/05/2009)

Amacı sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için iş birliğini geliştirmek olan Sözleşme taraf devletlerin; organize suç gruplarına katılma, suç gelirlerini aklama, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi gibi yasa dışı eylemleri suç haline getirmelerini öngörmektedir.[55]

Sözleşmede 'öncül suç' kavramına ayrı bir önem verilmiştir. Taraf devletlerin yasal düzenlemelerinde öncül suçları mümkün olduğu kadar geniş düzenlemekle yükümlü oldukları belirtilmiştir. Öncül suç olarak, üst sınırı dört yıl veya daha fazla ağır bir cezayı gerektiren tüm suçlar ile örgütlü suç grubuna katılmak (Palermo Konvansiyonu m.5), yolsuzluk (Palermo Konvansiyonu m.8) ve adaletin engellenmesi kavramlarının mutlaka düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmede ayrıca, öncül suçların belirlenmesinde sayma sistemini kullanan ülkelere en azından örgütlü suçları en geniş biçimde yasaya dâhil etmesi istenmiştir.[56]

Sözleşmede yer alan önemli bir diğer düzenleme ise, organize suç örgütlerine katılma, suç gelirlerinin aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi suçları açısından tüzel kişilerin de sorumlu tutulmaları için ülkelerin kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri almasını hüküm altına almasıdır. Sorumlu tutulan tüzel kişiler için öngörülen cezaların parasal müeyyideler de dâhil, etkin, orantılı ve caydırıcı olması istenmektedir (Palermo Konvansiyonu m.10).

Sözleşmenin 'Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadele Önlemleri' başlıklı 7. maddesinde ise her taraf Devletin; bankalar, bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve mali olmayan diğer kuruluşlar için kapsamlı bir iç düzenleme ve denetleme sistemi oluşturması gerektiği belirtilmiştir. Sözleşme aklama ile mücadele amacıyla önleyici tedbirlere de yer vermiştir. Sözleşmede, bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar ile suç gelirlerini aklamaya müsait diğer kurumlara; kimlik tespiti, kayıtların saklanması ve şüpheli işlem bildirimi yükümlülüklerinin getirilmesi suretiyle konunun önleyici

---

55 Oktay ÜSTÜN, '5549 Sayılı Suç gelirlerini aklamasının önlenmesi hakkında Kanun ile getirilen temel değişiklikler', Bankacılar Dergisi, Sayı 64, 2008 (III) s.56

56 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.175.

tedbirler boyutuna da değinilmiş ve ülkelerden bu çerçevede düzenlemeler yapmaları istenmiştir.[57]

Kısaca sözleşmede, suç gelirlerini aklamaya ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması, nakdin ve nakit yerine geçen değerlerin sınırları içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesinin sağlanması, düzenleyici ve denetleyici bir iç sistem kurarken, bölgesel, bölgeler arası ve çok taraflı organizasyonların suç gelirlerini aklamaya karşı girişimlerini kılavuz olarak kullanması, suç gelirlerini aklamayla mücadelede adli, operasyonel ve mali kapsamda düzenleyici merciler arasındaki uluslararası iş birliğini geliştirmesi yönünde tedbir almaları gerektiği belirtilmiştir. [58]

1.5.2.7. Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadelede Avrupa Toplulukları Konsey Direktifi

Avrupa Topluluğu'nda suç gelirlerinin aklanması ile mücadelenin temelini oluşturan, 91/308/EEC sayılı 'Mali Sistemin Suç Gelirlerinin Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkındaki Konsey Direktifi' 10 Haziran 1991 tarihinde kabul edilmiştir. [59]

Direktif ile Avrupa Topluluğu'na üye devletlerde[60] suç gelirlerinin aklanmasının yasaklanması ve yasa dışı fonlardan elde edilen parayı aklamak isteyenlerin araştırılması ve takip edilmesi için üye ülkeler arasındaki iş birliğinin arttırılması amaçlanmıştır.

---

57 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, 2008 Faaliyet Raporu http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm. (12/08/2009)

58 ÜSTÜN, (II) a.g.m. , s.58.

59 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm# (29.08.2009)

60 Direktifin kabul edildiği 10 Haziran 1991 tarhinde Avrupa Topluluğu'na üye ülkeler; Belçika, İtalya,Lüxemburg, Hollanda, İngiltere, İrlanda, Portekiz, Yunanistan, Danimarka ve İspanya'dır.

Diğer taraftan tanımlamalar arasında yer alan kredi kurumları açısından ise yatırım firmaları, sigorta şirketleri, leasing ve faktoring şirketleri, döviz büroları, sigorta şirketleri gibi kurumlar bu direktife tabidir. Ancak sadece mali sistem değil diğer mali olmayan kurum ve mesleklerin de suç gelirlerinin aklamasında araç olarak kullanıldığı gerçeğinden hareketle 12. maddesi ile üye ülkelerin Direktif hükümlerini özellikle aklama amacıyla kullanılması olası meslekleri ve kurumları da kapsayacak şekilde genişletmeleri öngörülmektedir. [61]

Direktifte mali sistemin aklama amacıyla kullanılmasının önlenmesi için bir dizi önleyici tedbirler düzenlemiştir. Bu tedbirlerin kapsamını kimlik tespiti, belge saklama yükümlülüğü, özen yükümlülüğü, bilgi ve belge verme yükümlülüğü, iç denetim ve eğitim programları oluşturmaktadır. Buna göre üye devletler, mali kurumlar ve kredi kurumları iş ilişkisine gidikleri müşterilerinin; kimlik tespitlerini yapmakla yükümlüdür (Direktif m.3). Kredi ve mali kurumlar, müşteri ile iş ilişkileri bittikten sonra ilgili kimlik bilgilerinin bir kopyasını beş yıl süre ile saklamalıdır (Direktif m.4). Üye devletler, mali kurumlar ve kredi kurumları niteliği gereği aklama faaliyeti ile bağlantılı olduğu düşünülen işlemlere özel bir dikkat göstermelilerdir (Direktif m.5).

Kredi kurumları ve mali kurumlar aklama ile mücadelede sorumlu makamlarla tam bir iş birliği içinde bulunmamalılar. Bu iş birliği şüpheli işlemlerin bildirimi ve yetkili makamların talebi halinde istenilen bilgilerin verilmesini içermektedir. Ayrıca, kredi kurumları ve mali kurumlar müşterilerini haklarında bir araştırma yürütüldüğünden ya da yetkililere bilgi verildiğinden haberdar etmemelidirler. (Direktif m.6). Kredi kurumları ve mali kurumlar suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili işlemlerin önceden belirlenip engellenmesine yönelik olarak dâhili kontrol ve haberleşme sistemleri oluşturmalıdırlar. Üye ülkeler suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi için daha katı kurallar benimsemeli veya uygulamaya devam etmelidirler. (Direktif m.11).

---

[61] Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Diğer Düzenlemeler ve Örgütler. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm# (29.08.2009)

Özetle, Direktif, mali kurumlara özellikle hesap açılması ve kiralık kasa hizmetleri sunulması, tek ya da birbirine bağlantılı işlemler sırasında söz konusu işlemlerin 15.000 Euro'yu aşması durumunda müşteri kimlik tespiti yapmak ve kayıtları saklama ile suç gelirlerini aklama ile mücadele programları oluşturmaları yükümlülüğü getirmektedir. En önemlisi gerektiğinde banka gizliliği kuralının askıya alınması ve herhangi bir suç geliri olan parayı aklama şüphesinin varlığı halinde bunun derhal yetkili birimlere bildirilmesi yükümlülüğü getirmesidir.

Direktif, suç gelirlerinin aklanması ile mücadelenin hem cezai hem de mali açıdan ele alınması gerektiğini, bu yönleri itibariyle uluslararası boyutta bir yaklaşımın benimsenmesinin şart olduğunu temel almaktadır. Etkin bir mücadelenin yürütülebilmesi için mali sistemler bünyesinde de gerekli tedbirlerin alınması, bu sistemin gerekli alt yapı ile donatılarak suç gelirlerinin aklanmasını caydırıcı, tespit edici ve takibatını sağlayıcı önlemlerle teçhiz edilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, aklama faaliyetlerinin uluslararası boyutta yürütüldüğü göz önüne alındığında, ülkelerin ulusal boyutu aşmayan düzenleme ve tedbirlerle mücadele etmesi, başarı şansını çok azaltacaktır. Bu nedenle uluslararası boyutu olan bir yaklaşımın benimsenmesi kaçınılmaz olmuştur. [62]

AB'de bu Direktifin benimsenmesinden bu yana suç gelirlerini aklama tehdidine karşı alınacak önlemler yavaş yavaş gelişmiştir. Zaman zaman üye ülkeler ve Avrupa Parlamentosu bu son derece önemli alanda AB çabalarının genişletilmesi ve güçlendirilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu çabalar kapsamında; 13-14 Aralık 1996 tarihinde Dublin'de toplanan Avrupa Konseyi'nde özel tavsiyeler ve bunların uygulanmalarına ilişkin bir takvim içeren organize suçlarla mücadeleye yönelik bir Eylem Planı hazırlanmıştır. 28 Nisan 1997 de son hali verilen Eylem Planı, Haziran 1997 de Amsterdam Zirvesinde kabul edilmiştir.

---

62 MAVRAL, a.g.e., s.447.

3 Aralık 1998 tarihinde ise Konsey tarafından, 91/08/EEC sayılı Direktifin gerektirdiği şartlar ve FATF'ın 40 tavsiyesi ki özellikle 4 numaralı tavsiyesi dikkate alınarak suç gelirlerini aklanması, kimlik tespiti, suç kaynaklı gelirlerin ve araçların izlenmesi, dondurulması ve müsaderesine ilişkin bir Ortak Eylem planı benimsenmiştir. Amaç, özellikle organize suçlar alanında cezai faaliyetlerle mücadele için kimlik tespiti, suç kaynaklı gelirlerin izlenmesi ve müsaderesine ilişkin üye ülkeler arasındaki iş birliğinin artırılmasıdır. Söz konusu Ortak Eylem uyarınca organize suçlara karşı etkili bir mücadele için üye ülkelerce, özellikle ciddi suçlar söz konusu olduğunda Strazbourg Konvansiyonunun 2. ve 6. maddelerinin uygulanması kararlaştırılmıştır. Asgari altı aydan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ciddi suç olarak tanımlanmıştır.

15-16 Ekim 1999 tarihinde Finlandiya'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Tampere Zirvesi sonunda yayınlanan tavsiyelerde de suçla mücadeleye yer verilmiş olup bu bölümde; üye ülkelerin mali istihbarat birimleri arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi konusu üzerinde ve AB ve üye ülkelerce, FATF'ın 40 tavsiyesine uygun olarak karşılıklı adli yardım konusunda etkili ve şeffaf bir iş birliğinin sağlanması için üçüncü ülkeler ve off shore merkezlerle düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Diğer taraftan Komisyon uyuşturucu ile mücadeleye ilişkin Eylem Planı (2000-2004) yayınlamıştır. Söz konusu planda Komisyonun 91/308/EEC sayılı Direktifin uygulanmasına yönelik hazırladığı raporlardan bahsedilmekte ve suç gelirlerinin aklanmasının küresel bir sorun olduğu ve ancak dünyanın bütün bölge ve ülkeleri aynı amacı paylaştıkları sürece bu sorunla mücadelenin etkili olabileceği belirtilmiştir. Planda ayrıca suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede FATF'ın başta gelen uluslararası bir organ olmaya devam ettiği ve FATF'ın az sayıda stratejik açıdan önemli yeni üye ülkeler almak ve dünya çapında bölgesel suç gelirlerini aklama ile mücadele organları ağı oluşturmak konularına ağırlık verdiği belirtilmektedir.

Komisyon tarafından Direktifin uygulanmasına yönelik hazırlanan raporlar 3 Mart 1995 ve 1 Temmuz 1998 tarihlerinde Avrupa Parlamentosu ve Konseye sunulmuştur. Her iki raporda ortak olarak Direktifin, üye ülkelerin suç gelirlerinin aklanması ile mücadele hakkında ulusal mevzuatlarını oluşturmalarında etkili olduğu ancak üye ülkeler arasında özellikle idari, polis ve adli alanlarda koordinasyon ve iş birliğinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Komisyon tarafından hazırlanan raporlar, suç gelirlerini aklama ile mücadelede AB'nin çabalarını yansıtmaktadır. Komisyonun ilk raporuna göre, Direktif üye ülkelerce tam olarak uygulanmaktadır ve mali sektör özellikle bankalar suç kaynaklı paranın mali sisteme girişini engellemeye yönelik yoğun çaba harcamaktadır.

Komisyonun ikinci raporu, Direktif uyarınca yapılan şüpheli işlem bildirimine ilişkin bazı istatistikleri de içermektedir. Ayrıca söz konusu rapor, genel olarak bankalarca alınan sıkı tedbirler nedeniyle aklayıcıların suç kaynaklı paralarının kaynağını saklayabilecekleri alternatif yollar arayışına girdiklerini de göstermektedir.

Diğer taraftan, bütün üye ülkelerin direktifi ulusal mevzuatlarına dâhil etmeleri direktifin yeterli derecede uygulandığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak söz konusu raporun sonuç bölümünde direktifin kapsamının genişletilmesi ve güncelleştirilmesi gerektiği üzerinde önemle durulmaktadır. [63]

1.5.2.8. Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi (New York Sözleşmesi)

Birleşmiş Milletler Terörizme Mali Desteğin Önlenmesi Sözleşmesi, 9 Aralık 1999 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş ve 10 Ocak

[63] Kuntay ÇELİK –Işıl KOÇAĞRA, Kadir GÜLER- Kara para Aklama, Ankara, MASAK Yayınları No:1, 2000, s.150

2000-31 Aralık 2001 tarihleri arasında imzaya açılmış ve 10 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 27 Eylül 2001 tarihinde imzalamış ve 10 Ocak 2002 tarihli 4738 sayılı Yasa ile kabul etmiştir.

Sözleşmede her taraf devletin; kendi iç hukukunda terörün finansmanını suç sayması (m. 4), terörist amaçlar için tahsis edilen veya kullanılan fonların; tespitini, teşhisini, el konulmasını (veya dondurulmasını) sağlaması (m.8) , terörün finansmanı suçuna karışan şüphelileri ya kendi iç hukukuna göre kovuşturmaya tabi tutması veya ilgili ülkeye iade etmesi (m.10), suçluların soruşturma ve kovuşturmalarında diğer ülkelerle işbirliği yapması finansal kuruluşların terörist fon akışını tespit etmesini, engellemesini ve durdurmasını sağlayacak tedbirler alması (m. 18), öngörülmüştür. Sözleşmede, belirtilen terörist eylemlere mali destek sağlamak amacıyla fon toplama suçunun farklı yargı bölgelerinde işlenmesi halinde yargı yetkisi (m.7) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Sözleşmenin 2. maddesinde ise, sözleşme ekinde sayılan sözleşmelerden herhangi birisinin düzenlediği bir suçun veya 'niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silâhlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler'in gerçekleştirilmesinde kullanılması maksadıyla veya bu tür eylemlerde kullanılacağını bilerek yasa dışı ve kasten fon toplanmasının sözleşmenin ihlaline neden olacağı belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SUÇ GELİRİNİN AKLANMASI VE ÖNLENMESİ YOLLARI

2.1. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Tarihsel Gelişimi

2.1.1. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Uluslararası Sözleşmeler ve Kuruluşlar Yönünden Tarihsel Gelişimi

2.1.1.1 Genel Olarak

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusunda dar anlamda, yani sadece uyuşturucu suçlarından elde edilen kazançların aklanmasının önlenmesini amaç edinen Viyana Konvansiyonu, Türkiye açısından ilk ve en önemli uluslararası sözleşme niteliğindedir. Türkiye uluslararası ve küresel nitelikteki bu sözleşmeyi imzaya açıldığı ilk günde 20 Aralık 1988 tarihinde imzalamıştır.[1] Bu imza ile doğan uluslararası sözleşmenin yürürlüğe konulması için, sözleşmenin onaylandığının uygun bulunduğuna ilişkin yasa ise yaklaşık yedi yıl sonra çıkarılmış ve sekizinci yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır.[2]

Ancak Türkiye'nin ilk defa sistematik olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve suç geliri ile tanışması 1960'lı yılların ortalarına rastlamaktadır. Türkiye'nin jeopolitik konumu gereği uyuşturucu üreticisi ülkelerle, tüketicisi durumunda olan ülkeler arasında bir köprü durumunda olması nedeniyle Avrupa'ya giden uyuşturucunun büyük bir çoğunluğu Türkiye'den geçmekteydi. Türkiye'nin uyuşturucu ticaretinde

---

1 TAŞDELEN, a.g.e., s.99.

2 Viyana Konvansiyonu'nun uygun bulunduğuna dair yasa, 4136 Sayılı olarak, 16 Kasım 1996 tarihinde 96/7801 sayılı kararla Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır.

geçiş ülke konumunda olması ve o dönemde alınan yasal tedbirlerin yetersiz olması neticesinde, Türkiye'de 1980'li yıllarda suç gelirinden beslenerek büyüyen bir suç ekonomisi oluşmuştur.

Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele etmek amacıyla uluslararası standartlar koyan, ulusal ve uluslararası düzeyde bu suçlara karşı politikalar geliştiren, hükümetler arası bir organizasyon olan FATF'ın kuruluşundan itibaren belirtilen ilk ve en önemli amacı, Viyana Konvansiyonu'nun hükümlerinin uygulanabilirliğini sağlamaktadır. Tüm dünyada evrensel niteliğe sahip olan 40 Tavsiye Kararları 1990 yılında, 2001 ve 2005 yıllarında ise terörün finasmanı ile ilgili Özel Tavsiye Kararları yayımlayan FATF, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele mevzuatlarını ve uygulamalarını belirli periyotlarla değerlendirmeye tabi tutmaktadır. (Çalışmamızın üçüncü bölümünde FATF ve FATF Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Kurallar detaylı olarak inceleneceği için bu bölümde kısaca bilgi aktarılmıştır)

2.1.1.2. FATF Değerlendirme Süreci Yönünden Türkiye'nin Tarihsel Gelişimi

Türkiye FATF'ın kuruluşundan beri, yani 1990 yılından itibaren üyesidir. Türkiye 1994, 1998 ve 2006 yıllarında olmak üzere bugüne kadar üç defa FATF tarafından değerlendirmeye tabi tutulmuştur.[3] 1994 yılında yapılan değerlendirmede aklama ile ilgili yasal mevzuatın olmaması nedeniyle Türkiye FATF tarafından eleştirilmiştir.[4] 1996 yılına gelindiğinde ise, Türkiye FATF'ın 40 Tavsiye Kararları ile ilgili yasaya sahip olmayan tek üyesi olarak yer almaktaydı.[5] FATF Türkiye'de yer alan yasal eksikliğin giderilmesi için Bakanlık düzeyinde mektup yazmış ve 1999 Nisan ayında üst düzey yetkilileri vasıtasıyla Ankara'da hükümet yetkilileri arasında suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusundaki yasanın çıkarılması için toplantılar yapılmış ve bu yöndeki faaliyetler FATF tarafından teşvik edilmiştir. Bu

3 MASAK, 2008 Faaliyet Raporu, s.17
4 MASAK, 2008 Faaliyet Raporu, s.17
5 TAŞDELEN, a.g.e., s.99; FATF Annual Report 1995-1996.

toplantıda; eğer Türkiye'de yasal düzenlemelerde aklama suçu yerini alırsa, 40 Tavsiye Kararlarının uygulanması yönünde daha ağır yaptırımların Eylül 1996 tarihinden sonra uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak gerekli düzenlemelerin yasal mevzuatta yerini almadığını tespit eden FATF, 17-19 Eylül tarihli tüm üyelerin katıldığı toplantıda Türkiye için 21 numaralı tavsiyesinin uygulanmasına karar vermiş ve konuyu 19 Eylül 1996 tarihli mektupla bildirmiştir.[6]

21 numaralı tavsiye kararı; finansal kuruluşların FATF Tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerin vatandaşları, şirketleri ve finansal kuruluşları ile girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özelikle özen gösterilmesi konularını kapsamaktadır. Tavsiye kararına göre; bu işlemlerin görünürde hukuki ve ekonomik amacı yoksa işlemlerin esası ve amacı araştırılmalı ve bulgular yetkili makamlara yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirilmelidir.

Bütün bu gelişmelerden sonucunda ülkemizde ilk olarak, 13 Kasım 1996 tarihinde kabul edilen, 19 Kasım 1996 tarihli ve 22822 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa ile bu suç, 'kara para aklama' suçu olarak ceza hukuku sistemimize dâhil olmuştur. Ayrıca aklama suçu ile mücadele çerçevesinde ülkemiz, Maliye Bakanlığı'na bağlı Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu olmak üzere iki yeni kurumla tanışmıştır.

Yasanın yürürlüğe girmesiyle FATF, önceden almış olduğu yaptırım kararını 12 Aralık 1996 tarihinde kaldırmıştır. Ancak FATF, yasada belirtilen mali kuruluşlarla ilgili tamamlayıcı düzenlemelerin altı ay içerisinde düzenlenmesini istemiş ve Türkiye'deki gelişmelerin yakın takipçisi olduğunu yaptırımın kaldırılması kararında belirtilmiştir. [7]

1996 yılında yapılan değerlendirmede is FATF; Türkiye'nin suç gelirlerini aklama ile mücadelede önemli adımlar atmakla beraber, önleyici nitelikteki

---

6 TAŞDELEN, a.g.e., s.100.
7 TAŞDELEN, a.g.e., s.100.

tedbirlere ağırlık vermesi ve kurumsal alt yapısının güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. FAFT'ın bu kararlılığı karşısında 10 numaralı tavsiyede isimsiz hesap açılmaması yönündeki kuralın uygulanabilmesi için Merkez Bankası'nın 97/1 numralı genelgesi ile imzasız sırdaş hesaplar 31 Ocak 1997 tarihinden itibaren uygulanmamıştır. [8]

FATF'ın 1999 yılı içindeki Türkiye incelemesinin ardından hazırladığı raporda ise; Türkiye'de örgütlü suç grupları ile suç gelirlerini aklama konusunda doğrudan ilişkili bulunduğu en yaygın suç gelirlerini aklama yolunun, kuryelerle getirilen gelirlerini bankalara yatırılması, lüks araçlar, kıymetli eşyalar alınması olduğu belirtilmiştir. Türkiye'nin suç gelirleri ile mücadele konusunda etkin bir gayret sarfettiği belirtilen raporda, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının kurulması ve bazı gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi olumlu gelişmeler olarak belirtilmiştir. Raporda ayrıca etkin bir bilgi ağı ve denetimin suç gelirlerine karşı mücadeleyi güçlendireceği ifade edilmiştir. [9]

2006 yılındaki üçüncü tur FATF değerlendirmesi, 2003 yılında yenilenen ve kapsamı genişletilen 40 Tavsiye ve terörün finansmanı ile ilgili 9 Özel Tavsiye esas alınarak yapılmıştır. [10] FATF tarafından üçüncü tur değerlendirmesi yapılan ülkelerin çok büyük bir bölümü Tavsiye Kararları kapsamında önemli eksikliklerin yer aldığı gerekçesiyle 'düzenli izlemeye' tabi tutulmuştur. 'Düzenli izlemeye' tabi tutulan ülkere Tükiye, ABD, İtalya, İngiltere, İspanya örnek olarak gösterilebilir.

FATF tarafından hazırlanan raporda özetle; suç gelirlerin aklanması ile mücadelede Türkiye'de önemli ilerlemeler yer almasına karşın yasal mevzuatın yeterli olmadığını belirtmiştir. Buna bağlı olarak, finans kurumlar ve diğer yükümlülerin 'müşteri tanı' ilkesi ve diğer ilkeler doğrultusunda FATF standartlarına uygun olarak yeterli girişimde bulunmadığını ve bu durumun düzetilmesi için finans

---

8 TAŞDELEN, a.g.e. , s. 100.

9 ERGÜL, (I) a.g.e. , s. 82.

10 Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorisim-TURKEY, 'Background Information' 23 February 2007 s: 1 http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/12/57/38342659.pdf (15/8/2009)

sektörünün AML/CFT Metodolojisi'ne uygun olarak FATF standartlarında uygulanması gerektiği belirtilmiş ve MASAK'ın bu yetersizliklerin giderilmesine önemli rol oynaması gerektiği vurgulanmış ve Türkiye'nin Raporda belirtilen eksikliklerle ilgili olarak yapılan düzenleme ve uygulamalara ilişkin gelişmeleri Şubat 2009 FATF Genel Kurulu'nda raporlaması istenmiştir. [11]

Söz konusu İlerleme Raporu, FATF'ın Şubat 2009 Genel Kurulu'nda ele alınmış ve yapılan değerlendirmeler neticesinde Türkiye hakkında 'sıkılaştırılmış takip' uygulamasına gerek görülmeyerek, Türkiye'nin önemli ilerlemeler gösterdiği hususuna da vurgu yapılmak suretiyle normal izleme sürecinin devamına karar verilmiştir. Böylece ülkemizin, Şubat 2007'den Şubat 2009' kadar olan dönemde, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi alanında önemli ilerlemeler kaydetmiş olduğu, bu alandaki temel uluslararası organizasyon olan FATF tarafından da kabul edilmiştir. [12]

2.1.1.3. Suç Gelirlerinin Aklanması ile İlgili Olarak Türkiye'nin Taraf Olduğu İkili Anlaşmalar Yönünden Tarihsel Gelişimi

Çalışmamızın birinci bölümünde bahsettiğimiz gibi; Türkiye suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede, ceza hukuku ve önleyici tedbirlerin oluşması aşamasında, etkinliğini arttırabilmek için uluslararası alanda yayımlanan çok taraflı uluslararası sözleşmelerin birçoğu imzalamış ve yasal sistemimize aktarılmıştır. Bu sözleşmelerin yanı sıra ülkeler arasında etkin iş birliğini sağlamak amacıyla bazı ülkelerle ikili iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Bu anlaşmalardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Türkiye, Bulgaristan ve Romanya ile 'Terörizm, Organize Suçlar, Yasadışı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler, Kara Para Aklama, Silah ve İnsan Kaçakçılığı ve

---

11 Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorisim-TURKEY, 23 February 2007 s. 2-3. http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/12/57/38342659.pdf (15/8/2009)

12 MASAK, 2008 Faaliyet Raporu, s.17

Diğer Önemli Suçlarla Mücadelede İş Birliği Anlaşması' imzalamıştır. Anlaşmanın temel amacı; Balkanlar aracılığıyla terör, suç gelirlerini aklama suçu gibi önemli suçların organzie suç örgütleri tarafından yayılmasını engellenmektir.[13]

Türkiye ve İtalya arasında 'Terörizm, Organize Suçlar, Yasadışı Kazancın Aklanması, Uyuşturucu ve Psikotrop Madde ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadele İş Birliği Anlaşması' imzalamıştır.[14] Bu anlaşma, Bulgaristan ve Romanya ile yapılan anlaşmadan farklı olarak müsadere, zapt ve teslimata ilişkin hükümleri de içermektedir. Taraflar, aklama ve yasa dışı mal varlıklarının kullanımı ile ilgili herhangi bir bilginin değişimini, bu faaliyetlerle ilgili şüpheli işlemlerin ortaya çıkarılmasını ve durdurulmasını, faillerin aranmasını, malvarlıklarının zaptını ve müsaderesini sağlayacak bilgi alışverişini geliştirmek konusunda mutabakata varmışlardır. [15]

Türkiye ve Almanya arasında 3 Mart 2003 tarihinde 'Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması' nı imzalamıştır.[16] Taraflar, Anlaşma'nın 1. maddesinde; suçun ağırlığından bağımsız olarak mücadelede ulusal mevzuatları çerçevesinde işbirliği yapacakları suçları sıralamışlardır. Buna göre; suç gelirlerini aklama suçu, Türkiye ile Almanya'nın işbirliği yapacakları suçlar arasında bulunmaktadır. Anlaşmanın 3. maddesinde iş birliğinin çerçevesi; suçlar ile suç örgütleri, bunların içyapıları, bağlantıları ve faaliyet yöntemleri hakkında, önemli suçların önlenmesi, aydınlatılması ve soruşturulması için gerekli olan bilginin değişimi; operasyona yönelik önlemlerin alınması; mali soruşturmalarda karşılıklı yardım; karşılıklı yardım konularında irtibat görevlisinin atanması; uzman mübadelesi; kriminalistik-kriminolojik araştırma sonuçlarının değişimi olarak belirlenmiştir. [17]

---

13 Hamza Kaçkar,'Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslar arası Sözleşmeler ve İkili Anlaşmalar', Yaklaşım Yayınları, Sayı 78, Haziran 1999. s.82

14 Anlaşma, 1 Aralık 1998 tarih ve 23540 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

15 KAÇKAR, a.g.e., s.84

16 Anlaşma, 7 Nisan 2004 tarihinde 5116 sayılı Yasayla onaylanarak iç hukuka aktarılmıştır.

17 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.226.

Türkiye ve Polonya arasında 7 Nisan 2003 tarihinde 'Örgütlü Suçlar, Terörizm ve Diğer Suçlarla Mücadele İşbirliği Anlaşması' imzalanmıştır.[18] Anlaşmanın 1. maddesine göre Taraflar, güvenlik ve asayişin korunmasından sorunlu kurumlar arasında, suçlarla mücadele alanında, suçun önlenmesi ve faillerinin ortaya çıkarılması amacıyla iş birliği yapacakları suç tiplerini belirlemişlerdir. Maddenin 1. fıkrasının 13. bendinde iş birliği yapılacak suçlar arasında 'suç ve yolsuzluktan elde edilen gelirin aklanması' sayılmıştır.[19]

Türkiye ve Yunanistan arasında 20 Ocak 2000 tarihinde 'Suç ile Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Yasadışı Göç ile Mücadele İş birliği Anlaşması' imzalanmıştır.[20] Yasa'nın 1. maddesine göre; Anlaşma Tarafları, kendi ulusal ve uluslararası mevzuatlarından doğan yükümlülüklerini ihlal etmemek kaydıyla, maddede sayılan suçlarla mücadelede iş birliğinde bulunmayı kararlaştırmışlardır. Söz konusu suç gelirlerini aklama suçları da iş birliği yapılacak suçlar arasında sayılmaktadır.

Türkiye ve Slovenya arasında 8 Nisan 2004 tarihinde 'Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Uluslar Arası Terörizm ve Diğer Ciddi Suçlarla Mücadelede İş birliği Anlaşması' imzalanmıştır.[21] Anlaşma, örgütlü suçların önlenmesine yöneliktir ve Tarafların, ulusal mevzuatları doğrultusunda, uluslar arası terörizmin tüm çeşitleri ve yöntemleriyle iş birliği yapacakları alanlar arasında para aklama da sayılmıştır.

Türkiye ve Makedonya arasında 26 Mayıs 2009'da 'Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önleme Bürosu arasında Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanıyla İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İş Birliğini Anlaşması'

---

18 Anlaşma 14 Ocak 2004 tarih ve 5059 sayılı Kanun ile onaylanmıştır.
19 DEĞİRMENCİ, a.g.e. s.226.
20 Anlaşma 26 Nisan 2000 tarih ve 4654 sayılı Yasa ile onaylanmıştır.
21 Anlaşma 20 Ekim 2004 tarih ve 5246 sayılı Yasa ile iç hukuka aktarılmıştır.

imzalanmıştır.[22] 2009/15107 sayılı Bakanlar Kurulu'nun 1. maddesine göre anlaşma; Karşılıklı menfaat ve işbirliği anlayışı içinde, mütekabiliyet esasına dayalı olarak ve her bir yetkili makamın ulusal mevzuatı çerçevesinde suç gelirlerini aklama, terörizmin finansmanı ve ilgili suç faaliyeti konusunda bilgi değişimini kolaylaştırmak üzere (m. 3) hazırlanan mutabakat metnine göre, yetkili makamlar, suç gelirlerini aklama, terörizmin finansmanı ve ilgili suç faaliyetine karıştığından şüphe edilen kişilerin analiz, inceleme ve soruşturmasına yardımcı olabilecek bilgiyi, kendiliğinden veya talep üzerine birbirlerine sağlayarak işbirliği yapacaktır.

2.1.2. Türkiye'de Suç Gelirlerinin Aklanması Kavramının Ulusal Alanda Cezai Tedbirler Yönünden Tarihsel Gelişimi

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Türk Hukukunda, 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Yasa'nın çıkarılmasına kadar, suç geliri kavramı ve suç gelirlerini aklama eylemini tanımlayıp bir suç tipi olarak düzenleyen yasal kurallar bulunmamaktaydı. Türkiye'deki bu yasal eksiklik, Türk mali sistem içerisinde suç gelirlerini aklamaya uygun bir zemin oluşturmuştur. Ayrıca suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusunda Türkiye'nin iç hukukunda gerekli yasal düzenlemeyi yapmaması, Türkiye'yi uluslararası alanda suç gelirlerini aklayan ülkeler grubuna sokmuş ve yukarıda belirttiğimiz gibi yaptırım uygulaması tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır.

4208 Sayılı yasa ülkemizin daha önce imzaladığı bir dizi uluslararası sözleşmenin iç hukuka yansıması neticesinde kabul edilmiştir. 4208 sayılı yasa birçok bakımdan eleştirilmişse de aklama suçunu ayrı düzenleyen ilk yasa olması bakımından önemlidir. Bu tarihten sonra Türkiye, suç gelirleri ve suç gelirlerinin aklanması konusunda dünyadaki gelişmelere paralel olarak tavır almış ve bu tavır, başta FAFT ve ABD olmak üzere dış ülkelerden destek bulmuştur. Bu yasa ile

[22] Muhtıra'nın yürürlüğe konulması; Maliye Bakanlığı'nın 5 Haziran 2009 tarihli ve 7818 sayılı yazısı üzerine, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa'nın 12. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 15 Haziran 2009 tarihinde kararlaştırılmıştır.

başlayan süreç, aklama suçunun, Türk Ceza Yasası reformu çerçevesinde kabul edilerek 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Yasası' nın 'Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu' başlıklı 282. maddesi ile temel ceza yasasında ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmesi ile devam etmiştir. Ardından yürürlüğe giren 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Yasa ile aklama suçu kapsamında ceza hukuku araçları dışında kalan ve önleyici sistem olarak da bilinen mücadele yönteminin kurumları genel ceza yasasını tamamlayıcı şekilde düzenlenmiştir.

4208 sayılı yasa, yayımlandığı 19 Kasım 1996 tarihinden 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasanın yürürlüğe girdiği 18 Ekim 2006 tarihine kadar on yıl yürürlükte kalmıştır. Bu dönem içinde aklama ile mücadele yaklaşımında, Türkiye ulusal alanda, suç gelirlerini aklama ile mücadele konusunda ilk olarak 1996 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile 'Bankaların Müşterilerinin Kimliklerini Tespit Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik'[23] çıkarmıştır. Yönetmelikle başta finansal kuruluşlar olmak üzere aklama ve terörün finansmanı suçlarında aracı olarak kullanılabilecek meslek ve kuruluşlar, yükümlü olarak tanımlanmış ve bunlara, söz konusu suçların önlenmesine yönelik bir takım yükümlülükler getirilmiştir. Anılan yönetmeliğin üçüncü bölümünde 'Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar' yer almakta olup, yükümlülerin Yönetmelikte yer alan esaslar çerçevesinde müşterilerinin kimliklerini tespit etmeleri gerekmektedir. Ayrıca Yönetmelik ile bankalara bir milyar Türk Lirasını aşan işlemlerinde müşterilerin kimliklerini tespit ve beş yıl süre ile saklanması zorunluluğu getirilmiştir. [24]

Bu kapsamda iç mevzuattaki değişikliklerin en önemlisi 12 Ekim 2004 tarihinde yayımlanan ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Yasası olmuştur. 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nun 'Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama ' başlıklı 282. maddesinde aklama suçu müstakil bir suç

---

23 Mali Suçları Araştırma Kurulu, Kimlik Tespit Yükümlülüğü Kapsamında Sıka Sorulan Sorular, http://www.masak.gov.tr/kimlik_tespiti_sorular.htm. 26/07/2009.

24 Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik 9 Ocak 2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 1 Nisan 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

olarak düzenlemiş ve bu suçun müeyyidesi ile ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenleri tespit edilmiştir. Bu durumda aklama suçu, unsurları birbirinden farklı olmakla birlikte hem özel bir yasa olan 4208 sayılı Yasada, hem de temel bir yasa olan 5237 sayılı Türk Ceza Yasada düzenlenmiş bulunmaktaydı. Aynı suç için mevzuatımızda iki ayrı yasada düzenleme bulunması, hangi düzenlemenin uygulanacağı konusunda hukuki yorum ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. [25]

Bu arada, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede uluslararası bakımından önemli noktalarından biri olarak kabul edilen 141 sayılı 'Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin AK Sözleşmesi' 16 Haziran 2004 tarih ve 5191 sayılı yasa ile yasallaştırılarak ulusal mevzuattaki yerini almıştır. Yine, özellikle örgütlü suçlardan kaynaklanan suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye ilişkin hususlar içeren Sınır aşan örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi de 30 Ocak 2003 tarih ve 4800 sayılı yasa ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Diğer taraftan uluslararası alanda suç gelirlerini aklama ile mücadele yaklaşımında FATF tarafından 2003 yılında revize edilen 40 tavsiye ile terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yayınladığı 9 özel tavsiye ve bu tavsiyeleri baz alınarak hazırlanan 'Suç Gelirlerini Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi' kendini göstermiştir. Gerek revize edilen FATF tavsiyeleri gerekse FATF'ın 3. tur ülke değerlendirmelerinde esas alınan Metodolojinin belirgin özelliği yükümlülükleri ön plana çıkarması, özellikle finansal kuruluşlara yönelik tedbirlere ağırlık vermesidir. Bu kapsamdaki değişikliliğin en bariz olanı ise klasik kimlik tespitinden, müşterinin tanınması gibi çok boyutlu tedbirler öngören bir yaklaşıma geçilmiş olmasıdır.

Buna göre yeni bir yasa ihtiyacının; birincisi, iç hukukumuzda aklama suçunun ve bu suçla ilgili düzenlemelerin temel ceza yasası kapsamına alınması,

---

[25] Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadelede Risk Temelli Yaklaşım Hakkında Kılavuz Üst Seviye Prensipler ve Prosedürler, Mali Eylem Görev Gücü (FATF), Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008. s.116

diğeri ise üçüncü tur ülke değerlendirmelerinin esas alındığı FATF standartlarında yükümlülüklerle ilgili tedbirlerin ön plana çıkarılması, olmak üzere iç ve dış dinamiklerden kaynaklanmaktadır. [26]

2.2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri (Bastırıcı Tedbirler)

2.2.1. 4208 Sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi

22822 sayılı ve 19 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak kabul edilen 4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa ile kara para aklama suçu adında bağımsız bir suç tipi oluşturulmuştur. 4208 Sayılı yasa ile para aklama suçunun ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmesinden önce Türk Ceza Yasa'sında cürüm işleyenlerin saklanması ve cürmün delilerini yok ekmek suçu (TCK m.269), cürüm eşyasının satın almak ve saklamak (TCK m. 512), ticaret muamelatında ve rehin almakta gerekli olan tedbirlerin ihmali (TCK m. 578,579-581) ve genel müsadere hükmü (TCK m. 36) yasal mevzuatımızda yer almaktaydı. Ancak uluslararası alanda oluşturulan sözleşmeler doğrultusunda, özellikle suç gelirlerini aklama ve suç gelirlerinin aklanması suçunun hukuk sisteminde yeni bir suç olarak oluşturulması ile suç gelirlerinin aklanması kavramının mevcut sistemden ayrı olarak düzenlenip tanımlanmasını gerektirmiştir.[27] Çalışmamızın birinci bölümünde bahsettiğimiz gibi Türkiye suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede oluşturulan tüm bu sözleşmeleri imzalamış ve sözleşmelerde belirtilen hükümleri

---

[26] Oktay ÜSTÜN, ' 5549 Sayılı Suç gelirlerini aklamasının önlenmesi hakkında Kanun ile getirilen temel değişiklikler', Bankacılar Dergisi, Sayı 64, 2008 (III)

[27] Viyana Konvansiyonu'nun 3/1. maddesine göre; her bir tarafın belirlenen fiileri kasti olarak işlenmesi durumunda kendi hukuk sistemlerinde suç olarak tanımlaması için gerekli önlemleri alacağı hüküm altına alınmıştır. Strazburg Konvansiyonu'nun 6/3. maddesine göre; aynı maddenin 1. fıkrasında belirtilen eylemlerin bazısını veya tamamını kendi iç hukuk sistemlerine göre suç saymak için gerekli önlemler alınmalıdır. FATF'in 40 Tavsiye Kararlarının genel çerçevesinin Viyana Konvansiyonu'nun tüm hükümlerini yerine getirmek için önlemler alınması ve onaylamak için çaba gösterilmesi olduğu belirtilmiştir.

yasal mevzuatta düzenleyeceğini taahhüt etmiştir. Anayasamızın 90. maddesine göre, usulüne uygun olarak imzalanan uluslararası sözleşmeler yasa hükmündedir. Bu durumda ülkemizde de yasal alanda suç geliri kavramının ayrı bir suçu tipi olarak düzenlenmesi uluslararası alanda imzalamış olduğu sözleşmelerin bir sonucudur.

4208 sayılı yasa, kara para aklama suçunun oluşabilmesi için, iki ön şart öngörmektedir. Bunlar TCK 296. maddesinin[28] ihlal edilmemis olması ve aklama fiillerine konu mal veya gelirin yasanın 2/a maddesinde gösterilen bir suçtan elde edilmesidir.

4208 sayılı yasanın 2. maddesinde[29]; uyuşturucu madde kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı, silah ve mühimmat kaçakçılığı, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı, vergi ziyaı, sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık ve hileli iflas, rüşvet ile devlet şahsiyetine ve şahıs hürriyetine karşı işlenen bir takım suçların işlenmesi neticesinde elde edilen tüm gelirlerin yasallaştırılması çabaları suç olarak sayılmış ve yasanın 7. maddesinde bu suçları işleyen şahıslar için iki yıldan beş yıla kadar hapis, ağır para ve müsadere cezaları öngörülmüştür.

Yükümlülüklerin konu olarak yer almadığı 4208 sayılı yasada; suç gelirlerini aklamanın öncül suçları belirlenmiş, suç gelirleri (m. 2/a) ve suç gelirlerini aklama suçu tanımlanmış (m. 2/b) ve aklama suçunun cezası tanımlanmış (m. 7) tespit edilmiştir.

---

28 Doktrinde 'suçluyu koruma cürmü' olarak anılan 213 suçu düzenleyen TCK 296. maddesi hükmüne göre, 'her kim, hapis cezasından asağı olmayan cezayı müstelzim bir cürüm isledikten sonra bu cürmün icrasında faillerle evvelce ittifak etmiş ve cürmü neticelendirmekte yardımı dokunmuş olmaksızın, bir kimsenin o cürümden istifadesini temine veya hükümetçe icra olunacak tahkikatı yanlış yola sevk etmeğe yahut hükümetin araştırmalarına veya hükmün icrasına karşı faili gizlemeye yardım eder yahut hakkında yakalama veya tevkif müzekkeresi çıkarılmıs olan bir kimsenin saklı bulundugu yeri bildigi halde yetkili mercilere derhal haber vermezse veya her kim bu cezaları istilzam eden bir cürmün eser ve delillerini yok eder yahut bunları bir suretler degistirir veya bozarsa' cezalandırılır demektedir. (Sulhi DÖNMEZER - Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, İstanbul,1995, s.436

29 Bunlar, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Yasasında yer alan suçlar, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Yasadaki suçlar, 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Yasadaki suçlar, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Yasadaki suçlar, 213 sayılı Vergi Usul Yasası'nın 359. maddesinin b fıkrasındaki suç ve Türk Ceza Yasasındaki bazı suçlardır.

2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası'nın Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi

2.2.2.1. Genel Olarak

Türk Ceza Yasası, ceza hukuku kapsamında yer alan düzenlemeleri içeren temel yasa niteliğindedir. Ülkemizde Ceza Yasası ilk olarak 1889 tarihli İtalyan Ceza Yasasını esas alarak hazırlanmıştır.[30] Çeviri yolu ile alınan yasanın uygulanma aşamasında yasa birçok eleştiriye neden olmuştur. Bunun en önemli nedeni ise ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel yapılarında yer alan farklıkların doğal bir sonucu olarak uygulamada yasa Türkiye'de ihtiyaçları karşılamak için yeterli olmamış ve birçok defa değişikliğe uğramıştır.

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Yasası, daha önce 4208 sayılı yasa ile düzenlenen suç gelirlerini aklama suçunu, yasanın özel hükümlerin yer aldığı ikinci kitapta, 'Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler' başlığını taşıyan dördüncü kısımda 'Adliyeye Karşı Suçlar' başlığını taşıyan ikinci bölümde 'Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama' başlıklı 282. maddesi ile yeniden düzenlemiştir.

5237 Sayılı Türk Ceza Yasası 4208 Sayılı Yasa düzenlemesinden önemli ölçüde farklılıkları beraberinde getirmiştir. 4208 Sayılı Yasada suç geliri kaynağı olan öncül suçlar, yasa maddesinde listeleme usulüne gidilerek suçlar tek tek belirtilmekteydi (4208 Sayılı Yasa m.2) Bunun doğal sonucu, suç gelirlerini aklama suçunun ispatı zordu. Çünkü yasaya göre aklama suçundan bahsedebilmek için; hem aklanan paranın kaynağının sayılı suçlardan birisi olduğunun, hem de para aklamayı doğuran (öncül) suçun işlenmesinde, aklanan paranın öncül suçlardan elde edildiğini bildiğinin kanıtlanması gerekmekteydi. Dolayısıyla, 4208 sayılı yasaya göre aklama faaliyetinin tespitinde çifte ispat gerekliliği söz konusuydu.

[30] 765 Sayılı Türk Ceza Yasası 1 Temuz 1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ancak 5237 Sayılı Yasada yer alan düzenleme ile artık aklama suçu genel ceza yasasında düzenlenerek, 4208 Sayılı Yasanın sayma sisteminden vazgeçilmiş ve eşik değeri getirilerek genel aklama suçu, sistem olarak kabul edilmiştir. Böylece birçok suç kapsama dâhil edilmiş, tüzel kişiler için uygulanacak yaptırımlar daha belirginleştirilmiş, aktif pişmanlık halinde cezasızlık hali öngörülmüş ve 4208 sayılı yasada yer alan ağırlaştırıcı ve hafifletici sebepler değiştirilmiştir.

Bir diğer ifade ile 5237 sayılı yasada öncül suç kapsamı da genişletilerek yasal mevzuatta yerini almıştır. Bu sayede sayma sisteminin sakıncaları ve 4208 sayılı yasaya yöneltilen eleştiriler son bulmuştur.

2.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Açısından Değerlendirilmesi

5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 282. maddesine göre; 'Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bir güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır. Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır. Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yerin yetkili makamlarına haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.'

5237 sayılı yeni Türk Ceza Yasası'nda yer alan bir diğer gelişme, yasanın 282. maddesi 'Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama' başlığı bölümü ile daha önce 4208 sayılı yasanın 2. maddesinde tanımlanmış olan 'kara para' ve 'kara para aklama' kavramları ortadan kaldırılmış ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu ihdas olunmuştur. Türk Ceza Yasası'ndaki değişikliğin yanı sıra, yine 1 Haziran 2005 itibariyle yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Yasası ile usul hükümlerinde değişikliğe gidilmiş ve 4208 sayılı Yasanın birçok maddesi uygulanamaz hale gelmiş veya değiştirilerek uyarlanması gerekmiştir.

Ayrıca, 5237 sayılı yasada ağırlaştırıcı ve hafifletici sebepler 4208 sayılı yasaya göre büyük değişiklere uğramıştır. Bunlar; 4208 sayılı yasada terör suçları, ithalat ve ihracatı yasaklanmış eşya kaçakçılığından kaynaklanan ya da teröre kaynak sağlamak için düzenlenen suçlar ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilmişken 5237 sayılı yasada bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır. Yine 4208 sayılı yasa şiddet, tehdit veya silah kullanmak suretiyle işlenerek suç gelirlerinin aklanması ağırlaştırıcı sebep kabul ederken yine 5237 sayılı yasa bunu ağırlaştırıcı sebep olarak kabul etmemiştir. Bununla birlikte her iki yasa teşekkül halinde suçun işlenmesini ağırlaştırıcı sebep olarak kabul etmiştir. Fakat iki yasa arasında önemli farklar mevcuttur. Şöyle ki; 4208 sayılı yasa teşekkülün suç gelirlerini aklama amacıyla kurulmasını aramaktadır. Ancak 5237 sayılı yasada böyle bir durum aramamakta ve kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi tarafından mesleğin icrası sırasında işlenmesini ağırlaştırıcı sebep olarak kabul etmektedir. 4208 sayılı yasanın 7. maddesi uyarınca suç gelirlerini aklama suçunun usul veya füru veya karı, koca veya kardeşlerden biri tarafından suç gelirlerinin kaynakladığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi halinde hafifletici sebep öngörmüştür. Fakat 5237 sayılı hiçbir hafifletici sebep öngörmemiştir.

2.2.3. 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Yönünden İncelenmesi

2.2.3.1. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu açısından 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 282. maddesinden sonra Türk Ceza Hukuku sistemine yenilikler getiren bir diğer yasa ise 11 Ekim 2006 tarihinde kabul edilen '5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa' dır. [31]

5549 sayılı yasa ile suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile ilgili olarak temel önleyici tedbirler için yasal zeminde genel bir çerçeve çizilmiş, finansal araçlardaki çeşitlenmeler ve bunun sonucun olarak aklama yöntemlerine her geçen gün yeni yenilerinin eklenmesi hususu da göz önünde bulundurularak ayrıntılı düzenlemelerin ikincil düzenlemelerle yapılması öngörülmüştür. [32]

5549 sayılı yasa ceza hukuku bağlamında, 'suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu'nun esaslarına ilişkin düzenlemelere yer vermemiştir. Yasanın amacı 1. maddesinde de vurgulandığı üzere, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Bu kapsamda aklama suçu ile mücadelede etkin kurum ve kuruluşların görev ve yetkileri ile aklama suçunun işlenişi ve önlenmesi sürecinde önemli rol oynayabilen özel ve kamu kuruluşları ile gerçek kişilere ilişkin yükümlülükleri ve bu yükümlülüklere uyulmaması halinde verilecek cezaları içermektedir. Bu kapsamda 5549 sayılı yasada suçla mücadelede görevli ve yetkili kurumlar olan Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı ve Koordinasyon Kurulu Başkanlıkları'nın görev, yetki ve çalışma esas ve usulleri ile ilgili düzenlemeler ile bu suçla mücadelede başta bankalar ve finans kuruluşları

---

31 18 Ekim 2006 tarih ve 26323 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

32 Mali Suçları Araştırma Kurulu , 2008 Faaliyet Raporu, http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/faaliyet_rapor/faalrap_2008.pdf (12/08/2009)

olmak üzere yükümlü olarak tanımlanan kuruluşlar ve gerçek kişilerin yerine getirmesi gereken yükümlülükler düzenlenmiştir.

2.2.3.2. 5549 Sayılı Yasa'nın Genel Ceza Hukuku Tedbirleri Açısından Değerlendirilmesi

5549 sayılı yasa ile, 'Tanımlar' başlıklı 2. Maddesinin (f) ve (g) bendinde, suç geliri ve aklama suçunun tanımı tamamen 5237 sayılı TCK'ya bırakılarak, aklama suçunun cezalandırılması ve soruşturulması konusunda temel ceza ve usul yasalarının uygulanması esası benimsenmiş ve yasanın diğer maddelerinde de bu yöndeki düzenlemelere yer verilmemiştir. Böylece yasa, caydırıcı tedbirler kapsamındaki suç ve cezaya ilişkin düzenlemeler içermeyen, bunları ceza yasasına bırakan, ancak yükümlülüklere ve idari, istihbari takip ve değerlendirme kapasitesini artırmaya ağırlık veren bir yasa olma özelliği taşımaktadır. [33]

Bu sayede 4208 sayılı yasanın zamanında eleştirilere yol açan ve aklama suçunun cezalandırılması ve soruşturulması konusundaki usul ve esaslar bakımından birçok yasaya atıf yapılarak oluşturulmuş parçalı mevzuat düzeninin giderilmesi ve özel yasa-genel yasa çelişkilerinin yaratacağı muhtemel sakıncaların önüne geçilmesi sağlanmıştır. Bu yapı, suçların soruşturulması ve cezalandırılması bağlamında bir hukuk devletinde olması gereken şekliyle yer alması bakımından Türk ceza hukuku sistemi açısından yerinde bir düzenlemedir.

[33] ÜSTÜN (III), a.g.m, s.16

2.3. Mukayeseli Hukukta Ülkelerin Suç Gelirlerini Aklama Suçunun Düzenlendiği Yasalar Yönünden Karşılaştırılması

2.3.1.Genel Olarak

Suç Gelirlerinin aklanması ile mücadeleye ilişkin mevzuatların oluşumu ülkeler bazında farklılık arz etmektedir. Bazı ülkeler bu suç için ayrı bir yasa oluştururken bazı ülkelerde mevcut Ceza Yasası, Uyuşturucu Kaçakçılığı Yasası, Organize ve Ağır Suçlar Yasası gibi mevcut yasal düzenlemelerde değişiklik yaparak bu suç tipini mevzuatlarında düzenleme yoluna gitmişlerdir.

Bazı ülkeler için suç gelirlerini aklama suçunun düzenlendiği yasalar aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2.1: Ülkelerin Suç Gelirlerini Aklama Suçu ile İlgili Mevzuatları

Ülkeler	**Suç Gelirlerini Aklama Suçu ile İlgili Mevzuat Düzenlemeleri**
ABD	Amerikan Ceza Yasası'nın 1956, 1957 ve 1960. maddeleri ve 2001 Tarihli Uluslararası Suç Gelirlerinin Azaltılması ve Anti-Terörizm Yasa'sında aklama suçu düzenlenmiştir
Almanya	22 Eylül 1992 tarihli Almanya Ceza Yasası'nın 261. maddesinde suç gelirlerini aklama suçu düzenlenmiştir. Ayrıca 25 Ekim 1993 Tarihli Ciddi Suçlardan Elde Edilen Gelirin Tespiti Yasası ve 8 Ağustos 2002 tarihli Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Suç Gelirlerinin Aklamasını Engellenmesinin İyileştirilmesi Yasası ile suç gelirlerinin aklanmasında mücadele amacıyla gerekli hususlar düzenlenmiştir.
Avustalya	Suç Kazançları Yasası 5/1. bölümünde aklama suçu ile ilgili husular düzenleniştir.
Avusturya	Avusturya Ceza Yasa'sının 165, 165/a, 278/a maddelerinde aklama suçu hususları düzenlenmiştir.
Belçika	Belçika Ceza Yasa'sının 505. maddesi ve Finansal Kurumların Suç Gelirlerini Aklamada Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında Yasa ile aklama suçu düzenlenmiştir.

Brezilya	1998 Tarihli ve 9613 Sayılı Yasa, 2002 Tarihli ve 10467 Sayılı Yasa, 2003 Tarihli ve 10701 Sayılı Yasa'da aklama suçu hususları düzenlenmiştir.
Danimarka	Danimarka Ceza Yasa'sının 191 ve 284. bölümlerinde aklama suçu düzenlenmiştir.
Finlandiya	Finlandiya Ceza Yasasının 1. Bölümünde aklama suçu düzenlenmiştir.
Fransa	Fransa Ceza Yasası 324. madde, Kamu Sağlığı Yasası 627. madde, Gümrük Yasası 425. maddelerinde aklama suçu husuları düzenlenmiştir.
Hollanda	Suç Gelirlerini Aklama Suçu ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. Ceza Yasası 416, 417 ve 417bis maddelerinde hüküm altına alınan 'kabul etme' suçu kapsamında kovusturulmaktadır.
Hong Kong	Honk Konk Uyusturucu Madde Trafiği Yasası ve Organize ve Ağır Suçlar Yasası'nın 117. maddesinde aklama suçu, öncül suçlar ve şüpheli işlemleri için yasal boyutta yükümlülük hususları düzenlenmiştir.
İspanya	İspanya Ceza Yasa'sının 301, 302. bölümlerinde aklama suçu düzenlenmiştir.
İsveç	Suç Gelirlerini aklama suçu ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. İsveç Ceza Yasasının 9. 6. ve 7. Bölümlerinde düzenlenmiş olan 'Çalıntı Malları Alma' suçu kapsamında kovusturulmaktadır.
İşviçre	1990 tarihli İsviçre Ceza Yasası'nın 305bis (para aklama ile ilgili madde) ve 305ter (özen yükümlülüğü ihlalleri ile ilgili madde) maddeleri ve 1994 tarihli Ceza Yasası'nın 58. maddesi (müsadere) ve 260ter maddesinde (organize suçlar) aklama suçu hususları düzenlenmiştir.
İtalya	İtalya CezaYasasında degişiklik yapan 328 sayılı ve 1993 tarihli Yasa'da aklama suçu düzenlenmiştir.
İzlanda	İzlanda Ceza Yasa'sının 264. bölümünde aklama suçu düzenlenmiştir.
Japonya	1992 Tarihli Özel Uyuşturucu Madde Kontrol Yasası ve 1999 Tarihli Organize Suçun Önlenmesi Yasası ile aklama suçu düzenlenmiştir.
Kanada	1989 yılında yürülüğe giren Ceza Yasası'nın 462. maddesi ve 1991 yılında yürülüğe giren ve önleyici tedbirleri içeren Suç Gelirleri Yasa'sında aklama suçu düzenlenmiştir.
Malta	1994 Tarihli Malta Meslek Sırrı Yasası ve 23 Eylül 1994 Tarihli 19 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasa'sında aklama suçu düzenlenmiştir.

Norveç	1989 Tarihli Ceza Yasası'nın 162. maddesinde aklama suçu düzenlenmekteydi. Ancak 11 Haziran 1993 Tarihinde yapılan düzenleme ile 162. madde çıkarılmış ve yerine 317. madde eklenerek suç gelirlerinin aklama suçunun uygulama alanı genişletilmiştir.
Portekiz	22 Ocak 1993 tarihli ve 15 Sayılı Yasanın 23. maddesi, 15 Eylül 1993 Tarih ve 313 Sayılı Mali Sistemin Suç Gelirlerinin Aklanması Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Amacıyla Kullanımının Önlenmesi Yasası ve 2 Aralık 1995 tarihli ve 325 sayılı Paranın ve Suç Gelirlerinde Elde Edilen Diğer Mal Varlıklarının Aklanmasına Karşı Önleyici ve Bastırıcı Tedbirler Yasa'sında aklama suçu hususları düzenlenmiştir.
Romanya	2002 yılında yürürlüğe giren 556 sayılı yasa ve 2006 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Yasası'nın 268. maddesinde düzenlenmiştir.
Singapur	1999 Tarihli Yolsuzluk, Uyusturucu Madde Ticareti ve Diger Ağır Suçlar Yasa'sında aklama suçu düzenlenmiştir
Türkiye	4208 sayılı Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa ve 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 282. maddesinde aklama suçu düzenlenmiştir.
Yeni Zelanda	1961 tarihli Ceza Yasası ve Suç Kazançları Yasa'sında Aklama suçu düzenlenmiştir.
Yunanistan	24 Ağustos 1995 tarihli ve 2331 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasına Dair Yasa'da aklama suçu düzenlenmiştir.

Kaynak: Olgun Değirmenci a.g.e. s. 334-416 arasında ve FATF Annexes to Annual Report 2003-2004 Annex C, D ve E bölümlerinde yer alan veriler yukarıda yer alan tabloda özetlenmiştir.

2.3.2. Ülkelerin Mevzuatlarının Öncül Suçlar Yönünden Karşılaştırılması

Müstakil bir suç olan suç gelirlerini aklama suçundan bahsedebilmek için öncelikle ortada suç geliri olarak nitelendirilen bir ekonomik değerin olması dolayısıyla bunun elde edildigi bir öncül suçun işlenmesi gerekmektedir.

Bazı ülkelerin suç geliri olan kazança kaynak teşkil eden öncül suçların neler olduğu aşağıda tablo halinde verilmiitir.

Tablo 2.2: Ülkelerin Mevzuatlarının Öncül Suçlar Yönünden Karşılaştırılması

Ülkeler	Öncül Suçlar
ABD	Terörizm Suçları ve Yasa dışı elde edilen gelir değeri 10.000 USD üzerinde olan, suç gelirleri ile parasal işlemlerle meşgul olmak veya böyle birşeye teşebbüs etmek gibi suçlar öncül suç olarak tanımlanmıştır.
Almanya	Almanya Ceza Yasası'nda tüm ağır suçlar öncül kapsamında belirtilmiştir. Ayrıca Sayma usülü ile tüm daha az ağır suçlar da öncül suç kapsamına alınıştır. Ceza yasasının 12/1. maddesine göre ağır suçlar; bir yıl veya daha fazla süreli cezayı gerektiren suçlardır.
Belçika	Bekçika Ceza Yasası bütün suçları kapsama alırken, 11 Ocak 1993 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasası terörizm, organize suçlar, uyusturucu kaçakçılıgı, silah ve diğer malların kaçakçılıgı, yasalara aykırı işçi kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, fuhuş, hayvanlar üzerinde yasa dışı hormon kullanımı, organ ve doku kaçakçılığı suçları gibi suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
Brezilya	Örgüt suçları, ulusal mali sisteme karşı suçlar, adam kaçırma, yağma, silah kaçakçılığı, terörizm, terörizmin finansmanı, uyuşturucu madde ticareti, yabancı kamu görevlilerine rüşvet suçu gibi suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
Fransa	Menfaat temininin mümkün olduğu cezayı gerektiren tüm suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
Finlandiya	Finlandiya Ceza Yasa'sındaki tüm suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
Hong Kong	Honk Konk Uyuşturucu Madde Trafiği Yasası ve Organize ve Ağır Suçlar Yasası'nın 117. madde ile öncül suçların kapsamı tüm ağır suçları kapsayack şekilde düzenlenmiştir.
Hollanda	Hollanda Ceza Yasa'sında yer alan her türlü ağır suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
İngiltere	Resen takip edilen suçlar ile islenmesi sonucunda gelir elde edilen diger suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
İspanya	İspanya Ceza Yasa'sında en az üç yıl hapis cezasını gerektiren tüm ağır suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
İsveç	İsveç Ceza Yasasındaki 6 aydan fazla hapis cezası verilen agır suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
İsviçre	İsviçre Ceza Yasasında öncül suçların belirlenmesinde eşik yöntemi benimsenmiştir. Buna göre, ceza yasasında yer alan tüm suçlar öncül suç kapsamında belirtilmiştir.
İtalya	İtalya Ceza Yasasında yer alan tüm kasıtlı suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.

Japonya	1999 Tarihli Organize Suçun Önlenmesi Yasa'sında 5 yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren tüm suçlar öncül suç kapsamına alınmıştır. Bu düzenleme ile iki yüzden fazla suç öncül suç kapsamına alınmıştır.
Kanada	Uyusturucu ve silah kaçakçılığı, suçları, gümrük suçları, hırsızlık ve dolandırıcılık suçları, rüşvet suçları gibi suçlar öncül suç olarak belirtilmiştir.
Malta	Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasası'nın 2. maddesinde öncül suçlar sayma usulü kullanılarak belirtilmiştir. Buna göre öncül suçlar; hırsızlık, dolandırıcılık, gümrük düzenlemelerine karşı işlenen suçlar, esrar ticareti, korsanlık, silah kaçakçılığı, yolsuzluk, kasten cinayet ve kasten nitelikli yaralama gibi suçlar olarak listelenmiştir.
Norveç	Norveç Ceza Yasası'nın 317. maddesinde vergi suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar öncül suç olarak düzenlenmiştir. Yani Ceza Yasasında yer alan tüm suçlar öncül suç olarak değerlendirildiği gibi, vergi suçları ve kabahatler gibi diğer yasama işlemlerinde yer alan suçlar da öncül suç kapsamında değerlendirilmektedir.
Portekiz	2 Aralık 1995 tarihli ve 325 sayılı Yasanın 2. maddesinde uyusturucu kaçakçılıgı, terörizm, silah kaçakçılıgı, gasp, adam kaçırma, fuhus, yolsuzluk suçları ve çesitli ekonomik ve mali suçlar öncü suç olarak kabul edilmiştir. Ayıca öncül suçun Portekiz dışında işlenmesinde dahi, aklama fiilerinden ceza verilebileceği aynı madde hükmünde düzenlenmiştir.
Romanya	656 Sayılı Yasa ile öncül suçların tespitinde sayma usulü terk edilmiş ve tüm suçlar öncül suç kapsamına alınmıştır.
Singapur	Öncül suçları sadece uyuşturucu madde suçları olarak düzenleyen Singapur 1999 Tarihli Yolsuzluk, Uyuşturucu Madde Ticareti ve Diüer Ağır Suçlar Yasa ile öncül suçların kapsamını genişletmiştir.
Yunanistan	Yunanistan yasasında öncül suçların belirlenmesinde sayma usulü benimsenmiştir. Buna göre; Uyusturucu ve silah kaçakçılıgı, soygunculuk, santaj, adam kaçırmak, agır hırsızlık, zimmet ya da dolandırıcılık, yüksek değerli mal hırsızlığı, güveni kötüe kullanma, yasa dışı antika ticareti, gemi kargo hırsızlıgı, yasadısı organ ve doku ticareti, nükleer suçlar, fuhus ve yasa dışı kumar suçları gibi suçlar öncül suç olarak listelenmiştir.

Kaynak: Olgun Değirmenci a.g.e. s. 334-416 arasında ve FATF Annexes to Annual Report 2003-2004 Annex C, D ve E bölümlerinde yer alan veriler yukarıda yer alan tabloda özetlenmiştir.

2.4. Uluslararası Alanda Mali İstihbarat Birimleri (Financial Intelligence Units-FIU)

Tüm uluslararası sözleşmelerde ve hukuk sistemlerinde uluslararası alanda suç gelirleri ile mücadelede samimi bir iş birliğinin olması gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra her ülkede bu mücadelede iş birliğini gerçekleştirilecek merkezi bir birim oluşturulması gerektiği birçok sözleşmede hüküm altına alınmıştır (Viyana Konvansiyonu m. 9/1, Strazburg Konvansiyonu m. 23). Palermo Konvansiyonu'nda Mali İstihbarat Birimlerinin özellikleri; ulusal ve uluslararası düzeyde suç gelirlerinin aklanması konusunda bilgi alışverişinde bulunma yetkisine sahip, bu bilgilerin toplanması, incelenmesi ve başka kurumlarla paylaşılmasını sağlayacak merkezi mali istihbarat birimi olarak belirtilmiştir (Palermo Konvansiyonu m. 7/1, b).

Ayrıca tüm bu sözleşmelerde taraf devletlerin bu idari yapıya uymaları gerektiği belirtilmiştir. Sözleşmelere göre, bu merkezi birimler sadece suç gelirleri ile mücadele amacıyla kurulan bir mali istihbarat kurumu niteliğinde yer almalıdır. Uluslararası alanda iş birliği bu birimler aracılığıyla sağlanacak, istenilen bilgi ve belgeler zaman kaybetmeden bu birimler aracılığıyla temin edilebilecektir. Böylece, mücadelede uzun ve zaman kaybettiren diplomatik yol izlenmeden, doğrudan hedefe ulaşılaşılabilecektir.

Mali İstihbarat Birimleri, ülkerin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik hukuki mevzuatları gereğince kurulan ve bankalar ile banka dışı mali kurumlar tarafından yapılan şüpheli ve nakit işlem bildirimlerini alan, analiz eden, analiz sonucu elde edilen bilgileri soruşturma makamlarına ileten kurumlardır. [34]

Dünya üzerinde tek bir mali istihbarat birimi tanımı yer almamaktadır. Ancak Egmont Grubu'nun[35] 1996 yılında Roma'da yaptığı toplantıda, grubun çalışmalarına

---

34 DEĞİRMENCİ, a.g.e. , s;267.
35 Bknz: Üçüncü bölüm s.72.

yön verebilmek için en azından ortak kriterlerin belirlendiği bir mali istihbarat birimi tanımı kabul edilmiştir. Bu tanım üzerinde üye olan tüm ülkeler uzlaşmıştır. Bu tanıma göre mali istihbarat birimi; 'suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele amacıyla, suçtan elde edildiğinden şüphe duyulan gelirlerle ilgili veya ulusal mevzuat gereğince bildirilen mali bilgileri toplamak, analiz etmek ve ilgili makamlara sevk etmekle sorumlu merkezi ulusal birimdir.' 2004 yılında ise bu tanım, terörün finansmanını da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.[36] Mali istihbarat birimleri diğer istihbarat birimlerinden farklı olarak sadece suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı olguları ile mücadeleyi hedeflemektedir.

FATF'ın 26 numaralı tavsiyesinde mali istihbarat birimlerinin kurulması tavsiye edilmektedir. Tavsiyeye göre; üye ülkeler, suç gelirlerini aklama, terörün finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan, analiz eden ve kovuşturma makamları ile diğer ilgili makamlara gönderen merkezi bir birim olarak mali istihbarat birimleri kurulmalıdır. Mali istihbarat birimi, şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dâhil olmak üzere işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan mali, idari, icrai bilgilere doğrudan ve dolaylı olarak erişebilme yetkisi ile donatılmalıdır. 26 numaralı tavisyeyi açıklayıcı notta, mali istihbarat birimlerinin Egmont grubuna üyeliği için başvuru yapmasını üye devletler için göz önünde bulundurması gerektiği belirtilmiştir.

Ülkeler bazında oluşutulurulan mali istihbarat birimlerinin idari yapıdaki yerleri farklılık göstermektedir. Örneğin Almanya, Slovakya ve Birleşik Krallık'ta mali işlem birimleri merkezi polis teşkilatının içinde cezai istihbarat birimleri olarak teşkilatlanmışlardır. Danimarka, Letonya ve Lüxemburg'ta savcılığa bağlı çalışmaktadırlar. Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Litvanya'da İçişleri ve Adalet Bakanlığı ortak olarak mali istihbarat biriminde sorumludur. Mali istihbarat birimlerinin yapıları ve hiyerarşik yapılanmaları ülkelere göre değişmektedir. Hiyerarşik yapılarına göre mali istihbarat birimler; Hollanda ve Yunanistan

[36] Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units, s. 2. http://www.egmontgroup.org/statement_of_purpose.pdf. (26/07/2009)

örneğinde olduğu gibi bağımsız model, Fransa örneğinde olduğu gibi polis modeli ve Lüxemburg ve Portekiz örneğinde olduğu gibi adli model olarak gruplandırılabilir.[37]

2.4.1. Mali İstihbarat Birimi Modelleri

2.4.1.1. Bağımsız model

Bağımsız modellerde mali istihbarat birimlerinin adli, idari ve polisiye kurumlar ile hiyerarşik bağlantısı bulunmamaktır. Mali işlem birimi, hem özel sektörün yani mali kurumların, hem de soruşturma makamlarının dilini konuşan bir tercüman olarak kabul edilmektedir. Bu sistemin en iyi örneklerinden olan Hollanda'nın mali istihbarat birimi 16 Aralık 1993 yılında Olağandışı İşlemlerin İfşası, Mali Hizmetler Yasası (the Disclosure of Unusual Transactions Financial Services Act) ile kurulmuştur. Hollanda mali istihbarat birimi mali ve kredi kurumlarından olağandışı işlem bildirimlerini almakla görevlendirmiştir. Hollanda'da bildirimler konusunda dikkati çeken bir düzenleme, şüpheli işlemler bildiriminin yerine olağandışı işlemler bildiriminin yer almasıdır. Bunun arkasında yer alan amaç ise, mali ve kredi kurumlarının personelinin, bir işlemin şüpheli işlem olup olmadığı yolunda kesin bir değerlendirme yapabilecek nitelikte olmadığı gerçeği olarak kabul edilmektedir.[38] Bağımsız modelde, mali istihbarat birimi yasa ile kurulmuştur ve ayrı bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. Karar vermede tam bir özerklik ve bağımsız bir bütçeye sahiptir. Uygulamada sadece özel polis birimi ile iş birliği yapmaktadır. Suç gelirlerinin aklandığına ilişkin ciddi deliller bulunursa savcılık makamına bilgi vermektedir.[39]

Bağımsız mali istihbarat birimi modelini benimseyen diğer bir örnek Yunanistan'dır. Yunanistan yasası, suç gelirlerini aklamanın kontrol edilmesi ve önlenmesinde görev alacak bir komite kurmayı uygun bulmuştur. Bu komite, bağımsız ve idari bir otorite olarak yapılandırılmış ve üyeleri aynı zamanda

---

37 DEĞİRMENCİ, a.g.e. , s;268.
38 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s;270
39 TAŞDELEN, a.g.e., s.105.

fonksiyonel ve kurumsal bağımsız görevleri ile de meşgul olmaktadırlar. Komite, bir temyiz yargıcının başkanlığında Yunan Bankerler Birliği (the Grek Bankers Association), Borsa Gözetim Komitesi (the Stock Market Supervision Committee) ve Kamu Düzeni Bakanlığının Ekonomik Suçlar Birimi'nden (the Economic Crimes Unit of the Ministry of Public Order) temsilcilerden oluşmaktadır. Komite MEMG'nun kriterlerine uygun olarak şüpheli işlem bildirimlerinin alınması, analizi ve soruşturulması konusunda tek kurum olarak görev yapmaktadır. [40]

2.4.1.2. İdari Model

İdari model, suç gelirlerini aklamanın önlenmesine dair mevzuatlar ile mali istihbarat birimlerinin kurulmasında öncü rol oynayan Fransa tarafından benimsenmiş bir modeldir. Fransa, Avrupa Birliği Suç Gelirlerini Aklama Direktifinin kabul edilmesinden bir yıl önce, 12 Temmuz 1990 tarih ve 614 sayılı yasa ile mali kurumlarda yetkili personel tarafından gönderilen şüpheli işlem bildirimlerini almaktan sorumlu birim olan TRACFIN'i kurmuştur. 614 sayılı yasanın 5. maddesine göre TRACFIN, Maliye Bakanlığına bağlı olarak ihdas edilmiştir.[41] İdari model yakaşımını benimseyen ülkere örnek olarak İtalya, İspanya ve Avusturalya örnek olarak gösterilebilir.

Ülkelerin çoğu, bilgilerin incelenmesi ve araştırılması görevleri ile cezai nitelikteki görevleri arasında karışıklığa yol açmamak için bu merkezi kuruluşlara soruşturma ve kovuşturma yetkisi vermemişlerdir. Bu kurumlar kendilerine iletilen bilgileri analiz ederek inceleme başlatılıp başlatılmayacağına karar vermektedirler. İnceleme başlatılmasına karar verilmişse olayın geçtiği alanda yetkileri ve bilgi birikimi olan diğer kamu kurumlarına da bilgi iletilir, birlikte inceleme yapılabilir. [42]

İdari nitelikte bir birim bile olsa, alınan şüpheli işlem bildiriminin analiz ve derinleştirilmesinden sonra, kara para aklama olgusu ya da ciddi emaresi ortaya

---

40 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.270
41 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.272
42 ERGÜL, a.g.m., s.25

çıkması halinde dosya soruşturma için savcılığa iletileceğinden, amaç adlidir. Cumhuriyet savcısı, Mali İstihbarat Birimi ile kolluğun koordinasyonunu sağlayacak olup, önemli bir role sahiptir. Fransa'da Maliye Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğüne bağlı olan TRACFIN bünyesinde adlî sistemle ilişkileri sağlamak ve kolaylaştırmak amacıyla, bir savcı kökenli hukuk müşaviri ve kendi birimleri ile işbirliğini kolaylaştırma bakımından da kolluk ile hazine temsilcileri görev yapmaktadır.[43]

2.4.1.3. Polis Modeli

Polis modeli olarak anılan bu modelde şüpheli olduğuna kanaat getirilen işlem, bu işlemleri almakla görevlendirilmiş polis birimlerine gönderilmektedir. Polis birimi, kendisine bildirilen işlem hakkında analiz ve filtreleme işlemi yapmaktan sorumlu olmaktadır.

Modelin uygulandığı ülkelere örnek olarak İngiltere, İsviçre, Almanya, Kanada, İsviçre, Avusturya, Japonya örnek olarak gösterilebilir. İngiltere'de Ulusal Uyuşturucu İstihbarat Birimi mali kuruluşlarda bilgi toplama, inceleme ve değerlendirme yetkisine sahiptir. Bu birimde çalışanlar, polis ve gümrük görevlileri ile mali incelem uzmanlarından oluşmaktadır.[44]

2.4.1.4. Adli Model

Adli model türünün en önemli özelliği, adli makamların bağımsız kurumlar olmasıdır. Modelin benimsediği ülkelerden biri olan Lüksemburg'ta mali istihbarat birimi olarak Suç Gelirlerini Aklama Servisi, şüpheli işlem bildirimlerinin yapıldığı Savcılık Ofisi'nde konuşlandırılmıştır. Savcılık Ofisi, şüpheli işlem bildirimlerinin yanı sıra suçları tespit etmek ve kovuşturmak konusunda hukuki yetkiye de sahip olan adli bir kurumdur. [45]

---

43 ERGÜL, a.g.m., s.25
44 TAŞDELEN, a.g.e., s.104.
45 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.274.

Adli modelin benimsendiği bir diğer ülke ise Romanya'dır. Romanya'da mali isthibarat birimi olan Aklama ile Mücadele ve Önlenmesi Ulusal Ofisi'nin Savcılık Ofisi'nin hiyerarşik yapısı altında görev yapması nedeni ile adli modeli benimseyen ülkeler arasında yer almaktadır. Ofis, çok kapsamlı bir alanda görev yapan bankacılık ve finans kurumları ile diğer kişilerden aldığı aklama şüphesi bulunan bildirimleri almak, analiz etmek ve işlemden geçirmekle görevlidir. İşlemden geçirilen bu bilgi, veri hakkında aklama olup olmadığı kanaatini verecek savcılık ofisine iletilmektedir.[46]

2.4.2. Türk Hukuku'nda Mali İstihbarat Birimi

Türk mali istihbarat birimi, uluslararası belgelerde yer alan tavsiyelere paralel olarak 4208 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile ihdas edilmiştir. 4208 sayılı yasa tasarı aşamasında hükümet tarafından teklif edilen metinde, MASAK Başbakanlığa bağlı ayrı bir tüzel kişiliğe ve temsil gücüne sahip bir kurum olarak düzenlenmiştir (Tasarı m.3). Hükümetin teklif ettiği metnin gerekçesinde mali istihbarat biriminin adı Mali Suçları Araştırma ve İnceleme Başkanlığı olarak ifade edilmiştir. Başkanlığın ulusal ve uluslararası ölçekte suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede 'muhatap kuruluş' olduğu belirtilmiştir.

Yasa tasarısının idari yapılanmaya ilişkin hükümleri, Adalet ve İç İşleri Komisyonları'nda değişikliğe uğramadan onaylanmıştır. Ancak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yasa tasarısı metni değişikliğe uğramıştır. Yapılan değişiklileri şu başlıklarda özetlemek mümkündür; Mali İstihbarat Birimi Başbakanlık yerine Maliye Bakanlığı'na bağlanmıştır. Mali Suçları Araştırma ve İnceleme Başkanlığı tek bir kuruluş iken Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu olmak üzere iki kuruluş oluşturulmuştur. Belirtilen değişiklik ile Türk Yasa koyucusu, mali işlem birimi modellerinden idari modeli benimsediğini göstermiştir.

---

[46] DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.275.

4208 Sayılı Yasa'da yer alan iki kurulun adında da 'mali suç' kavramı geçmektedir. Bu kavramların kullanılması gerek bu kurulun görev alanları gerekse 'mali suç' kavramlarının anlamına uymamaktadır. İlk olarak her iki kurulun görevi sadece suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi faaliyetlerini kapsamaktadır. Yani bu iki kurulun, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesini konu almayan görevleri bulunmamaktadır. Dolayısıya, bu kurallar 'suç gelirlerinin aklanmasını önleme merkezleri' niteliğindedir. Suç gelirlerini aklama suçu mali nitelikte suç olmasına karşın kurulların diğer mali suçları soruşturma görevleri bulunmamaktadır. İkinci olarak 'mali suç' vergi suçları dışında parasal yönü olan bazı ekonomik suçları kapsar nitelikte kullanılmaktadır. Vergi suçları, örneğin vergi kaçakçılığı suçu doğrudan mali suç olmakla birlikte, suç gelirlerinin aklanması suçu dayanağı vergi kaçakçılığı olsa bile bu suçtan ayrı olarak parasal yönü nedeniyle mali suçlar kapsamındadır. Dolayısıyla, mali suç kavramı suç gelirlerinin aklanması suçunu da kapsayan geniş bir niteliğe sahiptir. [47]

[47] DONAY, a.g.m, s.4

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNE YÖNELİK ULUSLARARASI KURULUŞLAR; FATF, FATF BENZERİ BÖLGESEL KURULUŞLAR VE FATF BÜNYESİNDE OLUŞTURULAN HUKUKSAL KURALLAR

3.1. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Oluşumlar ve Hukuksal Araçlar

3.1.1. Egmont Grubu

9 Haziran 1995 tarihinde Brüksel'de yirmi dört ülke ve sekiz uluslararası kuruluşun bir araya gelmesiyle 'Egmont Grubu' oluşturulmuştur. Adını toplantının yapıldığı saraydan alan Egmont Grubun temel amacı, ülkelerin ulusal düzeydeki aklama ile mücadele sistemlerinin gelişmesine yardımcı olmak ve aklama ile ilgili uluslararası bilgi değişimlerin önündeki engelleri ortadan kaldırmaktır. Ayrıca Egmont Grubu, mali istihbarat birimlerine teknolojik yardım, personelin eğitimi, tecrübe ve bilgi aktarılmasının yanı sıra uluslararası bilgi değişiminin geliştirilip, sistematik bir yapıya kavuşturulmasını da amaçlamıştır. [1]

Egmont grubunun oluşumunda tavsiye niteliği ile imzalanan uluslararası metinler arasında Viyana Konvansiyonu, Basel İlkeler Bildirisi ve özellikle Mali Eylem Görev Gücü etkili rol oynamıştır. Daha önceki metinlerden en önemli farkı teorik değil uygulamaya yönelik bir eylem grubu olmasıdır.

Suç gelirlerinin aklanması ile mücadelenin en etkin araçlarından biri 'şüpheli işlem bildirimi'dir. Suç Gelirlerini aklama faaliyetinin sadece ulusal boyutta kalmadığı aksine uluslararası boyutta ülke sınırları dışında gerçekleştiği hususu göz önüne alındığında, ülkelerin ulusal boyutta yer alan şüpheli işlem bildirimlerini diğer

[1] DEĞİRMENCİ, a.g.e. , s.155.

ülkelerle paylaşılması için merkezi bir birim ihtiyacının olduğu göz ardı edilmeyecek bir unsurdur.

Mali kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen bir işlemde olağanüstü, alışılmadık bir durum veya şüpheyle karşılaşılması halinde, bu işlemin ve işlemi gerçekleştirenlerin yetkili otoritelere bildirilmesini gerekli kılan şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü bu bildirimin nereye yapılacağı, bu bildirimlerin ne gibi işlemlere tabi tutulup, nasıl analiz edileceği ve ulaşılan sonuçlardan nasıl yararlanılabileceği sorularını da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede, ülkelerin bankalar ve mali kurumlara şüpheli işlem bildiriminde bulunma ve bilgi verme zorunluluğu yüklemeleri sonucunda, her bir ülke tarafından, bildirime konu olan mali bilgileri toplamak, analiz etmek ve yetkili birimlere iletmekle görevli 'mali istihbarat birimleri' (FIU) oluşturulmuştur.[2] Egmont Grubu üyesi ülkeler arasındaki bilgi değişimleri ülkelerin kurulmuş olan mali istihbarat birimleri aracılığı ile yapması uluslararası niteliğe sahip olan suç gelirlerini aklama ile mücadele programlarına katkıda bulunmaktadır.

Egmont Grubu çalışmalarını, üye ülke temsilcilerinin katılımı ile düzenlenen toplantılar yoluyla gerçekleştirmektedir. Toplantıların neticesinde belirlenen hedeflere ulaşmada somut adımlar atılabilmesi amacıyla 'çalışma grupları' oluşturulmuştur.

3.1.1.1. Egmont Grubu Çalışma Grupları

Egmont Grubu içerisinde beş ayrı çalışma grubu bulunmaktadır;

[2] Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Ermont Grubu. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm. (18/05/2009)

3.1.1.1.1. Mevzuat Çalışma Grubu

Potansiyel üyelerin adaylığını incelemekte ve mali istihbarat birimleri arasında iş birliği de dâhil olmak üzere tüm yasal yönlerini ele almaktadır. Ayrıca Egmont Grubun resmi belgelerinin hazırlanmasına ve mali istihbarat birimlerinin yasal olarak bilgi alışverişinde bulunmasına da aracılık etmektedir. [3]

3.1.1.1.2. Bilgi Teknolojisi Çalışma Grubu

Mali istihbarat birimlerine teknik destek sağlamakta, tavsiyelerde bulunmakta, mali istihbarat birimleri arasında elektronik bilgi değişimini kolaylaştırmak için çalışmalarda bulunmakta, bilgi teknolojisi ile ilgili konularda diğer çalışma gruplarına destek sağlamaktadır. [4]

3.1.1.1.3. Eğitim Çalışma Grubu

Üye ülkelerin mali istihbarat birimlerinin ihtiyaçlarına dayalı olarak uluslararası ve bölgesel seminerler düzenlemekte, arındırılmış örnek olay çalışmaları dağıtmakta ve dünya çapında teknik yardım koordinasyonu sağlamak üzere diğer uluslararası organizasyonlarla birlikte çalışmaktadır. [5]

3.1.1.1.4. Geliştirme Çalışma Grubu

Mali istihbarat birimi ağını genişletme ve geliştirme üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu grup potansiyel aday mali istihbarat birimleri ile ön iletişim

---

[3] Information Paper on Financial Intelligence Units and the Egmont Group, Organizational Structure of the Egmont Group, s. 3 http://www.egmontgroup.org/files/library_egmont_docs/info_paper_final_oct_2004.pdf. (13/06/2009)

[4] a.e. , s. 3 (13/06/2009)

[5] a.e. , s. 3 (13/06/2009)

kurmaktan ve bir mali istihbarat biriminin Egmont üyeliğine hazır olup olmadığını belirlemek üzere değerlendirmeler yapmaktan sorumludur. [6]

3.1.1.1.5. Operasyonel Çalışma Grubu

Üye mali istihbarat birimlerinin operasyonel bölümleri arasında artırılmış iş birliğini teşvik etmekte ve mali istihbarat birimleri tarafından toplanan bilgileri kullanarak çalışma ve tipolojilerin geliştirilmesini koordine etmektedir. Hedefler doğrultusunda temel kararlar ise üye ülkelerin mali istihbarat birimi başkanları düzeyinde temsil edildiği 'Genel Kurul' toplantılarında ele alınmaktadır. Grubun karar organı genel kurul iken, yürütme organı ise bu çalışma gruplarıdır. [7]

Mali istihbarat birimi tanımı yapılmasıyla güdülen amaç, suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanıyla ilgili Mali Eylem Görev Gücü ve diğer uluslararası organizasyonlardan farklı olarak Egmont Grubuna ait ve onun faaliyetlerinde esas alacağı tanıtıcı ve ayırt edici ortak bir kavram geliştirmektir. Mali istihbarat birimi tanımı yapılırken bir yandan, diğer idari birimlerden farkı vurgulanmaya çalışılırken, diğer yandan da bu birimlerin içerisinde yer aldıkları teşkilatların yapılarına göre idari, adli ya da polis kapsamında olmalarına değinilmemiştir. [8]

Mali İstihbarat Birimlerinin kuruluş amacı, suç gelirlerini aklama amacıyla yapılacak olan şüpheli işlemleri bildirimi, kontrolü, denetlemesi ve önlenmesidir. Tanımda bu birimlerin yetki ve görev alanlarının kesin çizgilerle sınırlandırılmamıştır. Bazı mali istihbarat birimlerinin aynı zamanda kendilerinin de inceleme ve suç gelirlerini aklama soruşturması yapma yetkileri bulunmaktadır.

Mali İstihbarat Birimleri arasındaki bilgi değişimini daha kapsamlı ve sistematik hale getirmek için Egmont Grubu'nun çalışmaları kapsamında iki önemli

---

6 a.e. , s. 4 (13/06/2009)

7 a.e. , s. 4, (13/06/2009)

8 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Ermont Grubu. http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm. (18/05/2009)

gelişme sağlanmıştır. Bunlardan ilki; 'Egmont Güvenlik Ağı' olarak adlandırılan, Mali İstihbarat Birimleri arası bilgi değişimi dâhil, doğrudan ve hızlı bir iletişimi sağlayan bir bilgisayar ağı sistemi; diğeri ise ülkelerin mali istihbarat birimleri arasında sistematik olarak bilgi değişimini amaçlayan mutabakat muhtırası 'Memorandum of Understanding-MOU' dur.

Egmont Grubu'nun Egmont Güvenlik Ağı projesi 1997 yılında faaliyete geçirilmiştir. Egmont Güvenlik Ağı kamuya açık olmayıp, sadece ağa dâhil olan mali istihbarat birimleri tarafından kullanılabilmektedir. Egmont Güvenlik Ağı'nın asıl amacı, mali istihbarat birimlerine finans kuruluşları tarafından gönderilen mali bilgilerin suiistimal edilme tehlikesine karşı korumak, ortak bir havuzda toplayarak, kişisel verileri gizliliği ilkesini ihlal etmeden hızlı, sistematik ve güvenli bilgi değişimini paylaşmaktır. Egmont Güvenlik Ağı aynı zamanda mali istihbarat birimlerine diğer ülke mevzuatlarına ve tipolojilere ulaşma imkânı da sağlamaktadır.

Türkiye Egmont Grubuna üyelik için Şubat 1998'de müracaat etmiş ve Haziran 1998'de üyeliğe kabul edilmiştir. 5549 sayılı Yasanın 19. maddesi uyarınca Mali Suçları Araştırma Kurulu yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmakla yetkili kılınmış ve böylece uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalama konusunda yetkilendirilmiştir. Bu konuda ilk mutabakat muhtırasını Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile imzalanmıştır. Mali Suçları Araştırma Kurulu Değişik Mali İstihbarat Birimleriyle Mutabakat Muhtırası İmzalamıştır. Bu kapsamda 2007 yılı içerisinde İsveç, Portekiz, Endonezya, 2008 yılı içerisinden Moğolistan, Gürcistan, Suriye, Arnavutluk, Afganistan ve Romanya Mali İstihbarat Birimleri ile aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede iş birliğine yönelik uluslararası mutabakat muhtıraları imzalanmıştır.[9] Mali Suçları Araştırma Kurulu, Mayıs 2001 tarihinde de Egmont Güvenlik Ağı'na dâhil olarak ve güvenli ağın bilgi paylaşımı ve haberleşme fonksiyonlarından yararlanmaktadır.

---

[9] MASAK,2007 Faaliyet Raporu,s. 15.
http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/faaliyet_rapor/faalrap_2007.pdf (18/06/2009)

Tablo 3.1. Egmont Grubu Kapsamında Türkiye'nin Bilgi Alışverişinin Yıllara Göre Dağılım Sayısı

Yıl	Diğer FIU'ların MASAK'tan Talepleri	MASAKın Diğer FIU'lardan Talepleri
2006	136	132
2007	196	59
2008	143	46

Kaynak: (MASAK,2008 Faaliyet Raporu, s.25)

Yukarıdaki tabloda yer alan rakamsal veriler incelendiğinde; MASAK ile diğer Mali İstihbarat Birimleri arasında çift yönlü ve geniş bir bilgi paylaşım ağının yer aldığı görülmektedir.

3.1.2. Wolfsberg Grubu

Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele alanında faaliyet gösteren diğer bir oluşum ise Wolfsberg Grubu'dur. Wolfsberg Grubu küresel düzeyde faaliyet gösteren on iki bankanın[10] 2000 yılında İsviçre'deki Wolfberg Şatosu'nda bir araya gelmesi ile oluşmuştur. [11]

Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanında uluslararası finansal sistemdeki açıklardan yararlanılması nedeniyle, küresel düzeyde faaliyet gösteren bu on iki banka, Uluslararası Saydamlık Örgütü ile birlikte 2000 yılında Özel Bankalar için Aklama ile Mücadele İlkeleri, kısaca Wolfsberg İlkeleri olarak da bilinen ilkeleri yayımlamışlardır. Bu ilkeler 2002 yılında revize edilmiştir.

---

[10] Bu 12 banka; Amro N.V. , Banco Santander Central Hispano, S.A., Bank of Tokyo-Mitsubishi, Ltd., Barclays Bank, Citigroup, Credit Suisse Group, Deutsche Bank AG, Goldman Sachs, HSBC, J.P. Morgan Chase, Société Générale, UBS AG'dir.
Wolfsberg Grubu 2009 yılı itibariyle Banco Santander, Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, J.P.Morgan Chase, Société Générale ve UBS olmak üzere 11 bankadan oluşmaktadır.

[11] Wolfsberg Group, Global Banks: Global Standards.
http://www.wolfsberg-principles.com/index.html . (16/06/2009)

Organize suç örgütlerinin yanı sıra terör örgütlerinin de, özellikle fon transferinde, bankacılık sektöründen yararlanmaları nedeniyle Wolfsberg Grubu Ocak 2002'de 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Açıklaması'nı yayımlamıştır. Söz konusu açıklamada, terörizmle mücadelede bankaların hükümetlere, terör örgütleriyle ilgili işlemleri tespit ederek sahip oldukları bilgiyi yetkili kurumlarla paylaşarak yardımcı olabilecekleri ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, yetkili kurumlarca terörizmin finansmanında yoğun olarak kullanıldığı belirlenen sektörlerde faaliyet gösteren kişilere karşı 'müşterini tanı prensipleri'nin daha sıkı bir şekilde uygulanması ve finansal sistemin sıkı bir şekilde gözetim altında tutulması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak, ilgili devlet kurumlarıyla iş birliğinin geliştirilmesine dikkat çekilerek, bu kurumların hazırlayacakları terörist örgütlerle bağlantılı olduğu bilinen veya şüphelenilen kişilerin listesinin bankalar ile paylaşılmasının ve bankalara terörizmin inansmanına ilişkin teknikleri, mekanizmaları açıklayıcı rehberlerin sağlanmasının terörizmin finansmanı ile mücadelede oldukça yararlı olacağı belirtilmiştir.

3.1.3. Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force-FATF)

3.1.3.1. Genel Olarak

G-7 olarak adlandırılan sanayileşmiş yedi katılımcı ülke[12] ve ek olarak sekiz ülke[13] tarafından Temmuz 1989 yılında Paris'te gerçekleştirilen G-7 ülkeleri zirve toplantısında, sadece bir ülkenin mücadele etmesi ile önlenemeyecek boyutta olan ve fonksiyonu gereği küresel seviyede cereyan eden aklama tehlikesine karşı çok taraflı mücadele esaslarını belirlemek, bu esasları organize etmek, bu konuda standartlar geliştirmek ve ülkeler arasında iş birliğini tesis etmek amacı ile zirveye katılan

[12] Bu ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, Birleşik Krallık Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada'dır.

[13] Bu ülkeler; İsveç, Hollanda, Belçika, Luxemburg, İşviçre, Avusturya, İspanya ve Avusturalya'dır.

ülkelerin yanı sıra bu sorunla ilgilenen diğer ülkelerin de katılacağı bir Mali Eylem Görev Gücü (FATF) grubu kurulmasına karar verilmiştir.[14]

G-7 ülkeleri zirve toplantısında, özellikle uyuşturucu madde sorununun gerek ulusal gerekse uluslararası boyutta giderilmesi için uyuşturucu madde kaçakçılığı ve bundan elde edilen kazancın aklanması ile mücadele edilmesi üzerinde özellikle durulmuştur. Bu nedenle, uyuşturucu madde kazançlarının müsadere ve zaptı ile dondurulması için ülkeler arasında ikili veya çok taraflı anlaşmalar ile iş birliği yapılması önerilmiştir.[15]

Başta mali sektör olmak üzere yasa düzenleyici ve uygulayıcı kesimden katılan uzmanların oluşturduğu FATF, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin yasal ve düzenleyici reformları etkileyebilecek siyasi iradeye yardımcı olmak için oluşturulmuş bir politika üretim merkezi görevini yürütmektedir. FATF'nin temel misyonu tüm ülkelerde gerekli tedbirlerin var olmasını sağlayarak para aklanmasının etkin olarak engellenmesine ve tespit edilmesine yardımcı olmaktır. [16]

FATF kuruluş amacı itibariyle finansal sistemin suçlular tarafından kullanılmasının önlenmesi, bu sayede suç gelirini aklamaya karşı uluslararası tedbirler alınması için kurulan ve bu konuda politika ve standartlar üreten bir organdır. FATF bir 'eylem gücü' olması nedeniyle sınırsız bir süre için kurulmamıştır. Çalışma periyodu her beş yılda gözden geçirilmektedir. Son olarak 2004'de yapılan Bakanlar seviyesindeki toplantıda misyonunun 2012'ye kadar uzatılması kararlaştırılmıştır. FATF'ın görev süresinin uzatılması kararı 2008 yılı Bakanlar Toplantısında da tekrar gündeme alınarak gözden geçirilmiş ve 2012 yılına kadar görev süresinin devam etmesi uygun bulunmuştur.[17] Sekretaryası Paris'te olan FATF, OECD çatısı altında faaliyet icra etmekle birlikte, OECD'nin bir organı olmayıp ondan bağımsız çalışmakta ve çalışmalarını Maliye Bakanları ve diğer ilgili

14 FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. 18/07/2009.
15 a.e, s.1 (18/07/2009)
16 ERGÜL, a.g.e., s.15
17 FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. (18/07/2009)

Bakanlar ve üye ülke otoritelerine rapor etmekte ve ayrıca raporlarını OECD Bakanlar Konseyi G-7 zirvelerine sunmaktadır. [18]

FATF tarafından yayınlanan 2007-2008 Yıllık Faaliyet Raporuna göre ise FATF'ın üç temel amacı; suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik politikaların tüm dünyaya yayılması ve uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi; tavsiyelerin gereklerine uyum konusunda üye ülke uygulamalarındaki gelişimin ve etkinliğin izlenmesi ve finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün arttırılması; suç gelirlerini aklama tipoloji ve trendlerinin izlenerek duyurulması sonucunda ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile mücadele açısından güçlendirilmesi olarak özetlenebilir. [19]

3.1.3.2. FATF'in Organizasyon Yapısı

24 Eylül 1991 tarihinde üye olarak katılan Türkiye ile birlikte, FATF bünyesinde bulunan 32 ülke ve 2 uluslar arası üyedir.

Tablo 3.2. FATF Üyesi Ülkeler

ABD	Finlandiya	İsviçre	Rusya Federasyonu
Almanya	Fransa	İtalya	Singapur
Arjantin	Güney Afrika	İzlanda	Türkiye
Avustralya	Hollanda	Japonya	Yeni Zelanda
Avusturya	Hong-Kong	Kanada	Yunanistan
Belçika	İngiltere	Lüksemburg	Avrupa Komisyonu
Brezilya	İrlanda	Meksika	Körfez İşbirliği Konseyi
Çin	İspanya	Norveç	
Danimarka	İsveç	Portekiz	

[18] a.e, s.2 (18/07/2009)

[19] FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. (18/07/2009)

Kaynak: FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, (18/07/2009)

Hindistan ve Kore Cumhuriyeti'nin gözlemci üye ülke, APG, GAFISUD, MONEYVAL ve MENAFATF'ın imtiyazlı üye olduğu FATF'a gözlemci üye olan diğer grup ve kuruluşlar şunlardır:

CFATF, EAG, ESAAMLG, GIABA, Afrika Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İngiliz Uluslar Topluluğu Sekreteryası, Egmont Grubu, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası, Avrupa Merkez Bankası, Europol, İnter-Amerikan Kalkınma Bankası, Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği, Uluslararası Para Fonu, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü, Interpol, Amerika Ülkeleri Örgütü/Terörizmle Mücadele İnter-Amerikan Komitesi, Amerika Devletleri Örgütü/ İnter Amerikan Uyuşturucu Denetim Komisyonu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, Offshore Bankacılık Denetim Grubu, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Birleşmiş Milletler Terörizm Karşıtı Komite, Dünya Bankası ve Dünya Gümrük Örgütü.

3.1.3.3. FATF Üyeliği

FATF kuruluşunun ilk başlarında, FATF'a üye olmak için sadece Viyana Konvansiyonu'nun imzalaması yeterli görülürken bugün FATF yeni üye kabulünde ağır kriterler getirmiştir. FATF tek bir organizasyon çatısı altında genişleme yerine FATF benzeri bölgesel organların oluşturulmasını teşvik etmektedir. FATF'ın uygulamış olduğu politika neticesinde, dünya üzerinde suç gelirlerini aklama ile mücadelede tek bir güç yerine birçok güç bulunabilecek ve bu durum caydırıcı bir unsur olarak yer alacaktır.

FATF tarafından yayımlanan 2003-2004 Yıllık Faaliyet Raporuna göre üyelik için grubun aradığı şartlar şunlardır; grubun tavsiyelerini uygulamak ve karşılıklı değerlenirmeleri düzenli olarak gerçekleştirmek konusunda yasal boyutta ve siyasi düzeyde tüm faaliyetleri icra etmek; mevcut olan bölgesel mali eylem mücadele gruplarının tam üyesi olmak veya bölgesel mali eylem mücadele gruplarının bulunmadığı yerde bu tür grupları kurmak için lider olmak; stratejik olarak önemli

bir ülke olmak; uyuşturucu kaçakçılığından ve diğer ciddi suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasını suç olarak kabul etmek, mali kurumlara, müşterisini tanıma ve olağandışı şüpheli işlemleri bildirme yükümlülüğünü getirmektir. [20]

3.1.3.4. FATF Toplantıları ve Organizasyon İçinde Yer Alan Çalışma Grupları

FATF faaliyetleri, Genel Kurul toplantıları ile çeşitli konularda çalışmak üzere oluşturulan çalışma grupları ve bu grupların gerçekleştirdiği toplantılar yoluyla yürütmektedir. Bu gruplar ve toplantılar aşağıda özetlenmiştir.

3.1.3.4.1. Genel Kurul Toplantıları

Her yıl üç kez Genel Kurul toplantısı gerçekleştirilmektedir. Suç gelirlerini aklama eğilimlerinin analizi ve bunlara karşı alınacak önlemler, suç gelirleri ile mücadeleye ilişkin olarak alınan bu önlemlerin uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi ve dünya çapında bir suç gelirleri ile mücadele ağının oluşturulmasının teşvik edilmesi, iş birliği yapmayan ülke ve bölgelerin belirlenmesi ve bunlara karşı alınacak tedbirler, üye ülkelerin karşılıklı değerlendirme raporları bu toplantılarda görüşülen konulardan bazılarıdır.[21]

3.1.3.4.2. Terörizmin Finansmanı Çalışma Grubu

Terörizmin finansmanı konusunda geliştirilen 9 Özel Tavsiye ile açıklayıcı notlar ve en iyi uygulama rehberleri çıkarmak, bu konuda alınması gereken yeni önlemleri belirlemek ve geliştirmek üzere oluşturulmuş çalışma grubudur. [22]

---

20 FATF, Annual Report, 2003-2004, s.12
http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/3/52/33922473.PDF. (18/07/2009)

21 Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası Sözleşmeler/Ermont Grubu.
http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararasi_mucadele.htm. (21/05/2009)

22 a.e, (21/05/2009)

3.1.3.4.3. AML/CFT Değerlendirmeleri ve Uygulama Çalışma Grubu

Ülkelere yönelik yürütülen 3. tur karşılıklı değerlendirme sürecini belirlemek, uygulamak, koordinasyonu sağlamak, değerlendirmelerde karşılaşılan sorunları belirlemek, değerlendirmecilere yönelik eğitim programları organize etmek üzere çalışmalar yapan bir gruptur. [23]

3.1.3.4.4. Tipoloji Çalışma Grubu

FATF, suç gelirleri aklama ve terörizmin finansmanı konusunda tipolojiler geliştirmek üzere 'Tipoloji Çalışma Grubu' oluşturmuştur. Bu çalışma grubunda FATF'a üye ülkeler, belirli uluslararası örgütlerin yanı sıra diğer ülkelerden de temsilciler yer almakta ve suç gelirleri aklama ve terörizmin finansmanı teknikleri incelenmektedir. Tipoloji çalışma grubunun geliştirdiği tipolojiler rapor olarak her yıl yayınlanmaktadır. [24]

3.1.3.4.5. Geçici Grup (Ad Hoc Group)

Daha detaylı bir analiz gerektiren, özel konularla ilgilenen Ad Hoc Grubu her Genel Kurul toplantısında, ilgilendikleri konuyla ilgili bir rapor sunmaktadır. [25]

3.1.3.4.6. Finansal Hizmetler Grubu (Financial Services Group)

Her iki yılda bir kez düzenlenmektedir. Ortak konuların tartışılması amacıyla, mali hizmet sektöründe çalışan ulusal ve uluslararası temsilcilerin ve ilgili diğer kişilerin bu forumda bir araya gelmesi söz konusudur. [26]

---

[23] Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February2004, 'Backround to Methology' s.5, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf. (21/05/2009)

[24] a.e, s.5, (21/05/2009)

[25] a.e, s.5, (21/05/2009)

[26] a.e, s.5, (21/05/2009)

3.1.3.4.7. Uluslararası İşbirliği İzleme Grubu (International Cooperation Rewiev Group)

FATF veya FSRBs üyesi olmayan ülke veya bölgelerin aklama ve terörün finansmanı açısından risk unsuru teşkil etmesinin önüne geçmek amacıyla bu ülke ve bölgeleri yakından izlemek amacıyla Uluslararası İşbirliği İzleme Grubu oluşturulmuştur. [27]

3.2. FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar

FATF benzeri bölgesel kuruluşlar, dünyanın farklı coğrafi bölgelerindeki ülkelerin suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele amacıyla bir program dâhilinde çalışmak üzere bir araya gelerek oluşturdukları kuruluşlara verilen genel isimdir.

FATF, suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede dünyada standart koyucu öncü bir kuruluş olup üyeleri Yeni Zelanda'dan İzlanda'ya, Güney Afrika Cumhuriyeti'nden Kanada'ya kadar dünyanın gelişmiş belli başlı bütün ülkelerini kapsamaktadır. FATF Benzeri Bölgesel Kuruluşlar ise, dünya üzerindeki coğrafi konum itibariyle birbirine yakın ülkelerin mücadelelerini, grup olarak bir prosedür dâhilinde birlikte uygulamalarını sağlayan kuruluşlardır. FATF benzeri kuruluşlar içerisinde FATF üyesi olan ülkeler bulunmakla birlikte bu kuruluşların üyelerinin büyük çoğunluğu FATF üyesi değildir. [28]

FATF benzeri kuruluşlar şunlardır: Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Asya Pasifik Grubu (Asia Pacific Group on Money Laundering - APG), Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (Caribean Financial Action Task Force- CFATF), Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Doğu ve Güney Afrika Grubu (Eastern and Southern Africa Anti-

---

27 Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February2004, 'Backround to Methology' s.5, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf. (21/05/2009)

28 ÜSTÜN, (I) a.g.m., s.65

Money Laundering Group - ESAAMLG), Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force on Money Laundering in South Africa – GAFISUD), Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü (Middle East & North Africa Financial Action Task Force - MENAFATF), Avrupa Konseyi Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi MONEYVAL, Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Hükümetler arası Afrika Eylem Grubu (Groupe Intergouvernemental d'Action contre le Blanchiment de l'Argent en Afrique-Intergovernmental Group on Anti Money Laundering in Africa -GIABA), Eurasian Group (EAG), Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu (Off-shore Group Banking Supervisory- OGBS).

3.2.1. Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadelede Asya Pasifik Grubu (Asia Pacific Group on Money Laundering - APG)

Asya Pasifik Grubu Şubat 1997 de Bangkok'da yapılan dördüncü Asya Pasifik Suç Gelirlerini Aklama Sempozyumunda alınan karar doğrultusunda suç gelirlerini aklamaya karşı bölgesel mücadele amacıyla kurulmuştur. APG toplantıları, 1999 Ağustos ayında Malina'da Filipinler Cumhuriyeti ve Asya Kalkınma Bankası'nın öncülüğünde ve diğer 2000 yılının Mayıs ayında Avusturalya'da yapılmıştır. Bu toplantılarda, yapılanmaya ilişkin konular, 40 Tavsiye Kararlarının uygulanması için yükümlülükler, üye devletlerin kendini değerlendirme çalışmaları, karşılıklı değerlendirme, eğitim, teknik yardım ve tipoloji çalışmaları konuları görüşülmüştür. APG, FATF ve diğer bölgesel kuruluşlarla yakın çalışma içerisindedir.[29] Çalışmalarında, FATF'ın 40 Tavsiyesinde yer alan standartları esas alan Grup, daha sonra faaliyet kapsamına terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de dâhil etmiştir.

Sekretaryası Sydney'de olan Grubun üyesi olan ülkeler şunlardır: Afganistan, Avustralya, Bangladeş, Brunei Sultanlığı, Kamboçya, Kanada, Tayvan, Cook

[29] TAŞDELEN, a.g.e., s. 69.

Adaları, Fiji, Hong Kong, Çin, Hindistan, Endonezya, Japonya, Laos, Makao- Çin, Malezya, Marshall Adaları, Moğolistan, Myanmar, Nauru, Nepal, Yeni Zelanda, Niue, Pakistan, Kore Cumhuriyeti, Palau, Filipinler, Samoa, Singapur, Sri Lanka, Solomon Adaları, Tayland, Tonga, ABD. Vanuatu, Vietnam'dır. Grup, 2006 da FATF'a imtiyazlı üye olmuştur. [30]

3.2.2. Karayipler Mali Eylem Görev Gücü (Caribean Financial Action Task Force- CFATF)

Suç gelirlerinin aklanmasına karşı karşılıklı önlemleri yerine getirme konusunda anlaşmış Karayip ülkeleri ve bölgelerinin oluşturduğu bir organizasyondur. CFATF, FATF şeklinde kurulmuş en eski bölgesel kuruluştur.[31] Görev grubu, Aruba ve Jamaika'da yapılan toplantıların sonucu olarak 1990'ların başında kurulmuştur. Haziran 1990'da Aruba'da yapılan toplantıda, bölgesel çaptaki aklamaya hitap eden ve FATF 40 Tavsiyesini tamamlayıcı nitelikte 19 tavsiye Aruba Tavsiyeleri geliştirilmiştir.

Kasım 1992'de Jamaika'da yapılan bakanlar toplantısında uluslararası suç gelirlerini aklamaya karşı standartların yerine getirilmesinin hükümetin sorumluğu olduğunu belirten ve bakanlarca onaylanan 'Kingston Bildirisi' düzenlenmiştir. Kingson Bildirisi, Başlangıç Hükümleri, Sekreterya, Hukuki Konular ve Mali konular olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur. Hukuki konular bölümünde; Amerikan Kıtası Devletler Örgütü'nün model düzenlemeleri üzerine inşa edilen yeni bir suç geliri tanımının üye ülkeler tarafından iç hukuklarına dâhil edilmesi (m.8); mümkün olan en kısa zamanda uyuşturucu madde gelirlerinin ve bu suçlardan elde edilen malvarlığının yakalanması ve müsaderesini içeren yasal düzenlemelerin kabul edilmesi (m.11); karşılıklı hukuki yardımlaşma konuları (m.12) düzenlenmiştir. [32]

---

30 The Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG) ,Overview of APG Members, http://www.apgml.org/apg-members/, 15/05/2009.

31 TAŞDELEN, a.g.e., s. 69.

32 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.224.

Mali konular; Müşterilerin Kimlik Tespiti (m.13), Nakit İşlemler (m.14), Kayıtların Tutulması (m.15), Şüpheli İşlemler (m.16), Nakit Kullanımını Azaltan Para Yönetim Teknikleri (m.17), Kontol (m.18) başlıklarından oluşmaktadır.

Kingson Bildirisine göre, görev grubu üyeleri 1988 Birleşmiş Milletler Psikotrop Ve Uyuşturucu Maddelerin Yasa dışı Ticaretine Karşı Anlaşması'nı (Viyana Konvansiyonu), FATF 40 Tavsiyesi'ni ve Görev grubuna ait 19 Tavsiyesi'ni benimseyerek 'Kingston Bildirisi' olarak onaylamışlar ve ifade edilen yükümlülükleri yerine getirmeyi, ayrıca; her bir üyenin yasalarında tanımlanan tüm önemli suçların kazancının aklanmasını önlemek ve kontrol etmek için diğer başka önlemler almayı ve benimsemeyi öngörmüşlerdir. [33]

Görev grubunu amacı, suç gelirlerinin aklanması sorununa kapsamlı bölgesel bir yaklaşımın teşvikidir. Bunu başarmak için ise, sorunların tanımlanması ve ilerlemenin güvence altına alınması için üyelerin FATF ve grubun tavsiyelerini yerine getirebilme derecelerini üye ülkelerin önce kendilerinin sonra üyelerin karşılıklı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra ise eğitim ve teknik yardım programlarının koordinasyonu ve bunlara katılımın sağlanması öngörülmüştür. Teknik yardım programları için yılda iki kez toplanılmasına karar verilirken, yılda bir kez de bakanlar düzeyinde toplantı yapılması öngörülmüştür. [34]

Sekreteryası Trinidad&Tobago da olan CFTAT'ın üyesi olan ülkeler şunlardır: Antigua & Barbuda, Anguilla, Aruba, Bahamas, Barbados, Belize, Bermuda, British Virgin Adaları, Cayman Adaları, Costa Rica, Dominic, Dominic C., El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Montserrat, Hollanda Antilleri, Nikaragua, Panama, St. Kitts-Nevis, St. Lucia,

---

33 Evaluation of the European Commission's regional strategy for the Caribbean Final Report Vol II - Annexes Final Report, Evaluation for the European Commission, Nisan 2005.s.59, http://www.oecd.org/dataoecd/15/57/35120166.pdf , (22/07/2009)

34 Caribean Financial Action Task Force, CFATF Overview, Kasım 2008 http://www.cfatf.org/default.asp, (22/07/2009)

StVincent&Grenadines, Surinam, Trinidad&Tobago, Turks&Caicos Adaları ve Venezuela. [35]

3.2.3. Doğu ve Güney Afrika Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadele Grubu (Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group - ESAAMLG)

Doğu ve Güney Afrika Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadele Grubu 26-27 Ağustos 1999 tarihinde Arusha (Tanzanya) şehrinde yapılan toplantıda on dört devletin bakan ve yüksek düzeydeki temsilcileri tarafından[36], suç gelirlerini aklamaya karşı mücadele amacıyla kurulmuştur. Grubun çalışma kapsamına daha sonra terörizmin finansmanı ile mücadele de dâhil edilmiştir.

Bölgesel nitelikte kurulan grubun üyeleri, FATF'ın 40 Tavsiyesi Kararlarına uymayı kararlaştırmışlardır. Bu çaba, suç gelirlerini aklamayla mücadeleyle ilgili diğer uluslararası örgütlerle iş birliği yapmayı, bölgesel tipolojileri ortaya çıkarmaya çalışmayı, söz konusu sorunlarla kurumsal gelişim ve insan kaynakları kapasitesi ile mücadele etmeyi ve gerekli olduğu her yerde teknik yardım yapmayı içermektedir.

Sekreteryası Daresalam'da (Tanzanya) olan Grubun üyesi olan devletler şunlardır: Bostwana, Kenya, Malawi, Mauritius, Mozambik, Namibya, Şeyseller, Güney Afrika, Swaziland, Tanzanya, Uganda, Lesotho, Zambiya, Zimbabwe. [37]

---

35 Caribean Financial Action Task Force, CFATF Overview, CFATF Members, http://www.cfatf.org/default.asp, (22/07/2009)

36 Kurucu yedi ülke; Tarzanya, Uganda, Malawi, Seychelles, Mautritius, Mozambik ve Namabia'dır.

37 The Eastern and Southern Africa Anti Money Laundering Group, Members and Cooperating Partners, http://www.esaamlg.org/mcp/index.php, (23/07/2009)

3.2.4. Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force on Money Laundering in South Africa – GAFISUD)

Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü, 8 Aralık 2000 tarihinde suç gelirlerini aklama ile mücadele amacıyla dokuz Güney Amerika ülkesi temsilcisinin hazırladığı bir mutabakat muhtırası ile Cartagena'da (Kolombiya) kurulmuştur. [38]

FATF başkanı ile grubun üyeleri tarafından Yazılı Anlaşma imzalanarak, 40 Tavsiye'nin tanınması ve uygulanmasıyla birlikte kuruluşun ileride kendi kabul edeceği diğer tavsiyelerin uygulanması, kuruluşun işleyişinin sağlanması amaç olarak belirlenmiştir. Grubun çalışmaları FATF tarafından desteklenmektedir.[39] Görev grubu, mücadele kapsamına daha sonra terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de dâhil etmiştir.

Sekreterya merkezi Buenos Aires'de olan Güney Amerika Mali Eylem Görev Gücü üyesi ülkeler şunlardır: Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvator, Meksika, Paraguay, Peru, Uruguay. Amerikan Devletleri Organizasyonu (OAS) ve Amerika Yasa dışı Uyuşturucu Kontrol Komisyonu (CICAD) kuruluşun danışman üyesidir. Grup, 2006 da FATF'a imtiyazlı üye olmuştur. [40]

3.2.5. Avrupa Konseyi Para Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi (Moneyval)

Suç Gelirlerini Aklama Önlemlerinin Değerlendirilmesi Üzerine Uzmanlar Seçme Komitesine dayanan geçmişi ile Avrupa Konseyi Para Aklama Önlemlerinin

---

38 FATF, Annual Report, 2001-2002, s.7, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/43/53/34949558.pdf, (23/07/2009)

39 FATF Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories Report 2005-2006, June 2006, s.11. http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/0/0/37029619.pdf , (13/07/2009)

40 GAFISUD Members, http://www.gafisud.org/miembros.htm, (22/07/2009)

Değerlendirilmesi Uzmanları Seçme Komitesi 1997'de kurulmuştur. Avrupa Konseyi üyeleri, Moneyval'ın üyesidir ancak sonradan FATF'ın üyesi olan ülkeler, Moneyval'nın tam üyeliğine katılmayı seçebilirler.[41]

Bu mekanizmanın amacı, suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede uluslararası iş birliğinin arttırılması amacıyla yerel birimlerin etkinliğinin arttırılmasıdır.[42] Üyesi olan ülkeleri değerlendirme sürecinde; 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi, FATF Tavsiyeleri, Avrupa Konseyi Sözleşmeleri ile AB Direktiflerini esas alan MONEYVAL, 11 Eylül 2001 tarihinden sonra faaliyet alanını terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Sekreteryası Strazburg'ta olan MONEYVAL'ın üyesi ülkeler şunlardır: Arnavutluk, Andora, Ermenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Hırvatistan, Kıbrıs (Rum Y.), Çek Cumhuriyeti, Estonya, Gürcistan, Macaristan, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Moldova, Malta, Monako, Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Karadağ, Slovakya, Slovenya, Makedonya ve Ukrayna. FATF'ı, MONEYVAL'da Fransa ve Hollanda tam üye statüsünde temsil etmektedir. MONEYVAL, 2006 da FATF'a imtiyazlı üye olmuştur.[43]

3.2.6. EURASİAN Grubu (EAG)

Eurasian Grubu, 6 Ekim 2004 tarihinde yapılan Moskova Konferansı'nda verilen karar üzerine kurulmuştur. EAG, FATF'ın 2004 yılı Genel Kurul toplantısında FATF'a gözlemci üye olarak kabul edilmiştir. Sekreteryası Moskova'da olan EAG'ye Belarus, Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya Federasyonu ve

41 MONEYVAL in brief, How and when was it established?, (13/07/2009) http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/MONEYVAL_in_brief_en.asp

42 MONEYVAL in brief, What are MONEYVAL's objectives?, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/MONEYVAL_in_brief_en.asp , (13/07/2009)

43 MONEYVAL in brief, Who are its members and observers? http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=47pays1europe&l=en, (13/07/2009)

Tacikistan ve Özbekistan üyedir. Türkiye, EAG ye Aralık 2005 de gözlemci üye olmuştur. [44]

3.2.7. Ortadoğu Güney Afrika Mali Eylem Görev Gücü (Middle East & North Africa Financial Action Task Force - MENAFATF)

Grubun kurulmasına, 30 Kasım 2004 tarihinde Manama'da (Bahreyn) on dört ülkenin; Ürdün, BAE, Bahreyn, Tunus, Cezayir, Suudi Arabistan, Suriye, Umman, Katar, Kuveyt, Lübnan, Mısır, Fas, Yemen) bakanlarının katıldığı toplantıda karar verilmiştir. Sekreteryası Bahreyn'de olan Grubun üyesi olan ülkeler şunlardır: Ürdün, BAE, Bahreyn, Tunus, Cezayir, Suudi Arabistan, Suriye, Sudan, Umman, Katar, Kuveyt, Lübnan, Mısır, Fas, Yemen, Moritanya, Irak. Grup 2007 de FATF'a imtiyazlı üye olmuştur. [45]

3.2.8. Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Hükümetler Arası Afrika Eylem Grubu (Groupe Intergouvernemental d'Action contre le Blanchiment de l'Argent en Afrique- Inter governmental Group on Anti Money Laundering in Africa -GIABA)

Suç Gelirlerini Aklamaya Karşı Hükümetler arası Afrika Eylem Grubu, Batı Afrika Devletleri Ekonomik Birliği'ne üye ülkelerin hükümet ve devlet başkanlarının Aralık 1999 da Lome'de (Togo) gerçekleştirdiği zirve toplantısında aldıkları karar gereğince Kasım 2000 de kurulmuştur. Merkezi Dakar'da (Senegal) olan Grubun üyesi devletler şunlardır; Benin, Burkina Faso, Cape Verde (Yeşilburun), Fildişi Sahili, Gambiya, Gana, Gine-Bissau, Gine- Conakry, Liberya, Mali, Nijer, Nijerya, Senegal, Sierra Leone ve Togo. Grup, ilk toplantısında FATF 40 Tavsiye kararını

---

44 About EAG, http://www.eurasiangroup.org/ , (22/07/2009)

45 About MENAFATF, http://www.menafatf.org/categoryList.asp?cType=about , (22/07/2009)

benimsemiş, 19 Eylül 2002 tarihindeki Bakanlar Konseyi toplantısında suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele düzenlemelerini öngören bir direktifi kabul etmiştir.[46]

3.2.9. Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu (Off-shore Group Banking Supervisory- OGBS)

Basel Komite'nin öncülüğünde sınır ötesi faaliyetlerle meşgul diğer finansal hizmetler ve bankaların denetimleriyle ilgili Bankacılık İdarelerinin Kıyı Bankacılığı Grubu Ekim 1980'de oluşturulmuştur.

FATF'ın gözlemci üyesi olan ve FATF tarafından 'FATF benzeri kuruluş' statüsü verilen Kıyı Bankacılığı Denetim Grubu; üyelerin ortak çıkarlarıyla ilgili sorunların tartışılmasına ve teşhis edilmesine izin vermek; deneyim, bilgi ve belgeleri paylaşmak; suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanıyla mücadele ile sınır ötesi bankacılık konularında uluslararası standartların uygulanmasını temin etmek ve bu amaçla oluşan uluslararası kuruluşlara iştirak etmek; uluslararası alanda kabul edilen denetim ve gözetim standartlarının üyeleri tarafından uygulanmasını teşvik etmek; etkili, güçlendirilmiş uluslararası bankacılık denetiminde destek için diğer denetim otoriteleri tarafından yapılan yakınlaşmalara karşı işbirlikçi, yapıcı ve pozitif davranışlar geliştirmek; tröst ve şirket hizmet sağlayıcıları için En İyi Uygulama Bildirisi (Statement of Best Pratice-SBP)'nin benimsenmesine yardımcı olmak,[47] gibi amaçlar doğrultusunda fonksiyon icra etmektedir.

Grubun üyesi olan devletler şunlardır: Aruba, Bahamas, Bahrain, Barbados, Bermuda, Cayman Adaları, Kıbrıs (Rum Yönetimi), Cebelitarık, Guernsey, Hong-

[46] Inter governmental Group on Anti Money Laundering in Africa, Background Info, http://www.giaba.org/index.php?type=a&id=193&mod=41, (24/07/2009)

[47] Off-shore Group Banking Supervisory, Aims, http://www.ogbs.net/aims.htm , (24/07/2009)

Kong, Isle of Man, Jersey, Labuan, Macau-Çin, Mauritus, H. Antilleri, Panama, Singapur, Vanuatu. Grubun başkanlığı Jersey'dedir. [48]

3.3. FATF Bünyesinde Oluşturulan Hukuksal Kurallar

3.3.1. FATF 40 Tavsiye Kararları

3.3.1.1. Genel Olarak

FATF tarafından 1990 yılında hazırlanan Tavsiye Kararları ilk olarak uyuşturucudan elde edilen paraları aklayan kişiler tarafından finansal sistemin kötüye kullanımıyla mücadele amaçlı olarak hazırlanmıştır. Daha sonra, 1996 yılında aklama konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak revize edilmiştir. Gelişen suç gelirlerini aklama tipolojilerini göstermek amacıyla revize edilen tavsiye kararları yüz otuzdan fazla ülke tarafından uygun bulunmuş ve suç gelirlerini aklamayla mücadelenin uluslararası standardı olarak belirlenmiştir.[49]

Ardından tavsiye kararları, finansal kuruluşlar dışında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşların suistimale açık olması, profesyonel meslek sahiplerinin uzmanlık ve danışmanlıklarından yararlanılması hususları ile terörizmin finansmanı ile mücadele yaklaşımı dikkate alınarak tekrar revize edilmiş ve FATF'ın Haziran 2003 tarihindeki genel kurul toplantısında kabul edilmiştir.[50]

FATF tarafından aklama ile mücadele kapsamında 40 Tavsiye Karaları oluşturulurken Viyana Konvansiyonu'ndan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Tüm dünyada kabul gören tavsiye kararları öncelikli olarak Viyana Konvansiyonu'nun tamamen uygulanması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılmasını öngörmekteydi. Ancak FATF, Viyana Konvansiyonu'ndaki yaklaşımdan farklı olarak suç gelirlerinin

---

48 Off-shore Group Banking Supervisory, Member States, http://www.ogbs.net/aims.htm , (24/07/2009)

49 FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.3, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. (18/07/2009)

50 FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. (18/07/2009)

aklanması ile mücadele için sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiştir. Bunun yanında, aklama ile mücadelede ceza hukuku tedbirleri ve önleyici tedbirlerin de uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu nedenle FATF'in 40 Tavsiye Kararları, ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile mücadele açısından güçlendirilmesi, finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün arttırılması ve uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi olarak üç temel alan üzerine yoğunlaşmıştır.[51]

3.3.1.2. 40 Tavsiye Kararının Genel Çerçevesi

Suç gelirlerini aklama ile yapılan mücadelelerde, ülkelere yol gösterici nitelikte olan bu tavsiye kararları, tüm dünya üzerinde kabul görmekte ve işlerliğini sürdürmektedir. Tavsiye kararları, ülkeler tarafından uygulanması gereken genel kurallar bütünü olduğundan ana hatları bozulmadan özet olarak aktarılmıştır.

FATF 40 Tavsiye Kararları genel olarak dört grup altında toplanmaktadır. Bu gruplar aynı zamanda tavsiyelerin yöneldiği ve düzenleme altına almak istediği alanları ifade etmektedir. Tavsiyeler aşağıda belirtilen gruplar altında incelenmektedir;.

3.3.1.2.1. Hukuk Sistemleri Alanında Alınacak Tedbirler

Hukuk sistemler başlığı altında üç tavsiye kararı bulunmaktadır. Bunlardan 1 ve 2 numaralı tavsiyeler 'öncül suç ve suç gelirleri aklama suçunun kapsamı' hakkındadır. 3 numaralı tavsiye 'geçici tedbirler ve müsadere'ye ilişkindir. 1 numaralı tavsiye kararına göre; her ülke Viyana Konvansiyonu ve Palermo Konvansiyonu esaslarını yerine getirmek için önem almalı ve çaba göstermelidir. 2 numaralı tavsiye kararında ise suç gelirlerini aklama suçunun manevi unsuru konusu ele alınmıştır. Bu tavsiyeye göre; mali kuruluşlara ait gizlilik yasaları (sır saklama yükümlülüğü) tavsiyelerin yerine getirilmesine engel olmamalıdır. Müsadere

[51] GILMORE, a.g.e., s.11.

konusunun ele alındığı 3 numaralı tavsiye kararına göre ülkeler, müsadere konusunda Viyana ve Palermo Konvansiyonları ile getirilen tedbirlerin benzerlerini uygulamadırlar.

3.3.1.2.2. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önlemek İçin Mali ve Mali Olmayan Kuruluşlar ile İş ve Meslek Sahipleri Tarafından Alınacak Tedbirler

İkinci grup kararlar mali ve mali olmayan kuruluşlar ile iş ve meslek sahiplerinin alacakları önlemleri içermektedir. Bu grup altında 4 numaralı tavsiyeden 25 numaralı tavsiyeye kadar olan 22 tavsiye yer almaktadır. 5-12 numaralı tavsiyeler, müşterinin tanınmasına ve gerekli kayıtların tutulmasına; 13-16 numaralı tavsiyeler şüpheli işlemlerin bildirilmesi ve tavsiyelere uyuma, 17-20 numaralı tavsiyeler suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanını önlemeye dair diğer tedbirlere, 21-22 numaralı tavsiyeler, FATF'ın belirtmiş olduğu tavsiye kararlarına hiç uymayan ya da yeterince uymayan ülkelerle ilgili alınacak tedbirleri; 23-25 numaralı tedbirler düzenleme ve denetime ilişkindir.

3.3.1.2.3. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörizmin Finansmanını ile Mücadele Sistemi için Alınacak Kurumsal ve Diğer Tedbirler

Üçüncü grupta yer alan 26-34 numaralı tavsiyeler suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi için gerekli olan kurumsal ve diğer tedbirleri içermektedir. 26-32 numaralı tavsiyeler yetkili makamlar, bu makamların yetkileri ve yetki kaynaklarına; 33-34 numaralı tavsiyeler ise tüzel kişilerin ve anlaşmaların şeffaflığına ilişkindir.

3.3.1.2.4. Uluslararası İş Birliği Yönünden Alınacak Tedbirler

Son grupta yer alan tavsiyeler ise uluslararası iş birliğine ilişkindir. 36-39 numaralı tavsiyeler karşılıklı hukuki yardımlaşma ve suçluların iadesine ilişkindir; 40 numaralı son tavisye ise iş birliğinin geliştirilmesi hususlarını kapsamaktadır.

3.3.2. Terörün Finansmanı İle İlgili Özel Tavsiye Kararları

3.3.2.1. Genel Olarak

ABD'de yaşanan 11 Eylül terör olayları sonrasında on beş Avrupa Birliği üyesi ülke FATF'ın yetki alanının terörizmin finansmanın önlenmesini de kapsayacak şekilde genişletilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Benzer şekilde G-7 Maliye Bakanları FATF'a terörün finansmanı konusunda özel tavsiyeler oluşturma çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine FATF 29-30 Ekim 2001 tarihinde olağanüstü olarak üyelerini toplayarak, terörün finasmanı ile mücadele konusunda yeni uluslararası standartlar getirmiştir. [52]

40 Tavsiye Kararları sadece suç gelirlerini aklamaya değil terörizmin finansmanına da uygulanacak ve terörizmin finansmanına ilişkin 9 Özel Tavsiye ile birleşerek suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele için gelişmiş, kapsamlı ve uyumlu önlemler sistemi sağlamaktadır. Bu tavsiye kararları, terörist faaliyetlerin ve terörist organizasyonların finansmanıyla mücadele amaçlı birtakım önlemler içermekte ve 40 Tavsiye Kararlarını tamamlayıcı niteliktedir. [53]

---

52 FATF, Annual Report, 2001-2002, s.4, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/13/1/34328160.pdf (09/08/2009)

53 FATF, Annual Report, 2007-2008, 'Overview of the FATF' s.1, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf. (18/07/2009)

3.3.2.2. Terörün Finansmanı İle İlgili Özel Tavsiye Kararlarının Genel Çerçevesi

2003–2004 yılı süresince FATF, iki özel tavsiyesi ile ilgili (2 ve 3 numaralı Özel Tavsiye Kararları) Açıklayıcı Not ve En İyi Uygulamalar Kitabı yayınlamıştır. Suç gelirlerinin aklanmasına yardım ve terörizmin finansmanının suç haline getirilmesine yönelik 2 numaralı özel tavsiyeye ilişkin açıklayıcı not Temmuz 2004'de yayınlanmıştır. Açıklayıcı Not; terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanının suç haline getirilmesi için cezai tedbirlerin alınması ve aklama suçunun tüm öncül suçları içeren temel bir suç niteliğine sahip olması konularını içermektedir. 3 numaralı özel tavsiyeye ilişkin Açıklayıcı Not; Terörist eylemlerin finansmanının önlenmesi ve durdurulmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak müsadere yükümlülüklerini içermektedir. En İyi Uygulamalar Kitabı ise; ülkelerin yetkili makamlarının Birleşmiş Milletler Kararları çerçevesinde yasal mevzuatlarının oluşturulması, gerekli denetim, güvenlik ve iş birliği tedbirlerini içeren erişim sistemlerinin oluşturulması konularını içermektedir. [54]

FATF Terörün Finansmanı ile ilgili Özel Tavsiye Kararları genel olarak 9 grup altında toplanmaktadır. Tavsiyeler aşağıda belirtilen başlıklar altında incelenmektedir.

3.3.2.2.1. Birleşmiş Milletler Belgelerinin Onaylanması ve Yürürlüğe Konması Alanında Alınacak Tedbirler

1 numaralı özel tavsiyeye göre; her ülke Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni onaylamalı ve yürürlüğe koymalıdır. Ayrıca, ülkeler, terörizmin finansmanına ilişkin olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarını kabul edip uygulamaya koymalıdırlar.

---

[54] FATF, Annual Report, 2003-2004, 'Interpreative Notes and Best Practices Paper' s.6, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/12/44/33622501.PDF (09/08/2009)

3.3.2.2.2. Terörizmin, Terörist Eylemlerin ve Terör Örgütlerinin Finansmanının Suç Haline Getirilmesi Alanında Alınacak Tedbirler

Her ülke terörizmin, terörist eylemlerin ve terör örgütlerinin finansmanını suç haline getirmenin yanı sıra bu suçların aklama suçunun öncül suçları arasında yer almasını sağlayacak düzenlemeleri hayata geçirmeleri gerekmektedir (2 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.3. Terörist Malvarlıklarının Dondurulması ve Müsaderesi Alanında Alınacak Tedbirler

Terörist eylemlerin finansmanının önlenmesi ve durdurulmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Kararları uyarınca, her ülke terör, terörist eylemler ve terörist örgütlerin finanse edilmesinde kullanılan paraların veya diğer malvarlıklarının gecikmeksizin dondurulması için gerekli önlemleri uygulamalıdır. Ayrıca her ülke, terörizmin, terörist eylemlerin veya terörist örgütlerin finansmanına ait veya bunların finansmanında kullanılan ya da kullanılması tasarlanan malvarlığına el konulması ve bu malvarlığının müsaderesi için yetkili otoritelere imkan sağlayan yasal önlemleri de içeren önlemler benimsemeli ve uygulamalıdır (3 numaralı Özel Tavisye).

3.3.2.2.4. Terörizmle İlgili Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Alanında Alınacak Tedbirler

Her ülkenin, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine dair yükümlülüklere tabi olan mali kurumların veya diğer işletmelerin fonların terörizm, terörist eylemler veya terörist örgütlerle bağlantılı veya ilgili olduğundan ya da bu amaçla kullanıldığından şüphelenmeleri veya şüphelenmek için yeterli nedenlerinin bulunması halinde durumu yetkili mercilere derhal bildirmeleri gerekmektedir (4 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.5. Uluslararası İşbirliği Alanında Alınacak Tedbirler

Karşılıklı adli yardımlaşma veya bilgi değişimine dair bir anlaşma, düzenleme veya diğer bir mekanizmaya dayanarak, her ülkeni bir diğer ülkeye, terörizmin, terörist eylemlerin ve terörist örgütlerin finansmanına ilişkin davalar, idari araştırma ve soruşturmalar ile cezai ve medeni uygulamalarda mümkün olan maksimum yardımı sağlaması gerekmektedir. Ayrıca ülkelerden, terörizmin, terörist eylemlerin veya terörist örgütlerin finansmanı ile suçlanmış şahıslar için güvenli sığınaklar sağlanmaması amacıyla olası tüm önlemleri almalı ve mümkün olduğu takdirde bu şahısların suçu işledikleri ülkeye iade edilmesi için yürürlüğe konmuş prosedürlere sahip olmaları beklenmektedir (5 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.6. Alternatif Havale Sistemleri Üzerinde Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler

Her ülkenin, gayri resmi bir para veya değer transfer sistemi veya ağı aracılığıyla transfer de dâhil olmak üzere, para veya değer transferi hizmeti sağlayan gerçek veya tüzel kişiliklerin lisanslı veya kayıtlı olmaları ve bankalara ve banka dışı mali kurumlara uygulanan tüm FATF Tavsiyelerine tabi tutulmalarını sağlayacak gerekli önlemleri alması gereklidir. Ayrıca, her ülke, bu hizmeti yasa dışı bir şekilde yerine getiren tüm gerçek veya tüzel kişiliklerin idari, medeni veya cezai yaptırımlara tabi olmasını sağlamalıdır (6 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.7. Elektronik Transferde Müşteri Kimlik Tespiti Önlemlerinin Güçlendirilmesi Yönünde Alınacak Tedbirler

Ülkelerin, para havale edenler de dâhil olmak üzere mali kurumların fon transferlerinde ve ilgili mesajlarda havaleyi yapan kişiye ilişkin doğru bilgileri (isim,

adres, hesap numarası) temin etmelerini gerekli kılmak için önlemler almaları gerekmektedir. Ayrıca ülkelerin, para havale edenler de dâhil olmak üzere finansal kuruluşların, havaleyi yapan kişiye ilişkin tam bilgiyi (isim, adres, hesap numarası) içermeyen şüpheli fon transferi faaliyetlerini sıkı bir şekilde incelemeleri ve izlemelerini sağlamak için önlemler almaları gerekmektedir (7 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.8. Kazanç Dışı Amaç Taşıyan Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılmasının Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler

Ülkelerin, terörizmin finansmanı amacıyla kötüye kullanılabilen varlıklarla ilgili yasa ve yönetmeliklerin yeterliliğini yeniden gözden geçirmeleri gerekmektedir. Kar amacı gütmeyen kuruluşlar özellikle istismara açıktır ve ülkeler bunların; terörist örgütler tarafından yasal varlık süsü verilerek; varlıkların dondurulması önlemlerinden kaçmak amacı da dâhil olmak üzere, terörizmin finansmanının sağlanması amacıyla kendi çıkarları doğrultusunda kullanılarak; yasal amaçlı fonların el altından terörist örgütlere saptırılmasını gizleyerek veya saklayarak, kötüye kullanılmasını engelleyecek tedbirleri almaları gerekmektedir (8 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.2.2.9. Kuryeler Aracılığıyla Para Nakli Aralcığıyla Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Yönünde Alınacak Tedbirler

Ülkelerin, nakit para ve para yerine geçen kıymetli evrakların fiziksel sınır ötesi naklini tespit etmek için bir bildirim sistemi ya da diğer beyan yükümlülüklerini de içeren önlemler almaları gerekmektedir. Ayrıca ülkelerin, yetkili makamlarının terörizmin finansmanı ya da suç gelirlerini aklanması ile bağlantısından şüphelenilen ya da yanlış olarak beyan edilen ya da para yerine geçen kıymetli evrakların engellenmesine ilişkin yetkilere sahip olmalarını sağlamalıdır.

Bunların yanı sıra ülkelerin, yanlış bildirimler ya da açıklamalar yapan kişilerle ilgili olarak etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımları uygulamaya koymaları gerekmektedir. Nakit para ya da para yerine geçen kıymetli evrakların terörizmin finansmanı ya da suç gelirlerini aklama ile bağlantılı olması durumunda ülkeler söz konusu para ya da araçların müsaderesine imkân veren Tavsiye 3 ve Özel Tavsiye 3'e uygun yasamaya ilişkin olanları da içeren önlemler almalıdır. (9 numaralı Özel Tavsiye).

3.3.3. Suç Gelirlerini Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Metodolojisi (AML/CFT Metodolojisi)

3.3.3.1. AML/CFT Metodolojisi Genel Olarak

Suç Gelirlerini Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önleme Standartlarını Değerlendirme Metodolojisi, ülkelerin suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik olarak kabul ettikleri ve uyguladıkları hukuki, finansal, operasyonel ve uluslararası iş birliği kapsamındaki tedbirlerin değerlendirilmesinde kullanılmak amacıyla FATF tarafından Şubat 2004 de yayınlanmıştır. [55]

FATF ve FATF benzeri bölgesel kuruluşların karşılıklı değerlendirmelerinde ortaya çıkan tecrübeler ile IMF ve Dünya Bankası'nın Mali Sektör Değerlendirme çerçevesinde edinilen bilgilerden de yararlanarak tavsiyeleri temel alan kriterlerden oluşan bir metodoloji belgesi hazırlanmıştır. [56]

Suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele metodoloji belgesinin temel amacı; FATF-FSRBs-IMF-Dünya Bankasının suç gelirlerini aklama

---

55 Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February2004, 'Backround to Methology' s.3, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf. (14/07/2009)

56 ÜSTÜN, (I) a.g.m., s.25

ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında ülkelerde yapacağı değerlendirmelerde ve denetimlerde temel araç olmak, suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele konusunda ülkeler tarafından geliştirilen mevzuat, düzenleme, yükümlülükler konusunda sağlam bir yapının olup olmadığını tespit etmek, ülkelerin FATF tavsiyeleri ile uyumunu değerlendirme, ülkelerde etkili bir suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı mücadele sistemi kurulmasını sağlamaktır. [57]

FATF tavsiyeleri (40 tavsiye ve 9 özel tavsiye) esas alınarak oluşturulan kriterlere dayanan Metodoloji dokümanında her tavsiye, temel kriterlere bölünmüş ve bazı tavsiye maddeleri de temel kriterlere ilaveten ek unsurlarla desteklenmiştir. Metodolojideki temel kriterler, değerlendirmecilerin ilgili ülkenin metodoloji sisteminin de belirtilen kavramları bakımından doğrudan dikkate alacakları esas kıstasları, ek unsurlar ise temel kriterlere ilave olarak metodoloji sistemini daha da güçlendireceği düşünülen seçenekleri göstermektedir.

3.3.3.2. AML/CFT Metodolojisi Belgesinin Genel Çerçevesi

3.3.3.2.1. Mali Sektörle İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçevesi

Metodoloji belgesi mali sektörlerle ile ilgili olarak; bankacılık, sigorta ve menkul kıymetler sektöründeki kuruluşlar için önleyici yükümlülükler getiren mevzuatın, denetim süreci vasıtasıyla uygulanabilir kılınmasını; Basel Komite, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonu tarafından yayınlanan temel denetim esaslarının da ilgili mevzuata uyarlanmasını öngörmüştür. [58]

---

57 Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February2004, 'Backround to Methology' s.4, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf. (14/07/2009)

58 ÜSTÜN, (I) a.g.m., s.14

3.3.3.2.2. Mali Olmayan Sektörle İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçevesi

Metodoloji belgesi mali olmayan sektörlerle ile ilgili olarak**;** müşteriye gerekli dikkatin gösterilmesi konusunda yükümlülükler getirilmesi**;** müşteri ile yürütülen işlemlerin ve ilişkilerin izlenmesi**, ş**üpheli işlem bildirimine yönelik düzenlemelerin getirilmesi; iç denetimin, uyumun sağlanmasına yönelik düzenlemeler bulunması; **s**ürekli denetim ve izlemeye yönelik önlemlerin alınmasını öngörmüştür. [59]

3.3.3.2.3. Ulusal ve Uluslararası İş Birliği Konuları ile İlgili Olarak Metodoloji Belgesinin Genel Çerçevesi

Metodoloji belgesi ulusal ve uluslar arası alanda; suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede ulusal iş birliği ve koordinasyonun sağlanması, FATF tarafından hazırlanan sözleşmeler ve Birleşmiş Milletlerin Özel Kararlarının onaylanması; karşılıklı adli yardımlaşmanın sağlanması; suçluluın iadesine ilişkin hükümlerin düzenlenmesini öngörmüştür. [60]

3.3.3.3. AML/CFT Metodoloji Belgesine Göre FATF Değerlendirme Süreci ve Tavsiye Kararlarına Uyum Düzeyi

FATF, ülkeleri yukarıdaki unsurları temel kriterler çerçevesinde suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı açısından gösterdiği gelişmeleri periyodik olarak denetlemekte ve değerlendirmektedir. Bu denetleme sürecinde ülkelerin, 40 Tavsiye Kararları, 9 özel tavsiye ve AML/CFT Metodolojisine uyum düzeyini değerlendirilir. 'Karşılıklı Değerlendirme Süreci' olarak ifade edilen bu süreçte, FATF öncelikli olarak 251 sorudan oluşan karşılıklı değerlendirme soru

[59] ÜSTÜN, (I) a.g.m., s.15
[60] ÜSTÜN, (I) a.g.m., s.16

anketini cevaplaması için ilgili ülkeye göndermektedir. Ülkeler, FATF Heyeti tarafından yapılacak değerlendirme ziyaretinden iki ay önce bu soruları cevaplayarak FATF'e iletmekte, FATF Heyeti verilen cevapları da dikkate alarak ülkelerin sistemini daha yakından tanımak ve incelemek üzere ülkelere değerlendirme ziyaretinde bulunmaktadır. Değerlendirme ziyaretinden sonra ülkerin değerlendirilmesi ile ilgili rapor yazılmakta ve FATF Genel Kurulunca ülkelerin raporları kabul edilerek, FATF'in internet sitesinde yayınlanabilmektedir. [61]

FATF değerlendirmelerinde ülkelerin AML/CFT rejimlerini bir bütün olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirmede üç husus bulunmaktadır; Birincisi, ilgili ülkede yeterli bir yasal ve kurumsal yapının oluşturulmasıdır. Bu kapsamda; suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanının suç haline getirilmesi, yükümlüler belirlenerek bunlara birtakım yükümlülükler getirilmesi, uygun bir kurumsal ve idari yapının kurulması, uluslararası iş birliğine imkân sağlayan yasal altyapının oluşması, ikincisi, oluşturulan yapının etkili bir şekilde çalışabilmesi, üçüncüsü de genel olarak ülkenin belli yapısal özelliklere sahip olması gerekmektedir.[62]

Metodoloji kriterleri esas alınarak yapılacak olan değerlendirme sürecinde her bir tavsiye maddesi için dört muhtemel uyum derecesi belirlenmiştir:

---

61 Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February 2004, 'Backround to Methology' s.6, http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf. (15/07/2009)

62 a.e., s.6, (15/07/2009)

Tablo 3.3. Ülkelerin FATF Tavsiyelerine Uyum Düzeyi

Uyumlu	Ülke tavsiye ile ilgili tüm temel kriterlere uyumlu
Büyük Ölçüde Uyumlu	Ülkede küçük çapta kusurlar söz konusu. Temel kriterlerin büyük çoğunluğu karşılanıyor.
Kısmen uyumlu	Ülke bazı önemli adımlar atmalı ve temel kriterlerden bazılarını yerine getirmelidir.
Uyumsuz	Ülkede büyük eksiklikler söz konusudur. Temel kriterlerin büyük çoğunluğu karşılanmamaktadır.
Uygulanamaz	Bir yükümlülük, bir ülkenin yapısal, yasal ya da kurumsal özellikleri nedeniyle uygulanamamaktadır.

Kaynak: Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations, 27 February 2004, 'Backround to Methology' s.6, (14/07/2009) http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf

3.3.3.3.1. Karşılıklı Değerlendirme Raporu Sonrası Süreç

Karşılıklı Değerlendirme Raporunun internette yayınlanmasından sonra ülkeler, Kısmen Uyumlu ya da Uyumsuz olduğu tavsiyelerle ilgili olarak belirtilen eksikliklerin giderilmesi konusunda bir takip süreci başlatmaktadır. Eksikliğin giderilmemesi durumunda ülkelerin iş birliği yapmayan ülke kategorisinde değerlendirilmesi 21. tavsiye hükümlerine muhatap olması söz konusudur. Raporda belirtilen eksiklikler FATF tarafından iki türlü takip edebilmektedir. Birinci tür takip 'iki yılda bir yapılan güncelleştirme (Biennial Update) olarak adlandırılmaktadır. Diğer takip türü ise 'Geliştirilmiş Takip (Enhanced Follow Up) olarak adlandırılmakta olup diğerine göre daha sert denetimi içeren bir takip türüdür.

3.3.3.3.1.1. İki Yılda Bir Yapılan Takip Süreci

İki yılda bir yapılan güncelleştirme şeklindeki takip türünde raporun özetinin yayınlanmasından itibaren en fazla yirmi iki ay içinde değerlendirilen ülke, Kısmen Uyumlu ya da Uyumsuz olduğu tavsiyelerle ilgili olarak belirtilen eksikliklerin giderilmesi konusunda aldığı ya da uygulamaya koyduğu önlemleri kısa ve öz olarak

Sekreteryaya bildirmekte, Sekreterya sağlanan bilgileri gözden geçirmekte ve bir rapor hazırlamakta, daha sonra ülke tarafından yapılan ilerlemeler ise her iki yılda bir sunulmaktadır.

3.3.3.3.1.2. Geliştirilmiş Takip Süreci

Ülkelere, AML/CFT sisteminde önemli eksiklikler olduğunda uygulanan takip türüdür. Ülkelerin, FATF'ın 1,5,10,13 numaralı tavsiyeleri ya da Özel Tavsiye 2 ve 4. tavsiyelerine Kısmen Uyumlu ya da Uyumsuz olduğu durumlar ile Genel Kurulun geliştirilmiş takip uygulanmasına karar vermesi durumunda bu takip türü uygulanır. Değerlendirme raporu genel kurulda kabul edildikten yirmi dört ay sonra ülke genel kurula gelişmelerle ilgili rapor sunmakta, daha sonraki gelişmelere ilişkin raporlar ise izleyen genel kurullarda sunulmaktadır.

Ülke raporda belirtilen eksikliklerin giderilmesi için gerekli adım atmamış ise geliştirilmiş takipte sırasıyla; ilkeden belirli bir zaman çerçevesi içerisinde tavsiyeleri uygulamada gösterdiği gelişmeler hakkında düzenli raporlar vermesi istenir. -FATF Başkanınca üye ülkedeki ilgili bakana tavsiyelere uyumsuzluğa dikkat çeken mektup gönderilir.- Sözkonusu ülkeye bu mesajı güçlendirecek yüksek düzeyde temsilciler gönderilir. -Üyelerce 21. tavsiyenin uygulanması çerçevesinde üye ülkenin tavsiyelere yeterince uyum gösteremediğini belirtir bir bildiri yayınlanabilir. (Yaptırım Maddesi) -Ülkenin tavsiyelere uyum sağlayıncaya kadar FATF üyeliği askıya alınır. -Ülkenin üyeliği sona erdirilir. [63]

3.3.3.4. İş Birliği Yapmayan Ülkeler ve Bölgeler (Non-cooperatif Countries and Teritories – NCCT)

FATF, kendisine üye olan ve olmayan ülkelerin suç gelirlerini aklama ile mücadelesine ilişkin rejimlerini değerlendirmek üzere belirlediği 40 Tavsiye ile

---

63 MASAK, 'Kara Para Aklama ile Mücadele sunumu' AB Eşleştirme Projesi Çerçevesinde 06-07 Mart 2006 tarihinde Kayseri'de ve 09-10 Mart 2006 tarihinde Adana'da Bankacılara Yönelik Yapılan Eğitimlerin Sunumları
http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/egitim/kayseri_adana/SUN2YEDEK.ppt#258,1,Slide1 (19/07/2009)

uyumlu 25 Kriter belirlemiştir. FATF, bu Kriterlere dayanarak her yıl Haziran ayında 'İşbirliği Yapmayan Ülke ve Bölgeler' listesi yayınlamakta ve söz konusu listede yer alan ülkelere 40 Tavsiyenin 21'incisi uygulanmaktadır. İşbirliği yapmayan ülke veya bölgeler FATF tarafından NCCT listesine eklenerek ilan edilmekte ve bu ülke veya bölgeler aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda ilerleme kaydetmeye zorlanmaktadırlar. Bu süreç 1999 yılında başlatılmış ve şu ana kadar 23 ülke bu listeye dâhil edilmiştir. En son Myanmar ve Nijerya'nın bulunduğu NCCT listesinde şu an itibariyle herhangi bir ülke veya bölge yer almamaktadır. [64]

3.3.3.5. FATF Tavsiyelerine Uymayan Ülkelere Uygulanacak Yaptırımlar

Suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele uluslararası bir görünüm arz etmektedir. Ülkelerin kendilerini dünyanın diğer tüm ülkelerinden soyutlayarak bu konuda eylemsiz kalmaları mümkün değildir. FATF'ın bu konuda diğer ülkeleri eylemde bulunmaya zorlayabilecek tavsiyeleri de bulunmaktadır. Bu konudaki en önemli tavsiye 21. tavsiye kararıdır. FATF'ın tavsiyelerinin tamamına yakını zaman içinde değişmiş olmasına karşın 21. tavsiyenin zaman içinde çok fazla değişiklik göstermediği görülmektedir.

Söz konusu tavsiye kararılarına göre; 'Mali kuruluşlar, FATF Tavsiyelerini uygulamayan ya da eksik uygulayan ülkelerin vatandaşlarıyla, bu ülkelerin şirketleri ve mali kuruluşları dâhil olmak üzere, girecekleri iş ilişkilerine ve işlemlere özel dikkat göstermelidirler. Bu işlemlerin görünürde hukuki ve ekonomik amacı yoksa, işlemlerin esası ve amacı araştırılmalı ve bulgular yetkili makamlara yardımcı olabilecek şekilde yazılı kayda geçirilmelidir. Ülke, FATF tavsiyelerine uymamaya ya da yeterli olarak uyum göstermemeye devam ederse, bölgeler uygun ek önlemleri uygulamaya haiz olmalıdırlar.' Bu bağlamda hali hazır günümüz ekonomik yapısı ve finansal piyasaların ulaştığı nokta düşünüldüğünde hiçbir ülkenin söz konusu

---

64 MASAK, Suç Gelirinin Aklanması ile Uluslararası Mevzuat, FATF NCCT 25 Kriteri http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/FATF/5.htm (15/05/2009)

tavsiyeleri uygulamama gibi bir seçeneği bulunmamaktadır. Bu durum ülkenin kendini tüm dünyadan soyutlaması anlamına gelmektedir ki hiçbir ülkenin bunu yapabilmesi mümkün değildir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASI İLE MÜCADELEYE YÖNELİK KURULUŞLAR; MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA KURULU VE DİĞER KURUMLARIN ÜSTLENDİĞİ ROLLER

4.1. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)

4.1.1. Genel Olarak

Suç geliri tanımı yasada sayılan çok değişik niteliklere sahip suçların işlenmesinden ortaya çıkmakta ve bu suçtan elde edilen gelirin aklanması eylemi de ayrı bir suç oluşturmaktadır. Yasa, suç gelirlerini aklama suçunu mali suç olarak değerlendirmiş ve bu suça ilişkin araştırma ve soruşturma yetkisini 4208 Sayılı Yasanın 3. maddesi gereğince Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına vermiştir.

Ülkemizde 4208 sayılı yasa ile kurulan MASAK, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik olarak; idari, düzenleyici, denetleyici işlevler verilmiş bir kamu kuruluşudur. Bu çerçevede, Kurul, mali istihbarat birimi işlevine sahiptir ve suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik uluslararası idari yardımlarda başvuru birimidir.[1] Ayrıca MASAK Türk Mali İstibarat birimi olarak FATF, EGMONT Grubu, Avrasya Grubu, MONEYVAL gibi aklama ve terörün finansmanı ile ilgili uluslararası oluşumlarda Türkiye'yi temsil etmektedir. MASAK idari nitelikte bir mali istihbarat birimi olmasının bir sonucu olarak Maliye Bakanlığı bünyesinde örgütlenmiştir. Doğrudan Maliye Bakanına bağlıdır.[2] Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı Maliye Bakanlığı'nın ana hizmet birimleri arasında

1 ERGÜL a.g.m, s.4.

2 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa' nın 19. maddesinde MASAK'ın Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak çalışacağı hüküm altına alınmıştır.

belirtilmektedir (178 Sayılı KHK. m.8/f). Maliye Bakanı, Başkanlık teşkilatındaki tüm görevlilerin hiyerarşik bakımdan amiridir. Kurul Başkanını atama yetkisi Maliye Bakanı'nda bulunmaktadır. [3]

4.1.2. MASAK'ın İdari Yapısı

MASAK'ın idari yapısı değişik kamu kuruşlarından atanan görevlilerden ve MASAK uzman ve uzman yardımcılarından oluşmaktadır. Kurul, suç gelirlerinin aklanması olgusu ile mücadelede incelemelerini ve denetimlerini; Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Gümrük Müfettişleri, Gelirler Kontrolörleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları vasıtası ile yapmaktadır (5549 sayılı Yasa m.2/e). Ceza hukuku yasalarında ise suç ve suçluların araştırılması, ceza yasalarının uygulanıp adaletin gerçekleştirilmesi görevi Adalet Bakanlığına aittir. Dolayısıyla MASAK'ın idari yapısında görev alan uzmanların birleşimi ve MASAK'ın Maliye Bakanlığına bağlı olması ve suçu araştırma görevini yargı mensubu dışındaki kişilerce yapılmasının ceza yargılaması ilkeleriyle bağdaşmadığı kanaatindeyiz.

4.1.3. MASAK'ın Görev ve Yetkileri

MASAK'ın görev ve yetkileri 4208 sayılı yasanın 3. maddesinde gösterilmekteydi. Fakat 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa ile 4208 sayılı yasada köklü değişiklikler yapılmış ve kurula suç gelirlerinin aklanması suçunun yanı sıra terörün finansmanı suçununda önlenmesi konularını da kapsayacak şeklide kurulun görev ve yetkileri 5549 sayılı yasanın 19. maddesinde belirtilmiştir.

---

[3] TAŞDELEN, a.g.e, s.107.

5549 sayılı yasanın 19. maddesine göre kurumun görev ve yetkileri;

a. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla politika hazırlamak ve uygulama stratejileri geliştirmek, bu amaçla kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ortak çalışmalar yapmak, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,

b. Belirlenen politikalar çerçevesinde yasa, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamak, bu yasa ile buna ilişkin Bakanlar Kurulu Kararları'nın uygulanması konusunda düzenlemeler yapmak,

c. Suç gelirlerinin aklanması alanındaki gelişmeler ile aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik yöntemler konusunda araştırmalar yapmak,

d. Suç gelirlerinin aklanmasını önlemek amacıyla sektörel çalışmalar yapmak, önlemler geliştirmek ve uygulamayı izlemek,

e. Kamuoyu duyarlılığını ve desteğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak,

f. Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek,

g. Değerlendirme sürecinde gerek duyulduğunda kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,

h. Yasa kapsamına giren işlemler ile ilgili olarak, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,

ı. Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası (CMUK) hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,

i. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından intikal ettirilen konuları incelemek ve aklama suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek,

j. Yasa ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak,

k. Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi istemek,

l. Bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların MASAK bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek,

m. Görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak,

n. 5549 sayılı yasa ve ilgili mevzuat kapsamında belirlenen yükümlülüklere ilişkin eğitim faaliyetleri yürütmek,

o. Yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası antlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak, şeklinde sıralanabilir.

4.1.4. MASAK'ın Fonksiyonları

MASAK'ın yasada belitilen görev ve yetkileri kapsamında MASAK; politika belirleme ve mevzuat geliştirme; veri toplama, analiz, değerlendirme; denetim; koordinasyon; inceleme, fonksiyonlarını icra etmektedir. Belirtilen ilk dört fonkisyon ceza hukuku dışında önleyici tedbilere yönelik fonksiyonlardır. İnceleme fonkisyonu ise ceza hukuku alanında suçluyu tespit etmeye yöneliktir. [4]

4.1.4.1. Politika Belirleme ve Mevzuat Geliştirme Fonksiyonu

MASAK 5549 sayılı yasanın 19. Maddesinin 1. bendinin (a),(b),(c),(ç) ve (d) fıkralarına göre; suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi amacıyla uygulama stratejileri geliştirmekte, yöntem araştırmaları, sektörel çalışmalar ve kamuoyu duyarlılığını artırmaya yönelik çalışmalar yapmakta, belirlenen politikalar çerçevesinde yasa, tüzük ve yönetmelik taslakları hazırlamaktadır. MASAK başta FATF olmak üzere görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmekte, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmaktadır.

---

[4] Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Faaliyet Raporu 2006, s.3
http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/faaliyet_rapor/faalrap_2006.pdf. (27/07/2009)

4.1.4.2. Veri Toplama, Analiz, Değerlendirme Fonksiyonu

MASAK'ın, veri toplama, analiz, değerlendirme fonksiyonuna ilişkin icra edebileceği faaliyetler, 5549 sayılı yasanın 19/e ve f maddesinde yer almaktadır. Ayrıca 'Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik'[5] in 'Tanımlar' başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde MASAK' ın analiz fonksiyonuna, (e) bendinde de değerlendirme fonksiyonuna ilişkin tanımlara rastlamaktayız.

Söz konusu tanımlara göre analiz, 'yasa kapsamında toplanan muhtelif veriler ile alınan ihbar ve bildirimleri, istatistiki ve analitik yöntemler kullanılarak ve teknik araçlar yardımıyla işlenerek bunlardan nitelikli mali istihbarat elde etmeye yönelik Başkanlıkça yapılan çalışmaları', değerlendirme ise, 'başkanlığın nüfuz ettiği olaylar veya yapılan analizlere istinaden malvarlığına ve kişilere yönelik olarak aklama ve terörün finansmanı suçlarıyla ilgili ciddi şüphe ve emarelerin ortaya çıkarılmasına yönelik başkanlıkça yapılan çalışmaları', ifade etmektedir.

MASAK; aralarında bankalar, sermaye piyasası aracı kurumları, sigorta şirketleri, finansal kiralama ve faktöring şirketleri, döviz büroları, tarihi eser ve antika koleksiyoncuları gibi kurum ve kuruluşların da bulunduğu yükümlü grubundan kendisine intikal eden şüpheli işlem bildirimlerini, diğer kişiler, kurumlar ve Cumhuriyet Savcılıklarından intikal eden ihbarları, veri tabanındaki kaynaklarından ve gelişmiş bilgi teknolojisi araçlarından istifade ederek değerlendirmekte, ürettiği bilgileri ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmakta, aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmektedir.

---

[5] Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik' in yürürlüğe konulması; Maliye Bakanlığı' nın 14 Mayıs 2007 tarihli ve 5432 sayılı yazısı üzerine, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa' nın 19. ve 27. maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 03 Temmuz 2007 tarihinde 2007/12454 Karar No.su ile kararlaştırılmış; 04 Ağusos 2007 tarih ve 26603 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (İlerleyen bölümlerde kısaca Yönetmelik olarak adlandırılacaktır.)

4.1.4.3. Denetim Fonksiyonu

5549 sayılı yasanın denetleme fonksiyonuna ilişkin temel düzenlemesi, 19. maddesinin (i) bendinde yer almaktadır. Bu düzenlemeyle MASAK, yasa ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlülük denetimi yapılmasını sağlamak yetkisine sahip olmaktadır.

Aynı maddenin (j) bendi uyarınca MASAK, bu doğrultuda, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardan her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilecektir. Ayrıca bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek yetkisi de denetleme fonksiyonunun icra edilebilmesini sağlamak adına verilmiş bir diğer yetkidir.

MASAK denetim fonksiyonunu denetim elemanları aracılığıyla yerine getirir. Denetim elemanları görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu maksatla her türlü evrakın tetkikine yetkilidir.

Ayrıca bilgi ve ihtisasına ihtiyaç duyulması halinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların başkanlık bünyesinde geçici olarak görevlendirilmelerini talep etmek yetkisi de denetleme fonksiyonunun icra edilebilmesini sağlamak adına verilmiş bir diğer yetkidir. Görevlendirilecek denetim elemanları MASAK Başkanlığı'nın talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları bakanın onayı ile belirlenir. (5549 sayılı yasa m.19/3)

Denetim Elemanlarının Çalışma Esasları aşağıdaki gibi yer almaktadır;

Denetim elemanları, görevlendirme süresi içinde öncelikle aklama suçunun incelenmesi görevini yerine getirir (Yönetmelik m. 7/1). Denetim elemanları, göreve başladıkları tarihten itibaren altı ay içinde incelemelerini tamamlayarak

düzenleyecekleri raporu Başkanlığa sunar (Yönetmelik m. 7/2). Altı aylık süre içinde incelemenin sonuçlandırılamaması halinde, yapılan çalışmaları, gelinen aşamayı ve sonuçlandırılamama gerekçelerini içeren bir ara raporla ek süre talep edilebilir (Yönetmelik m. 7/3). Bu talep Başkanlıkça değerlendirilerek toplam altı ayı geçmemek üzere ek süre verilebilir. İnceleme, verilen süre içerisinde tamamlanarak rapora bağlanır (Yönetmelik m. 7/4). Yürütülmekte olan incelemelerle bağlantı kurularak sonradan incelemeye dâhil edilen konularla ilgili olarak denetim elemanının gerekçeli talebi üzerine Başkanlık, ilave denetim elemanı görevlendirilmesini talep edebileceği gibi yukarıdaki sürelere ilaveten altı ayı geçmemek üzere ek süre verebilir. Denetim elemanları, kendilerine verilen inceleme görevini belirtilen bu süreler içerisinde ve eksiksiz olarak yerine getirmekten sorumludur (Yönetmelik m. 7/5). İnceleme sırasında, yasada belirtilen yükümlülüklerin ihlali ile karşılaşıldığında durum derhal yazılı olarak Başkanlığa bildirilir (Yönetmelik m. 7/6). Denetim elemanları incelemeler sırasında diğer mevzuata aykırılık tespit etmeleri halinde, bunları gereği için yazılı olarak kendi birimlerine iletir. Konu ile ilgili olarak ayrıca Başkanlığa yazılı bilgi verilir (Yönetmelik m. 7/7). Başkanlık, gerek görmesi halinde, ilgili birimin onayını da alarak incelemenin tespit edilecek bir mahalde yerine getirilmesini isteyebilir. (Yönetmelik m. 7/8)

4.1.4.4. Koordinasyon Fonksiyonu

5549 sayılı yasanın 19. Maddesinin 1. fıkrasının (l) ve (m) bentlerinde düzenlenen koordinasyon fonksiyonu kapsamında MASAK, görev alanına giren konularda uluslararası ilişkileri yürütmek, görüş ve bilgi alışverişinde bulunmak ve yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak, bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtırası imzalamak yetkisine sahiptir.

4.1.4.5. İnceleme(Araştırma) Fonksiyonu

Bu fonksiyon aklama suçunun önlenmesinde bastırıcı tedbirler kapsamında en önemli fonkisyonu olup, bu fonksiyona ilişkin esas ve temel düzenleme, 5549 sayılı yasanın 19. maddesinin 1. fıkrasının (g), (ğ), (h) ve (ı) bentlerinde yer almaktadır. İnceleme fonksiyonu, aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespitine yönelik denetim elemanları tarafından yapılan araştırma ve inceleme çalışmaları olarak tanımlanmıştır.

4.1.4.5.1. İncelemenin Başlatılması

Bu husuta yapılabilecek bir inceleme iki şekilde başlatılabilecektir. Birinci usul; MASAK'ın yürütmekte olduğu görevler nedeniyle nüfuz ettiği olay veya kendisine intikal eden bildirim ve bilgilere istinaden doğrudan veya yapılan analiz ve değerlendirme sonucunda gerekli görmesi halinde inceleme başlatması şeklindedir. Yapılan ön inceleme sonucunda MASAK, aklama suçunun işlendiğine dair emareyi saptarsa Cumhuriyet Savcılığını devreye sokacaktır. Burada bir nevi başlangıç soruşturması vardır ve savcılık bu soruşturmanın sonucuna göre hazırlık soruşturmasına başlatabilecektir (Yönetmelik m. 15).

İkinci usul ise; Cumhuriyet savcısı, suçtan gelir elde edildiğine ve söz konusu gelirin aklandığına dair ciddi emarelerin varlığı ve konunun ihtisas gerektirmesi halinde MASAK Başkanlığı'ndan, aklama suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespitine incelenme talebinde bulunabilmektedir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası suçların ihbarının Cumhuriyet savcıları dışında kolluk makam ve memurlarına, sulh hâkimlerine, vali, kaymakam ve nahiye müdürlerine yapılabileceğini belirtmektedir. Ancak Cumhuriyet Savcılığı dışındaki yerlere yapılan suç ihbarları Cumhuriyet Savcılıklarına intikal ettirilecektir (CMUK m. 158). Çünkü kamu davası açılıp açılmamasına karar verme yetkisi Cumhuriyet savcılarına aittir.

MASAK Başkanlığı, suç gelirlerini aklama suçları bakımından suç ihbarlarının yapılabileceği ve bu ihbarları araştırıp soruşturacak bir kurum niteliğindedir. MASAK resen öğrendiği aklama suçlarını da araştırıp soruşturabilecektir. MASAK'ın araştırma ve soruşturma işlemlerinde kolluk makamlarıyla iş birliği yapabilecektir.

MASAK, yaptığı soruşturma sırasında, zapt ve aramaya ilişkin işlemlere de karar veremez. Sadece bu tür taleplerde bulunabilir. Zapt ve aramaya karar verme yetkisi savcılığa aittir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı arama izni verebilecektir. MASAK, zapt ve aramaya ilişkin taleplerini Cumhuriyet Savcılığından isteyebilecektir. Cumhuriyet savcısı gecikmesinde sakınca bulunuyor ise kendisi arama ve zapt kararı verecek diğer hallerde bu konuda görevli hakimden karar vermesini isteyecektir.

4.1.4.5.2. El Koyma (Müsadere) ve Diğer Koruma Tedbirleri Talebi

5549 Sayılı Yasa'nın 17. maddesi ve 5549 Sayılı Yasa'nın Uygulama Yönetmeliği'nin 11 ve 12. maddeleri aklama suçları ile mücadelede sıkça başvurulan, başta el koyma olmak üzere koruma tedbirlerine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Buna göre, aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphe bulunan hallerde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Yasası'nın 128. maddesine[6] istinaden usule göre malvarlığı değerlerine el konulabilmektedir.

5549 sayılı yasaya göre; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da el koyma kararı verebilir. (5549 sayılı Yasa m.17/1) İlgili hakim kararı

[6] 128. maddeye göre; soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait; taşınmazlara, kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba, gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara, kıymetli evraka, ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, kiralık kasa mevcutlarına, diğer malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

olmaksızın yapılan el koyma işlemi yirmi dört saat içinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim en geç yirmi dört saat içinde onaylanıp onaylanmamasına karar verir. Onaylanmama halinde Cumhuriyet Savcılığının kararı hükümsüz kalır (5549 sayılı Yasa m. 17/2).

El koyma talebi ilgili Cumhuriyet Savcılığına iletilir. Söz konusu talepte asgari olarak aşağıdaki bilgilere yer verilir: suç gelirine el konulacak gerçek kişi ise kimlik bilgileri; tüzel kişi ise açık unvanı, tespit edilmesi halinde ticaret sicil numarası, yasal temsilcileri, ortakları, bağlı olduğu vergi dairesi ve vergi numarası; el konulması talep edilen tutar; tespit edilmesi halinde el konulması talep edilen malvarlığına ait bilgiler; el koyma talebinin gerekçesi (Yönetmelik m.18).

4.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin yasa taslakları ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak üzere Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur (5549 Sayılı Yasa m.20/1).

5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasanın 27. maddesinde Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun görevleri, üyeleri ve çalışma şekli aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

4.2.1. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun Üyeleri

Koordinasyon Kurulu; Maliye Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı, Maliye Teftiş Kurulu Başkanı, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu Başkanı, Gelir İdaresi Başkanı, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşler Genel Müdürü, Hazine Kontrolörleri Kurulu Başkanı, Hazine

Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürü, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkan Yardımcısı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkan Yardımcısından oluşur. (5549 Sayılı Yasa m.20/2; Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usülleri Hakkında Yönetmelik m. 4/1)

Koordinasyon Kuruluna gerektiğinde Başhukuk Müşaviri ve Muhakemat Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık İstihbarat Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanı ile Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı ve T.C.Merkez Bankasından en az genel müdür düzeyinde birer temsilci üye sıfatıyla katılmak üzere davet edilebilir. Kurul, gerek duyduğunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından da temsilci çağırma yetkisine sahiptir (Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usülleri Hakkında Yönetmelik m. 4/2).

Kurul üyeleri yerlerine başkalarını göndermemezler. Ancak Kurul Başkan ve üyelerinin herhangi bir nedenle işlerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları halinde yerlerine Devlet Memurları Yasasına veya ilgili yasalara göre atanacak vekilleri toplantıya iştirak edebilirler (Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usülleri Hakkında Yönetmelik m. 4/4).

4.2.2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu Görev ve Yetkileri

Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin[7] göre kurulun görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir.

[7] Maliye Bakanlığının 14 Kasım 2007 tarihli ve 12759 sayılı yazısı üzerine, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasanın 27. maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 26 Kasım 2007 tarihinde yayımlanmıştır.

a. Koordinasyon Kurulu, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin yasa taslakları ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak,

b. Başkan, Koordinasyon Kurulu toplantılarını düzenlemek ve gerektiğinde Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak; çalışmaların verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak; toplantılarda alınan karar ve önerileri ilgili makamlara bildirmek,

c. Koordinasyon Kurulunun üyeleri, alınan kararların kendi kurum ve kuruluşlarında etkin bir şekilde uygulanmasını takip etmek ve sonuçlarını Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına iletmekle görevli ve yetkilidir.

4.2.3. Sermaye Piyasası Kurulu

Kamuyu aydınlatma ilkesi doğrultusunda sermaye piyasasının güven, açıklık, kararlılık içinde çalışmasını düzenler, denetler, taşınır değerlerin halka sunumunu ve mülkiyetin tabana yayılmasını sağlar. Ayrıca, sermaye piyasası kurumlarına ilişkin kuruluş, faaliyet ve sona erme ilkelerinin belirler ve bunları denetler. Suç gelirlerinin aklanmasının incelenmesine ilişkin MASAK'ın inceleme elemanı taleplerini yerine getirir. [8]

4.2.4. Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı

Gerek yurt içi gerekse yurt dışı kaynaklı yasa dışı yollardan elde edilen para ve değerlerin takip, kontrol ve ele geçirilmesi sonucunda bunların idari ve adli soruşturmalarının yapılması için durumu resmi makamlara intikal ettirirler. Ayrıca

[8] Sermaye Piyasası Kurulu, Sermaye Piyasasında Meydana Gelen Önemli Gelişmeler, http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=5. (28/07/2009)

suç gelirlerini aklama faaliyetlerini denetleyen diğer birimlere kolluk kuvveti vererek, bu birimlerin güvenliğini sağlarlar. [9]

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından 2001 yılına kadar gerçekleştirilen yirmiye yakın operasyonun yargıya intikal eden ve sonuçlan davalar ayrıntılı bilgilere yer verilerek, operasyonların maddi boyutunun on katrilyon lira civarında olduğu belirtilmiştir.

Toplumda yankı bulan bazı operasyonlar aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.1. Türkiye'de Suç Gelirleri ile Mücadelede Gerçekleştirilen Bazı Kolluk Operasyonları ve Sonuçları

Operasyonun Adı	Yakalama-Tutuklama	Konusu	Yeri	Maddi Boyutu
1- Kasırga 1	54 - 52	Banka Yolsuzluğu	İstanbul-Muğla	750 Trilyon
2- Kasırga 2	35 - 11	Banka Yolsuzluğu	Hatay-Adana-Balıkesir	750 Trilyon
3- Kasırga 3	19 - 7	Banka Yolsuzluğu	İstanbul	400 Trilyon
4- Kasırga 4	20 - 12	Banka Yolsuzluğu	İstanbul	300 Trilyon
5- Yeşil Vadi Operasyonu	33 - 20	Hazine Arsası Yolsuzluğu	Bursa	500 Trilyon
6- Talan Operasyonu	15	Hazine Arsası Yolsuzluğu	Antalya	750 Trilyon
7- Serhat Operasyonu	19 - 6	İhale Yolsuzluğu	Kars	5 Trilyon
9- Matador Operasyonu	17 - 7	Uyuşturucu Kaçakçılığı	Portekiz- İspanya-Hollanda Türkiye	500 Trilyon

[9] MAVRAL, a.g.e., s.390

10-Bufalo Operasyonu	39 - 10	Et Kaçakçılığı	İstanbul-Ankara-İçel- Mardin-G.Antep-Bursa	500 Trilyon
11-Sis Operasyonu	18 - 8	Şeker Kaçakçılığı	Ankara-İstanbul-Çankırı	1 Katrilyon
12-Fırtına Operas.	19 - 14	Akaryakıt Kaçaklığı	Antalya	100 Trilyon
13-Puro Operasyonu	76 - 29	Gümrük Kaçakçılığı	Ağrı	100 Trilyon
14-Paraşüt Operasyonu	101 - 71	Hayali İhracat Kaçakçılık Rüşvet	G.Antep-Kilis	500 Trilyon
15-Hayal Operasyonu	24 - 2	Hayali İhracat	Ankara - Bursa İnegöl	100 Trilyon
16-Balina Operasyonu	88 - 43	Hayali İhracat	İzmir - İstanbul	100 Trilyon
17-Kartal Operasyonu	21 - 5	Hayali İhracat Kaçakçılık	Bursa	11 Trilyon
18- Hayal Operasyonu	35 - 10	Hayali İhracat İthalat	İçel	300 Trilyon

Kaynak: http://www.huseyincelik.net/kose_yazilari_59.html (16/05/2009)

Yukarıda kısaca anlatılan operasyonlardan da açıkça anlaşıldığı gibi Türkiye'de organize suç, suç gelirini aklama ve yolsuzluk hissedilen, bilinen boyutlarının ötesindedir. 4208 sayılı yasanın kabulünden önce dış dünyadan 'suç geliri cenneti' olduğu gerekçesiyle yaptırımla karşı karşıya kalan Türkiye, son dönemde gerçekleştirdiği operasyonlar ve yasal düzenlemelerle önemli ilerlemeler kat etmiştir.

4.2.5. Merkez Bankası

Merkez Bankası, bankalarda inceleme ve denetleme yapmanın yanında, bankaların mali yapısını inceleme yetkisine de sahip bulunmaktadır. Bu incelemeler esnasında suç gelirlerini aklamaya yönelik işlemlerin varlığından şüphelenilmesi halinde MASAK'a bildirimde bulunma sorumluluğu bulunmaktadır. Asli

fonksiyonları, fiyat istikrarının sağlanması, para politikasının yürütülmesi ve para basımının gerçekleştirilmesi olan Merkez Bankası suç gelirleriyle mücadele konusundaki görev ve yetkileri ise, genel olarak mali sistem üzerinde gözetim ve denetimdir. [10]

Her devletin kendi ekonomik ve siyasi şartlarına uygun olarak kurulmuş olmakla beraberi temelde asli görevlerini ifa eden Merkez Bankaları, doğrudan ve dolaylı bir şekilde suç gelirlerinin aklanması ve önlenmesi faaliyetlerine katılmaktadır. Ancak bu faaliyetler ülkelerin şartlarına ve özellikle bu bankaların mali sisteme ilişkin denetim yetkilerine bağlı olarak çeşitlenmektedir. Bu konuda FATF, mali sistemin bir parçası olan ve gözetim ve denetim yetkilerine sahip Merkez Bankalarının suç gelirleri ile mücadelede aktif rol oynamaları gerektiğini belirtmiştir. Ancak yasal mevzuatımız incelendiğinde; Merkez Bankasının rolünün, MASAK tarafından istenecek bilgi ve belgeler vermekle ve şüpheli bir durumla karşılaşıldığında MASAK'a bildirimde bulunmakta sınırlı olduğu görülmektedir.

4.3. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Yönelik Ceza Hukuku Tedbirleri Dışındaki Tedbirler (Önleyici Tedbirler)

4.3.1. 5549 Sayılı Yasa'nın Ceza Hukuku Tedbirleri Dışında Önleyici Tedbirlere İlişkin Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

Önleyici tedbirler aklama suçu ile mücadelenin iki önemli parçasından biridir. Aklama suçunun oluşumunu engelleme amacı taşıyan ve bu amaçla söz konusu suçta aracı olarak kullanılma ihtimali bulunan kişi ve kurumlara getirilen yükümlülükler önleyici tedbirler olarak adlandırılmaktadır. Sadece bastırıcı tedbirlerin yer aldığı bir hukuk sisteminin suç geliri olgusu ile mücadele etmesi mümkün olmamaktadır.

[10] Merkez Bankası ve Merkez Bankasının Görevleri (Fonksiyonları), http://www.ekodialog.com/finansal_eko/merkez_bankasi_gorevleri.html, (28/07/2009)

Önleyici tedbirlere benzer nitelikte oluşan bastırıcı tedbirler ise; aklama suçunun oluşumu yani yasada tanımlanan öncül suç fiillerinin işlenmesi sonucunda, söz konusu suça teşebbüs, suçluların bulunması, soruşturulması, kovuşturulması, cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsaderesi konularını içermektedir. [11]

Aklamanın önlenmesine yönelik bastırıcı tedbirlerinin (ceza hukuku tedbirleri) tüm vatandaşları kapsayan hükümler içermesine karşın, önleyici tedbirler (ceza hukuku dışında yer alan tedbirler) belirli kategorilerde toplanan bireylere ve kurumlara uygulanmaktadır. Başka bir deyişle bastırıcı tedbirlerin hükümleri aklayıcılara, önleyici tedbirlerin hükümleri ise aklama amacı ile kullanılanlara yöneliktir.[12] Bu yönüyle önleyici tedbirlerin yer aldığı sistemin işlerliği, aklama suçunun faillerini yakalayıp cezalandırmak ve söz konusu suç kaynaklı malvarlığı değerlerinin müsaderesini sağlamak kadar hayati öneme sahiptir. Ancak bu sisteme ilişkin usul ve esaslar genel ceza yasası ve ceza usul yasalarının düzenleme alanı dışında yer almaktadır. Buna rağmen bir dizi yükümlülük ve bu yükümlülüklere uyulmaması halinde yaptırım uygulamaları sonucu, yasal yollardan hayatını devam ettiren insanlar için de hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı sonuçlar doğmaktadır. Dolayısıyla önleyici tedbirler genel ceza yasaları ile düzenlenemese bile bunları tamamlayıcı ve fakat ayrı bir yasa ile temel esas ve usullerini öngörülmüş olması gereklidir.

5549 Sayılı Yasa'da Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın yanında çalışma alanları gereği gerek aklama suçunun işlenişinde sıkça kullanılan gerekse bu bağlamda suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye önemli katkıları bulunan başta bankalar ve mali kuruluşlar olmak üzere bir dizi kurum kuruluş ve gerçek kişi yasada 'yükümlü' olarak sayılmıştır (5549 Sayılı Yasa m. 2/d). Yükümlüler, önleyici sitemin bir gereği olarak, suç gelirlerinin aklanması ile daha etkin mücadele edilebilmesi adına ve bu doğrultuda mali sistemin aklama faaliyetleri sürecinde kullanılmasının engellenebilmesi için, gerek uluslararası alanda gerekse ulusal alanda bir takım

---

11 Reuter, Peter ve Truman, Edwin M. , "Chasing Dirty Money; The Fight Against Money Laundering" Institue for International Economics, 2004. s.47

12 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.174.

sorumluluklara sahiptir. Bu yükümlüler de aklama suçunun önlenmesinde yine yasanın belirlediği kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, bir takım bilgi ve belgeleri muhafaza ve ibraz gibi yükümlülüklerini yerine getirerek aklamanın önlenmesine yardımcı olacaktır (5549 Sayılı Yasa m. 3).

5549 sayılı Yasa'nın 2/d maddesine dayanılarak hazırlanan ve 09 Ocak 2008 tarih ve 28751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde sayılan kurumlar ile bunların şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerinin yükümlü olduğu belirtilmiştir.[13]

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi sürecinde MASAK Başkanlığı'nın ve Koordinasyon Kurulunun yetkili ve görevli olduğu, bu konuda yasada tanımlanan bazı yükümlü kurum, kuruluşlar ve kişiler olduğu, yükümlülerin bu yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda cezalandırılacağı 4208 sayılı yasada da düzenlenmekteydi. Ancak 4208 sayılı yasa başta şüpheli işlem bildirimi olmak üzere yükümlülüklerin yerine getirilmesi durumunda, bildirimi yerine getiren iyi niyetli kurum, kuruluş veya kişileri koruyucu bir hüküm içermediğinden, bildirim sayısını ve diğer yükümlülükler açısından işbirliğini olumsuz yönde etkilemekteydi. Ayrıca

---

[13] Anılan yönetmeliğin 4. maddesine göre yükümlüler: bankalar, bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar, kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler, ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri, sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri, yatırım fonu yöneticileri, yatırım ortaklıkları, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri, ginansal kiralama şirketleri, sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar, saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere İstanbul Altın Borsası Başkanlığı, Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü ile kargo şirketleri, Varlık yönetim şirketleri, Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar, Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü, Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları, Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler, İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar, Tarihi eser, antika ve sanat eseri alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı dâhil talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler, Spor kulüpleri, Noterler, Savunma hakkı bakımından diğer yasa hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla 1136 sayılı Avukatlık yasasının 35. maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki işlerden taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar, Şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere, bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerdir.

bu durum FATF'ın 14. Tavsiyesi ile de uyumsuzluk göstermekte ve eleştiri konusu yapılmaktaydı. (5549 Sayılı Yasa m.10 gerekçe) 5549 sayılı yasanın bu sebeplerle, yükümlülerin yükümlülüklerini yerine getirmelerinden dolayı hukuki ve cezai bakımdan hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacakları ve şüpheli işlem bildiriminde bulunanların kimliklerinin, mahkemeler dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bildirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. (5549 Sayılı Yasa m.10)

5549 sayılı yasa ile yükümlülüklere uyulmaması halinde uygulanacak yaptırımlar adli ve idari olmak üzere ikiye ayrılarak düzenlenmiş olup yaptırım olarak para cezası ağırlıklı bir düzenlemeye gidilmiştir (m. 13). Yine şüpheli işlem bildirimi, bilgi ve belge verme ve bu bilgileri ve belgeleri muhafaza ve ibraz yükümlülükleri ve başkası hesabına işlem yapıldığının beyan edilmemesi halinde hapis cezası verilmesi uygulamasından vazgeçilmiştir (m. 14.). Ancak 4208 sayılı yasada düzenlenen yükümlülük ihlallerinin tamamı için hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmüştü. Bu durumda yeni düzenleme ile hapis cezası yerine para cezası uygulanmasına geçilmesinin suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede etkinliği azaltacağı ve ceza adaleti bakımından olumsuz bir düzenleme olacağı kanısındayız.

4.3.2. Önleyici Tedbirlerin Uygulama Alanında Yer Alan İlkeler

5549 sayılı yasa kapsamında, özel kesimin kamu ile etkin iş birliğini öngören ve başta mali kuruluşlar olmak üzere diğer bazı kuruluş ve kişilere yükümlülükler getiren önleyici tedbirler gündeme gelmiştir. Bu tedbirler esas itibariyle uluslararası düzeyde de kabul görmüş; yükümlülerin müşterilerini tanımalarını, müşterilere ve hesaplara ilişkin kayıtların ilgili mevzuatta öngörülen süre saklanarak yetkilerce istenildiğinde ibraz edilmesini ve şüpheli işlem bildirimini içermektedir. Yükümlülerin iç kontrol ve risk sistemi oluşturmaları, çalışanların eğitimi, politika prosedür ve süreçlerinin oluşturulması gibi diğer tedbirler esas itibariyle bu dört tedbirin etkinliğini sağlamaya yöneliktir. Ülkemiz tarafından da ayrı bir öneme sahip

olan bu ilkeler bütününün ana hatları ile ülkemiz ve diğer ülkeler için yansıması aşağıdaki bölümde belirtilmiştir.

4.3.2.1. Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi

4.3.2.1.1. Genel Olarak

Suç Gelirlerinin aklanması ile mücedele sisteminde içinde şüpheli işlem bildirimleri ayrı bir yer tutmaktadır. Şüpheli işlem bildirimi sayesinde yükümlüler faaliyetlerini yürütürken aklama ile mücadele konusunda görevli kamu otoritelerinin uyarılması amaçlanmaktadır. [14] Bu açıdan şüpheli işlem bildirimi suç gelirini aklama amacıyla oluşturulacak bir zincirin ilk ve en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Şüpheli işlem bildirimi sistemin bir tarafında yükümlüler diğer tarafında ise mali istihbarat birimi yer almaktadır. Sistemin ortasında ise şüpheli işlemler yer almaktadır.

Aklanmanın önlenmesinde kilit rol oynayan mali kurumların işlem yaptıkları belli bir değerin üzerindeki işlemleri yetkili birimlere bildirmeleri yani nakit işlem bildiriminde bulunma yükümlülükleri, aklayıcıların yeni yöntemler geliştirmelerine neden olmuştur. Bu kapsamda, bildirim yükümlülüklerinin altında birden fazla işlem yapmak (işlem esaslı parçalara ayırma yöntemi) veya yine bildirim yükümlülükleri altında birden fazla kişi ile işlem yapmak (kişi esaslı parçalara ayırma yöntemi) aklayıcıların, nakit işlem bildirim yükümlülüğü karşısında geliştirdiği yöntemlerdendir. [15]

4.3.2.1.2. Şüpheli İşlem Tanımı

Şüpheli işlem bildirim sisteminin en hassas ve uygulayıcılar tarafından en zorlanılan kısmı, hangi işlemlerin şüpheli işlem olduğunun belirlenmesi hususudur.

---

14 Reuter, Peter ve Truman, Edwin M. , a.g.e, s:46.
15 Reuter, Peter ve Truman, Edwin M. , a.g.e., s:44

Bunun için şüpheli işlemin tanımı ve kapsamının incelenmesi önem taşımaktadır. Buradaki kilit kavramlar 'şüphe' ve 'şüpheyi gerektirecek husus'tur. 'Şüphe', işleme konu fon veya mal varlığının yasa dışı kaynaktan elde edilmiş olabileceği konusunda işlemi gerçekleştiren görevlide oluşacak, sübjektif bir durumu ifade etmektedir. İngiliz Mahkeme kararlarına göre şüphe; 'bir ikna derecesidir ve inanmayı gerektirmez, ancak en azından bir şeyin olup olmadığı yönündeki söylentilerin ötesinde olması' halidir. Kanada'da şüpheli işlem; 'çalışanın bilgi birikimi ve tecürbesiyle müşterinin konumuna, işine ve onun sınıfındaki birisine uymayan, normal bir işlemden farklı olduğunu sezdiği işlem' şeklinde tanımlanmıştır. [16]

'Şüpheyi gerektirecek husus' ise, işlemin niteliği ve yapılış tarzı nedeniyle işlemi yapan herhangi bir görevlinin işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği veya şüphelenmesi gerektiği durumu ifade eder. Bu yönü ile şüpheyi gerektirecek hususun varlığı, objektif şartların bulunduğu ve bu şartların oluştuğu her durumda ilgililerin şüpheli işlem bildiriminde bulunmasının gerekli olduğu halleri ifade etmektedir. Yapılmak istenilen veya tamamlanan işlemin olağan işlemlerden sapması, makul gerekçelerinin bulunmaması, sıra dışı bir nitelik arz etmesi durumunda şüpheyi gerektirecek hususların varlığından bahsedilebilir. Niteliği itibariyle daha önce tanımlanmış şüpheli işlem tiplerine uyan ve makul bir izahı bulunmayan işlemlerde ilgililerin şüpheli işlem bildiriminde bulunması gerekir. [17]

Şüpheli işlem, özelliği itibari ile geniş kapsamlı bir kavramdır. Ancak çoğu normal işlemlerden farklı nitelik arz eden hesap hareketleri, işlemler veya farklı müşteri tipleri ile ilgilidir. Müşterinin ekonomik varlığı ile işlemleri arasındaki orantısızlık veya işin görünen ekonomik, ticari veya hukuksal amacına göre çok yüksek miktarda ve karmaşık işlemler genelde şüphelenilmesi gereken işlemlerdir. Bu açıdan bir işlemden şüphelenilmesi müşterilerin ve işlemlerinin yakından takip edilmesi ile mümkündür.

---

16 Hasan Aykın, 'Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi' Bankacılar Dergisi, Sayı 51, 2008 s:9

17 AYKIN, a.g.m, s:9

4.3.2.1.3. Uluslararası Boyutta Şüpheli İşlem Bildirimi

Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yükümlülerce yapılması zorunlu olan şüpheli işlem bildirimi, aklayıcı ve terörü finanse edenlerin mali sistemi kendi amaçları için kullanmalarını önleme, kullananların tespit ve cezalandırılması amaçlarına hizmet eden önemli bir araçtır. Bu araçla birlikte kamu, başta mali sektör olmak üzere aklama ve terörün finansmanı amacıyla kullanılma riski yüksek kuruluş ve kişilerle yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. [18]

Şüpheli işlem bildirimi, FATF'ın 13. tavsiyesi[19] ile ülkelerin zorunlu olarak uygulamaya geçirmeleri istenilen bildirim türü olup, işleme konu fonların aklama veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu yönünde şüphe veya şüpheyi gerektirecek durumun yükümlüler tarafından yetkili merkezi otoriteye bildirilmesini içermektedir. Şüpheli işlem bildirimi uygulaması ilk kez 1986 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'ni İngiltere, Fransa ve İtalya izlemiştir. [20]

Aşağıdaki tabloda bazı ülkeler itibariyle şüpheli işlem bildirimlerinin başlama yılları yer almaktadır.

---

18 Reuter, Peter ve Truman, Edwin M. , a.g.e., s:43

19 13. Tavsiye Kararına göre; bir finansal kuruluşun, fonların suç faaliyetinden elde edilen gelir veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu konusunda bir şüphe veya şüpheyi gerektirecek geçerli bir neden bulunması durumunda bu şüphelerini derhal ve doğrudan ülkelerinde bulunan mali istihbarat birimine bildirmelidirler. Bildirim esasları yasal bir düzenlemeye dayanmalıdır. FATF açıklamalarına göre şüpheli işlem bildirim prosedürü şöyle olmalıdır: Finansal kuruluşlar; yapılan işlemin sürekli veya geçici olup olmadığı veya muafiyet kapsamında ya da belirli bir limit içinde bulunup bulunmadığını dikkate almaksızın müşterinin kimliğini tespit ve teyit etmeli; yapılmaya teşebbüs edilmiş işlemler de dâhil tüm şüpheli işlemleri, işlemin miktarı ne olursa olsun ve söz konusu işlemin vergi konusunu içerip içermediğine bakmaksızın mali istihbarat birimine bildirmelidir. Tavsiyede yer alan suç faaliyeti ile öncül suç fiilleri kastedilmektedir.

20 Yıldırım AKAR, Kara Paranın Aklanması, SPK Yayınları No:90, Eylül 1997, s: 50.

Tablo 4.2: Bazı Ülkelerde Şüpheli İşlem Bildirimi Uygulamasının Başlama Yılı

Ülke Adı	Yıl	Ülke Adı	Yıl
Avusturya	1994	İrlanda	1994
Almanya	1993	İspanya	1993
Amerika	1986	İsviçre	1994
Belçika	1993	İtalya	1991
Danimarka	1993	Japonya	1992
Finlandiya	1994	Kanada	1989
Fransa	1991	Lüksemburg	1993
Hollanda	1994	İngiltere	1987

Kaynak: AKAR, a.g.e, s.51

Şüpheli işlem bildirimi uygulaması, uluslararası sözleşmelerde yerine getirilmesi gerekli bir zorunluluk olarak yer alması ve FATF'ın bu konuda önemli tedbirler getirmesi ile birlikte tüm dünyaya yayılmıştır. Günümüzde ülkelerin büyük çoğunluğunda yasal bir zorunluluk olarak şüpheli işlem bildirimi uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulamanın bulunmadığı veya yasal bir zorunluluk olarak yer almadığı ülkeler sınırlı sayıdadır. Bu ülkeler ABD Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan Narkotik Strateji Raporu'nun İkinci Cildinde[21]; Angola, Azerbaycan, Burindi, Doğu Timor, Eritre, Guinea, Kazakistan, Kenya, Kuzey Kore, Kırgızistan, Küba, Liberya, Madagaskar, Malawi, Moritanya, Micronesia, Moğolistan, Nepal, Özbekistan, Papua Yeni Gine, Raunda, Sao Tome ve Principe, Solomon Adaları, Tacikistan, Togo ve Uganda'da olarak yer almaktadır. [22]

[21] US DEPARTMENT OF STATE, (2008), International Narcotics Control Strategy Report Volume II Money Laundering and Financial Crimes, March 2008, Washington DC, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.
http://www.state.gov/p/inl/rls/nrcrpt/2008/vol2/html/100803.htm (18/08/2009)

[22] AYKIN, a.g.e, s:54.

4.3.2.1.4. Yıllar İtibariyle Bazı Ülkelerdeki Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları

Ülkelerin şüpheli işlem sayıları çok farklılık arz etmektedir. Bunda ülkelerin mali sistemlerinin gelişmişlik düzeyi, öncül suçun kapsamı, şüpheli işlem bildiriminin kapsamına ilişkin düzenlemeler, ülkede aklama ile mücadele konusundaki bilgi ve bilinç düzeyi, denetimlerin etkinliği, teknolojik yeterlilik ve güçlü bir bilgi erişim ağı ve yükümlülerin yaklaşımı gibi pek çok faktör etkili olmaktadır.

Ancak, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm dünyada yıllar itibariyle bildirim sayılarının genelde bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda bazı ülkeler için yıllar itibariyle şüpheli işlem bildirim sayıları yer almaktadır.

Tablo 4.3. Yıllar İtibariyle Bazı Ülkelerdeki Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları

Ülkeler/Yıllar	2003	2004	2005	2006
ABD	507.217	689.414	919.230	1.078.894
Almanya	6.602	8.062	8241	-
Avustralya	8054	11.484	17.212	24.801
Avusturya	236	373	467	-
Fransa	9.019	10.842	11.553	12.047
Hollanda	123.000	174.835	181.623	-
İngiltere	99.933	143.638	195.702	213.202
İspanya	1.598	2.414	2502	-
İsviçre	863	821	729	619
İtalya	-	6.816	9058	-
Kanada	17.358	14.794	19.113	29.367
Lüksemburg	832	943	831	-
Portekiz	220	481	345	-
Türkiye	180	290	352	1.140
Yunanistan	753	796	1.027	-

Kaynak: AYKIN , a.g.m, s.42,

4.3.2.1.5. Mukayeseli Hukukta Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi

Mali ve mali olmayan kurumların yaptıkları işlemlerde, işlemi yapan kişiye veya yapılan işleme dair suç gelirlerinin aklanması ile bağlantılı olduğu yönündeki şüphesini yetkili makamlara bildirme zorunluluğu birçok ülke mevzuatında yer almaktadır. Örneğin, Danimarka'nın 9 Haziran 1993 Tarih ve 348 Sayılı Aklanmanın Önlenmesi için Tedbirler Yasa'sının 10. maddesi; Malta'nın 23 Eylül 994 tarihli Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasa'sının 28. maddesi; Fillandiya'nın 2003 Tarih ve 365 Sayılı Yasa ile diğer 1998 Tarih ve 68 Sayılı Yasa'nın 10. maddesi; Moldova'nın 15 Kasım 2001 Tarih ve 633-XV Sayılı Suç Gelirlerini Aklama ile Mücadele ve Önlenmesi Yasa'sının 5. maddesi; Şeysel Adaları'nın 1996 Tarih ve 8 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasa'sının 5. maddesi; Sırbistan-Karadağ'ın Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Yasa'sının 8. maddesi; Mısır'ın 2003 Tarih ve 78 Sayılı Yasa ile diğer 2002 Tarih ve 80 Sayılı Yasa'nın 8. maddesi, İrlanda'nın 2001 Tarihli Cezai Adalet Yasa'sının 21. maddesi ile diğer 1994 tarihli Cezai Adalet Yasa'sının 31. maddesinin 8.fıkrası; Yunanistan'ın 24 Ağustos 1995 ve 2331 Sayılı Yasa'sının 6. maddesi, İsveç'in 1993 Tarih ve 768 Sayılı Şuç Gelirlerini Aklamaya Karşı Tedbirler Yasa'sının 9. maddesinde şüpheli işlem bildirimleri düzenlenmiştir. [23]

4.3.2.1.6. Türkiye'de Şüpheli İşlem Bildirimi İlkesi

Türkiye'de şüpheli işlem bildirim zorunluluğu ilk kez, 13 Kasım 1996 tarih ve 4208 sayılı yasanın 15. maddesine dayanılarak hazırlanan 02 Temmuz 1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve yayımı tarihinde yürürlüğe giren Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Yasa'nın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 12. maddesi ile getirilmiştir. MASAK Başkanlığına ilk şüpheli işlem bildirimi Eylül 1997 tarihinde ulaşmıştır. [24]

---

[23] DEĞİRMENCİ, a.g.e, s;251.
[24] AYKIN, a.g.m, s:44.

MASAK Başkanlığı bildirime ilişkin usul ve esaslar ile şüpheli işlem tiplerini 31 Aralık 1997 tarih ve 23217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No:2 ile belirlemiştir. Tebliğde, Yönetmeliğin 12. maddesine benzer bir şekilde şüpheli işlem tanımı yapılmıştır (Genel Tebliğ m. 2/a). Ayrıca Tebliğin ekinde şüpheli işlemlerin MASAK Başkanlığına gönderilmesinde kullanılacak olan Şüpheli İşlem Bildirim Formu'na yer verilmiştir. 7 Şubat 2002 tarih ve 24664 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No:3 ile şüpheli işlem tiplerine uluslararası gelişmelerin bir yansıması olarak terörün finansmanına ilişkin bir tip eklenmiştir. 27 Eylül 2009 tarih ve 2701 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No:6 ile suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesinde şüpheli işlem bildirimlerinin etkin, zamanında ve uygun olarak şüpheli işlem bildirimine ilişkin usül ve esaslara detaylı olarak yer verilmiştir. Ayrıca Genel Tebliğ ekinde 'genel mahiyette', 'sektörel bazda' ve 'terörün finansmanı' ile bağlantılı olmak üzere üç ana başlık altında toplam 114 adet şüpheli işlem tipleri belirlenmiştir.

5549 Sayılı Yasa ile birlikte şüpheli işlem bildirimi ilk kez yasa düzeyinde yer almıştır. Yasanın 4. maddesi 'Şüpheli İşlem Bildirimi' başlığını taşımaktadır. Buna göre; 'yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.' Bu madde gereğince şüpheli işlem bildirminde bulunmak için 'herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun' bulunması şartı aranmıştır. Bulunması şartı aranan bir diğer husus ise şüheli işlemin 'yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair' olmasıdır. Yani işleme konu mal varlığının suç geliri olduğu şüphesi bulunmalıdır.

5549 Sayılı Yasa'nın 4/2. maddesinde, şüpheli işlem bildirmi ile ilgili olarak taraflara veya üçüncü şahıslara bilgi verilemeyeceği belirtilmiştir. Ancak denetim ile görevlendirilen denetim elemanları ile mahkemelere verilecek bilgiler bu yasağın dışında kalmaktadır.

5549 sayılı Yasaya dayanılarak hazırlanan Yönetmeliğin[25] dördüncü bölümünde şüpheli işlem bildirimi konusu da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 27. maddesinde ise şüpheli işlem ve şüpheli işlem bildirimi şu şekilde tanımlanmıştır; 'Şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir.' Anılan Yönetmeliğin 14. maddesinde, şüpheli işlemin bildirilme usulüne ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca yönetmelikte, MASAK Başkanlığının bildirime ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

Şüpheli İşlem Bildirimleri ile ilgili MASAK tarafından yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek gerekirse;

2004-2008 yılları arasında MASAK Başkanlığına intikal eden Şüpheli İşlem Bildirim Sayısı ve kaynaklara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Yıllar itibariyle şüpheli işlem bildirimlerinde nicelik olarak artış söz konusudur.

Tablo 4.4. Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Sayıları ve Kaynaklara Göre Dağılımı*

Şüpheli İşlem Bildirim Kaynağı	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Bankalar	289	351	1133	2903	4889
Aracı Kurumlar	1	1	7	40	9
Finansman ve Faktoring Şirketleri	-	-	-	-	15
Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri	-	-	-	3	10
Noterler	-				1
Toplam	**290**	**352**	**1140**	**2946**	**4924**

* Tabloya Terörün Finansmanına İlişkin Şüpheli İşlem Bidirimleri Dâhildir.

Kaynak: MASAK,2008 Faaliyet Raporu, s.22

[25] 9 Ocak 2008 Tarih ve 26751 numaralı Resmi Gazetede yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik

2003-2008 yılları arasında MASAK Başkanlığına intikal eden ihbar sayıları ve bu ihbarların kaynakları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 4.5. Diğer Bildirimlerin Sayıları ve Kaynaklara Göre Dağılımı

Diğer Bildirimler	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Kamu Kurumları	127	157	117	120	115
Bankalar	30	18	38	8	-
Basın	4	8	4	5	3
Gerçek Kişi/Özel Hukuk Tüzel Kişileri	98	135	304	284	359
Yurtdışı	6	4	7	5	3
Toplam	**265**	**322**	**470**	**422**	**480**

Kaynak: MASAK,2008 Faaliyet Raporu, s.24

2007 yılında arasında MASAK Başkanlığınca ihbar ve şüpheli işlem bildirimi üzerinde yapılan sayısal çalışmalar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.6. Alınan İhbar ve Şüpheli İşlem Bildirimleri Üzerine Yapılan Çalışmalar (2007)

	İhbar	**Şüpheli İşlem**	**Toplam**
Çalışması Tamamlananlar	394	1679	2073
MSA Uzmanlarınca Tamamlanan Ön Değerlendirmeler	163	1493	1656
Ön Değerlendirmeye Tabi Tutulmadan Şubece Yapılan İşlemler	159		159
İlgili Kurum yada Kuruluşa Gönderilenler	86	-	86
Düzenleme Dairesne Gönderilenler	1	-	1
Veri Taban	39	-	39
Kişiye Cevap Verilenler	33	-	33
Bağlantılı İhbar/ŞİB	72	186	258

Kaynak: MASAK,2007 Faaliyet Raporu, s.19

2007 yılında arasında MASAK Uzmanlarınca yapılan ön değerlendirmenin sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.7. Ön Değerlendirme Sonuçları (2007)

	İhbar	**Şüpheli İşlem**	**Toplam**
Ön Değerlendirmelerin Sonuçları	163	1493	1656
Değerlendirme Dairesine Gönderilenler	84	163	247
Yükümlü Denetimi ve Eğitimi Dairesine Gönderilenler	3	5	8
Terörün Finansmanı İle Mücadele Dairesine Gönderilenler	1	-	1
Adli Makamalarca İncelenmesi İstenilen İhbarlarla İlgili Ön Değerlendirme Sonucundan Bilgi İstenilenler	14	-	14
Takipteki Evrak	5	9	14
Toplu Analize Sevk Edilenler	3	518	521
Gereği/ Bilgi İçin Kurumlara Gönderilenler	28	369	397
Kapsam Dışı	25	429	454

Kaynak: MASAK, 2007 Faaliyet Raporu, s. 20

4.3.2.1.7. Şüpheli İşlem Bildiriminin Yapılacağı Yer

Anılan yönetmeliğin 27. maddesinde şüpheli işlem bildirimini yapılacağı yer MASAK olarak tanımlanmıştır. Şüpheli işlem bildirimine istinaden MASAK tarafından analiz ve değerlendirme çalışmaları yapılabileceği gibi doğrudan denetim elemaları vasıtasıyla da incelemede bulunabilir.

Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele açısından, şüpheli işlem bildirimlerinin sayısı ve kalitesi kadar bunları inceleyecek olan MASAK'ın şüpheli işlemleri en seri şekilde incelemesi, kaynaklara zamanında ulaşabilmesi, diğer kamu kuruşları ve özel kuruluşlarla iş birliği içinde çalışabilmesi ve analiz sonucunda ulaşılan değerlendirme sonuçlarının Cumhuriyet Savcılığı'na ulaştırılması da büyük öneme sahiptir. Türkiye'de açıklanan rakamsal veriler incelendiğinde emsallerine göre şüpheli işlem bildirim ve incelemesi biten dava sayılarında yer alan düşüklüğün

en önemli sebebinin davaların incelenmesinin uzun bir zaman sürecini içerdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Türkiye'de bilgi ve belge transferi eksiklikleri ile ilgili, kamu ve özel sektör arasında etkin bir bilgi ağı kurulması gereklidir. Bu açıdan teknolojik yeterlilik sağlanmalı ve hızlı bir bilgi işlem ağı kurulmalıdır. Bir finans kuruluşunda yapılan riskli işlemle ilgili suç gelirlerinin aklanmasında mücadele eden kamu kurumlarının eş anlı olarak bilgi sahibi olması durumunda bildirim, inceleme ve değerlendirme sürecenin kısacalağı ve aklama ile mücadelede artacağı kanaatindeyiz.

4.3.2.1.8. Şüpheli İşlem Bildirimi İçin Uyum Görevlisi Atama

Şüpheli işlem bildiriminin yükümlü bünyesinde kim tarafından mali istihbarat birimine raporlanacağı hususu önemlidir. 4208 sayılı Yasanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğe eklenen 14/a maddesine göre; 'Yükümlüler mevzuatta yer alan ve yapmaları gereken bildirimler için idari düzeyde bir uyum görevlisi atarlar. Uyum görevlisi atanacak yükümlü gruplarını, uygulamanın başlangıç tarihlerini, uyum görevlisinin nitelik, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.'

Bu yetkiye istinaden 10 Kasım 2002 tarihinde çıkarılan MASAK 4 Sıra No.lu Genel Tebliğ ile ilk aşamada bankalar ve özel finans kurumlarına uyum görevlisi atamaları zorunluluğu getirilmiştir. Bu uyum biriminin başına getirilecek uyum görevlisi üst yönetici seviyesinde olmalı, yeterli kaynak ve personelle desteklenmeli ve gerekli işlem kayıtları ile müşteri bilgilerine zamanında erişebilmelidir.

Anılan yönetmeliğin 27. maddesine göre ise; 'Şüpheli işlem bildirimine ait yükümlülük, gerçek kişilerin bizzat kendileri; tüzel kişilerin yasal temsilcileri; tüzel kişiliği bulunmayanların ise yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınan görevlilerce yerine getirilir. Bildirim, şüpheli işlemleri bildirmek zorunda olanlara ait şube, acente, temsilci, ticari vekilleri ve benzerlerince yapılır.

4.3.2.1.9. Şüpheli İşlem Bildirim Formunu Gönderilmesi

Yönetmeliğin 14/a maddesinin verdiği yetkiye istinaden, 4 Sıra No'lu MASAK Tebliğinin (a), (b) ve (c/1) bölümlerinde belirlenen esaslar çerçevesinde bankalar ve özel finans kurumları şüpheli işlem bildirimleri uyum görevlileri vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu kurumlarda şüpheli işlemle karşılaşılması durumunda ilk olarak gerekli kimlik tespiti yapılacak, daha sonra gerekiyorsa yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yapılacak, daha sonra Şüpheli İşlem Bildirim Formu doldurularak uyum görevlisine gönderilecektir. Düzenlenen form işlemi yapan görevli ile birlikte bu işlemin sonuçlandırılması konusunda imza yetkisine sahip görevliler de imzaladıktan sonra uyum görevlisine göndereceklerdir. İşlemi yapan görevli ile işlemin sonuçlandırılması konusunda imza yetkisine sahip görevli arasında, işlemin şüpheli olup olmadığı hususunda görüş ayrılığı bulunması halinde ise form tek imza ile uyum görevlisine gönderilebilir (Yönetmelik m. 14)

4.3.2.2. Müşteri Tanı İlkesi

4.3.2.2.1. Genel Olarak

Suç Gelirlerini aklama ve terörün finansmanıyla mücadelede en önemli ilkelerden bir diğeri 'müşteri tanı' ilkesidir. Bu ilke mali ve mali nitelikte olmayan kuruluşlar için getirilen yükümlülüklerin en başında yer almaktadır. İlkenin amacı, müşteri işlemlerinde ve bilgilerinde açıklığın sağlanması, bilgi ve belgelere dayanan karşılıklı güven unsuruna bağlı bir ilişkinin kurulması ve sürdürülmesidir.

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik tüm ülkeler üzerinde standart koyucu bir kuruluş olan FATF'ın 40 Tavsiye Kararında 5 ve 6, 7, 8, 9, 11, 12 numaralı tavsiyeleri, mali kuruluşlar için getirilen 'müşterini tanı ilkesi' üzerinde durmuştur. Bu kapsamda mali kuruluşlar için ilk uyarı, bu kuruluşların isimsiz veya hayali isimlere ait olduğu anlaşılan hesapları açmamaları gerektiği yönündedir. Mali kuruluşların, işlem tesis ederken, belirli bir miktarın üzerindeki veya elektronik fon

transferleri gibi işlemleri gerçekleştirirken, suç gelirlerini aklama veya terörizmin finansmanı konusunda şüphe duyduklarında, daha önce elde edilen müşteri kimlik verilerinin yeterliliği veya doğruluğu hakkında şüphe duyduklarında, müşterilerinin kimliklerini tespit ve teyit etmek başta olmak üzere müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirleri uygulamaları gerekmektedir (5 numaralı Tavsiye Kararı). FATF 'müşteri tanı' ilkesinin hem mali kuruluşlar hemde mali karakterli olmayan iş ve mesleklere de uygulanacağı belirtilmiştir (10, 11 ve 12 numaralı Tavsiye Kararları). [26]

Müşterinin tanınması ile kastedilen, sadece hesap açma esnasında kimlik tespiti yapılması ve kimlik bilgilerinin muhafazası ile sınırlı bir yükümlülük değildir. Bu yükümlülük; müşteri kabul politikalarının belirlenmesi, müşteri tanımlama programı hazırlanması, bunlara bağlı risk alanlarının tespiti ve gerektiğinde, şüpheli işlem bildirimleri için kriterler oluşturulmasını da içeren geniş bir tedbirler bütününü kapsamaktadır.[27] Yani müşterinin tanınması ile kastedilen; yükümlülerin, müşterileri ve müşterilerinin faaliyetleri ile ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi sahibi olması, bu bilgileri edinmek amacıyla kendi bünyesinde politika ve prosedürler geliştirerek iç birimler oluşturmasını kapsamaktadır.

Müşterini tanı ilkesinin gerektirdiği tedbirler ise şöyle sıralayabiliriz: müşterinin kimliğini tespit etmek ve müşterinin kimlik bilgilerini geçerli ve güvenilir belge ve bilgiler kullanarak doğrulamak; finansal işlemlerden nihai faydalanıcının kim olduğunu belirlemek ve kimliğinin doğrulanabilmesi için gerekli önlemleri almak; tesis edilmek istenilen işlemin türü ve gerçekleştirme amacı hakkında bilgi edinmek; finansal kuruluşun müşterisinin mesleği, iş geçmişi, mali durumu, hesapları, ticari faaliyetleri, yerleşik olduğu ülke ve ilgili diğer göstergeleri dikkate alarak aklama ve terörün finansmanı açısından risk profilini çıkarmak, yüksek risk taşıyan müşterilerini, iş ilişkilerini ve işlemleri belirlemek ve bunları devamlı olarak

---

[26] FATF terminolojisinde 'Finansal Karakterli Olmayan İş ve Meslek Grupları':Kumarhaneler (internet kumarhaneleri dâhil), Emlakçılar, Kıymetli maden tacirleri, Kıymetli taş tacirleri, Avukatlar, noterler ve muhasebeciler, Kayyum kurumları (trust) ve şirket hizmeti sağlayanlar olarak belirtilmiştir. (12 numaralı Tavsiye Kararı)

[27] Alparslan ÇAKIR, "Bankacılıkta Operasyonel Risklerin Etkin Yönetiminde Risk Bazlı Müşterini Tanı İlkelerininÖnemi" Bankacılar Dergisi, Sayı 56, 2006, s.41

takip etmek.[28] Yani finansal kuruluşların nihai kararı vermeden önce uygun risk değişkenlerini dikkate alarak müşterinin sebep olabileceği riskleri değerlendirmeli ve her müşteriye uygun tanıma prosedürleri belirlemelidir.

4.3.2.2.2. Türk Hukukunda Müşteri Tanı İlkesi

09 Ocak 2008 tarih ve 26751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 1 Nisan 2008 tarihinde yürürlüğe giren 'Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik ile yer alan tanımı ise on üç başlık altında belirlenmiştir. [29]

Ardından 9 Nisan 2008 tarihinde ve 26842 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve Tebliğler Yönetmeliğinin 26. maddesine göre hazırlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No: 5 ile müşteri tanınmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir. MASAK Genel Tebliği Sıra No: 5, yönetmelik uyarınca yükümlü tarafından müşterilerin tanınması ilkesi kapsamında uyulması gereken basitleştirilmiş tedbirler ile diğer tedbirlerden oluşmaktadır. [30]

Bu tedbirlerden bir kısmı bütün yükümlülere getirilmiş sorumluluklar olmakla birlikte bir kısmı sadece finansal kuruluşlar tarafından uyulması gereken kurallardır. Yalnızca finansal kuruluşlar bakımından geçerli olan sorumluluklar; müşteri durumunun ve işlemlerinin izlenmesi ve teknolojik risklere karşı tedbir alınması ile muhabirlik ilişkisi, elektronik transferler ve riskli ülkelerle ilişkiler konusunda ilave tedbirler alınmasından oluşmaktadır.

---

28 ÇAKIR, a.g.e, s.42

29 Bunlar; kimlik tespiti (m. 5-14) , teyide esas belgelerin gerçekliğinin kontrol edilmesi (m. 15), müteakip işlemlerde kimlik tespiti (m. 16), gerçek faydalanıcının tanınması ve tüzel kişilere özel dikkat gösterilmesi (m. 17), özel dikkat gerektiren işlemler (m. 18), müşteri durumunun ve işlemlerinin izlenmesi (m.19, Finansal kuruluşlar için geçerli madde),teknolojik risklere karşı tedbir alınması (m. 20, Finansal kuruluşlar için geçerli madde), üçüncü tarafa güven ilkesi (m. 21, Finansal kuruluşlar için geçerli madde), işlemin reddi ve iş ilişkisinin sona erdirilmesi (m. 22) ,muhabirlik ilişkisi (m. 23, Finansal kuruluşlar için geçerli madde), elektronik transferler (m. 24, Finansal kuruluşlar için geçerli madde) riskli ülkelerle ilişkiler (m. 25, Finansal kuruluşlar için geçerli madde) basitleştirilmiş tedbirler (m.26)

30 Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği Sıra No: 5 http://www.masak.gov.tr/mevzuat/tebligler/teblig5.htm (12/08/2009)

4.3.2.3. Kimlik Tespiti İlkesi

4.3.2.3.1. Genel Olarak

Suçtan elde edilen gelirin nakit olarak korunması ve kullanılması, suç gelirini ortaya çıkarma riskini taşıdığı için, aklayıcılar açısından gelirin yasal görüntü kazanılmadan yani yasal para haline dönüştürülmeden kullanılması çok zordur. Bu nedenle aklayıcılar özelikle aklama faaliyetinde bankacılık sistemini kullanarak, yasa dışı gelirlerini yasallaştırmayı hedeflemektedir. Bir defa bankacılık sistemine giren para, birçok aşamadan hızlıca geçerek suç geliri olan kaynağı, gelişmiş teknoljinin de yardımıyla çok kısa bir sürede yasallaşmış olacaktır.

Nakit paranın bankacılık sistemine girmesi yani aklama sürecinin ilk aşaması olan yerleştirme aşamasında, suçtan kaynaklanan nakit paranın tespit edilmesinin en kolay olduğu aşamadır. Bu nedenlerle, bankalara ve diğer mali kuruluşlara, suç kaynaklı gelirlerin bankacılık sistemine aktarılmasının önüne geçmek amacıyla, bankacılık sisteminde yapılacak belli başlı işlemlerde, işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etme ve kimlik tespit belgelerini olası soruşturmalarda kullanmak için muhafaza etme yükümlülükleri getirilmiştir. [31]

4.3.2.3.2. Mukayeseli Hukukta Kimlik Tespiti İlkesi

Suç gelirlerinin aklanması ile mücadele konusunda hukuki mevzuatlarında düzenlemeler yer alan hemen hemen tüm ülkelerde banka müşterilerinin kimlik tespitine ilişkin hükümler yer almaktadır. Kimlik tespiti hükümleri bazı ülkelerin idari yapılarında yönetmelik düzeyinde tanımlanırken, bazı ülkelerde yasa düzeyde tanımlanmıştır. Örneğin FATF üyesi olan Japonya'da müşterilerin kimlik tespiti hükümler yönetmelik ile tanımlanırken, Hong Kong ve Singapur'da kimlik tespitine

[31] DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.238.

ilişkin düzenlemeler yasa düzeyinde tanımlanmıştır.[32] Almanya ve Portekiz'de hesap açılışı esnasında gerçek kişinin kimlik tespitinde gerekli belgeler genel olarak yönetmelik ve sirkülerde yer alırken, Fransa'da hem bireylerin hemde tüzel kişilerin kimlik tespiti için gerekli belgeler yasal düzenlemelerde yer almaktadır. [33]

Ayrıca kimlik tespiti için istenilen belgeler de ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir. Genellikle FATF'a üye ülkelerde, fotoğraf ve imzayı da içeren resmi bir belge veya geçerli bir makamdan alınmış herhangi bir belge yeterli görülmektedir. Bu belgelere örnek olarak; sürücü belgesi, kimlik kartı, pasaport, sosyal güvenlik kartı yer almaktadır.[34]

4.3.2.3.3. Türk Hukukunda Kimlik Tespiti İlkesi

Türk Hukukunda müşterilerin kimlik tespitine ilişkin düzenleme, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili ilk yasal düzenleme olan 4208 Sayılı Yasada yer düzenlenmemiştir. Ancak ilgili yasada MASAK'ın görev ve yetkilerilerinin düzenlendiği 3. maddesinde; müşterilere kimlik tespiti getirme zorunluluğunun getirilmesi konularında Bakanlar Kurulu tarafından karar alınmak üzere teklifte bulunma yetkisini MASAK'a vermiştir.

Ardından 2 Temmuz 1997 tarihinde ve 23037 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4208 Sayılı Yasanın Uygulama Yönetmeliğinin 4, 5 ve 6. maddelerinde kimlik tespiti ile ilgili düzenlemeler yer almıştır. Uygulama Yönetmeliğinin 6. maddesi ile de MASAK, kimlik tespiti yapılmasına ilişkin usul ve esaslar ile kimlik tespitine esas belge nevini belirlemeye yekili kılınmıştır. 6. maddeye istinaden çıkarılan 21 Aralık 1977 tarihli ve 1 Numaralı MASAK Genel Tebliği ve 10 Kasım

---

32 Evaluation Of Measures Taken by FATF Members Dealing with Customer Identification Report, s.1
http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/32/47/34047025.pdf . (27/07/2009)

33 a.e., s.2 (27/07/2009)

34 a.e., s.2 (27/07/2009)

2002 Tarihli 4 Numaralı MASAK Genel Tebliği ile kimlik tespitine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. [35]

Ardından 18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa'nın 3/1 maddesinde kimlik tespiti esasları yasa içeriğinde yer almıştır. Bu maddeye göre; yükümlüler, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorundadır. Ayırca maddenin 3/2. bendine istinaden, kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmış ve kimlik tespitini gerektiren işlem türleri, bunların parasal sınırları ve konuyla ilgili diğer usûl ve esasların yönetmelikle belirleneceği hükme alınmıştır.

Müşterini tanı ilkesinin sıralamada en önde yer alan gerekliliği olan 'kimlik tespiti yükümlülüğü' 09 Ocak 2008 tarihli 28751 Sayılı Yönetmelikte, 'Müşterinin Tanınmasına İlişkin Esaslar' başlığı altında genel olarak kimlik tespiti usul ve esasları belirtilerek, kimlik tespiti yapılması gerekli kişiler gerçek ve ticaret siciline kayıtlı tüzel kişi olarak ayrılmış, daha sonra niteliği itibariyle farklılık gösteren tüzel kişiler ve tüzel kişiliği olmayan teşekküller hakkında da ayrı ayrı maddelerde ayrıntılı olarak düzenlemeler yapılmıştır.

Ardından 2 Aralık 2008 tarihli ve 27072 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7 Sıra Numaralı MASAK Genel Tebliğ ile yükümlülerin; müşterilerinin kimlik tespiti kapsamındaki bilgilerini Yönetmeliğin belirlerdiği usül ve esaslar dahilinde 31 Aralık 2008 tarihine kadar tamalama yükümlülüğü getirilmiştir.

---

35 DEĞİRMENCİ, a.g.e., s.242.

4.3.2.3.3.1. Kimlik Tespiti Yapılacak Durumlar

28751 Sayılı Yönetmeliğin 5. maddesinde kimlik tespiti yapılacak durumlar belirlenirken, açıkça ifade edilmemekle birlikte, işlemin tutarına bağlı olup olmamayı esas alan ikili bir ayırım gözetilmiştir.

Birincisi, belli bir tutara bağlı olmaksızın, her halükarda kimlik tespiti yapılması gereken durumlar şunlardır: sürekli iş ilişkisi tesisinde (m. 5/a), şüpheli işlem bildirimini gerektiren durumlarda (m. 5/d), daha önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği ve doğruluğu konusunda şüphe olduğunda (m. 5/d) kimlik tespiti yapılacaktır.

İkinci durum, belli bir tutar gözetilerek kimlik tespiti yapılıp yapılmayacağının belirleneceği durumlar ise şu şekildedir: elektronik transferlerde işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı iki bin TL veya üzerinde olduğunda (m. 5/c), hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin işlemlerde bir yıl içinde ödenecek prim tutarı toplamı iki bin veya tek primli olup prim tutarı beş bin TL veya üzerinde olduğunda (m. 5/ç), işlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı yirmi bin TL veya üzerinde olduğunda (m. 5/b) kimlik tespiti yapılacaktır.

4.3.2.3.3.2. Kimlik Tespitinde Kullanılacak Belgeler

Kimlik tespitinde kullanılacak belgeler, Türk uyruklu gerçek kişiler (m.6), yabancı uyruklu gerçek kişiler (m.6/2 b), ticaret siciline kayıtlı tüzel kişiler (m.7), vakıflar, dernekler ve tüzel kişiliği olmayan teşekküller (m.8) için ayrı ayrı belirlenmiştir.

Buna göre yükümlülerin gerekli kimlik tespitini, Türk uyruklu gerçek kişiler için nüfus hüviyet cüzdanı, sürücü belgesi veya pasaport (m.6/2 a), Yabancı uyruklu gerçek kişiler için kendi ülke pasaportu veya ikamet tezkeresi (m.6/2 b), Ticaret

siciline kayıtlı tüzel kişiler için tescile dair belgeler (m.7/1) (Ticaret Sicil Gazetesi (kuruluş/tadil) ve imza sirküleri) ile (işlem Ticaret Sicil Gazetesinde adı geçen kişiler tarafından yetkilendirilmiş diğer kişiler tarafından yaptırılmakta ise) tüzel kişi adına hareket eden kişinin temsile yetkili olduğuna dair belge (m.7/3), Vakıflar için Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan sicile ilişkin belgeler (m.8/2), Dernekler için il emniyet müdürlüklerinde tutulan dernekler kütüğündeki kayda ilişkin belgeler(m.8/2), Tüzel kişiliği olmayan teşekküller için idare etmeye yetkili olunduğuna ilişkin karar (m.12/2), üzerinden yapmaları zorunludur.

Bununla birlikte 5253 sayılı Dernekler Yasa'sına istinaden yayınlanan Dernekler Yönetmeliğinde, dernek kütüklerinin valilikler bünyesindeki il dernekler müdürlüklerinde tutulacağı belirtilmiştir. Bu nedenle kimlik tespitinde, bu birimler bünyesinde tutulan kayda ilişkin belgelerin esas alınması gerekmektedir.

Kimlik tespitinin her bir gerçek kişi, tüzel kişi ya da tüzel kişiliği olmayan teşekküller bakımından nasıl yapılacağı Yönetmeliğin 6. ve devamındaki maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiş, bunların her biri bakımından hangi bilgilerin aranacağı, bu bilgilerin hangi belgelerle doğrulanıp teyit edileceği belirlenmiştir. [36]

4.3.2.3.3.3. Kimlik Tespitinin İçeriği ve Zamanı

Yukarıda belirtilen bilgilerin alınması için belirlenen süre iş ilişkisi tesisinden veya işlem yapılmadan önce kimlik tespiti tamamlanmalıdır (m.5/2). Adres ve diğer iletişim bilgilerinin teyidinin ise işlemin yapılmasından itibaren en geç on iş günü içinde yapılmasına imkân tanınmıştır (m.5/3).

[36] Bu maddeler; gerçek kişilerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.6) ,ticaret siciline kayıtlı tüzel kişilerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.7), dernek ve vakıflarda kimlik tespiti (Yönetmelik m.8), sendika ve konfederasyonlarda kimlik tespiti (Yönetmelik m.9), siyasi partilerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.10), yurt dışında yerleşik tüzel kişilerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.11), tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.12), kamu kurumlarında kimlik tespiti (Yönetmelik m.13), başkası adına hareket edenlerde kimlik tespiti (Yönetmelik m.14),gerçek faydalanıcının tanınması ve tüzel kişilere özel dikkat gösterilmesidir (Tüzel kişiliğin ortaklarının kimliğinin tespiti, Yönetmelik m.17).

4.3.2.4. Kayıtların Saklanması İlkesi

Kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar, MASAK ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür (m. 31/1).

Kendilerinden bilgi talebinde bulunulanlar savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel yasalarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar (m. 31/2). Yükümlüler, 5549 sayılı Yasa'nın 8. maddesi ve ilgili yönetmeliğin 46/1. maddesi gereği işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren 8 yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür.

FATF 40 Tavsiye Kararlarının 10 numralı tavsiyesinde**;** kayıtların saklanması ilkesini konu almaktadır. Buna göre; finansal kuruluşlar, ulusal veya uluslararası işlemlere ilişkin gerekli bütün kayıtları, yetkili makamlardan gelecek bilgi taleplerini ivedilikle karşılayabilmek için en az beş yıl süreyle saklamalıdır. Bu kayıtların, yapılan bireysel işlemlerin yeniden tesisine imkân verecek nitelikte ve gerektiğinde suç fiillerin kovuşturulmasında delil olarak kullanılabilecek özellikte olması gerekmektedir.

4.3.2.5. Eğitim İlkesi

5549 sayılı yasanın 5. maddesinde, yükümlüler bünyesinde eğitim sistemi oluşturulması öngörülmüştür. 4208 sayılı yasanın Uygulama Yönetmeliğine eklenen 16/a maddesindeki düzenlemeye göre; yükümlülerden, Yönetmelikle getirilen mükellefiyetlerin çalışanları tarafından bilinmesini sağlayacak gerekli eğitimi vermelerinin istenebileceği belirtilmiş ve yükümlülerce verilecek eğitim

programlarını kapsam, konu, yükümlü grupları, uygulama tarihi ve usulü itibarıyla belirlemeye Bakanlık yetkili kılınmıştır.

Bu yetkiye istinaden, 4 Sıra No'lu MASAK Genel Tebliğinde şu açıklamalar yapılmıştır: yükümlüler eğitim programlarının içeriğini aşağıdaki hususları dikkate alarak belirleyeceklerdir. Kimlik tespit zorunluluğu bulunan işlemler, kimlik tespit usulü ve kayıtların saklanması, şüpheli işlemlerin tanınması ve bildirim usulü, yetkililerce istenilecek bilgi ve belgelerin verilme usulü, yükümlülüklere uyulmaması halinde uygulanacak müeyyideler başlıklarını taşıyan eğitim programlarının yükümlüler tarafından verilmesi gerekmektedir.

Yükümlüler yasaya göre, eğitim programları ihtiyaca göre sürekli olarak gözden geçirilecek, tüm meslek personelinin bilgilerinin güncel tutulması amacıyla düzenli aralıklarla tekrarlanacaktır. Yıl içinde yapılan eğitim çalışmalarının istatistik amaçlı sonuçlarının, (eğitime katılan personel sayısını ve toplam eğitim saatini gösterecek şekilde) takip eden yılın Mart ayının sonuna kadar Başkanlığa bildirmesi gerekmektedir. Yine MASAK 4 Sıra No'lu lu Genel Tebliğ uyarınca ilk aşamada yirmi üç yükümlü grubundan bankalara eğitim programı uygulama zorunluluğu getirilmiştir.

FATF 40 Tavsiye Kararlarının 15 numaralı Tavsiyesinde Finansal kuruluşların suç gelirlerini aklamaya ve terörizmin finansmanına ilişkin karşı programlar geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Program asgari olarak; finansal kuruluşların bünyelerine, idare şekillerine ve yürürlükteki mevzuata uygun dahili politika, prosedür ve kontrol yöntemlerini ve bu görevler için uygun ve yüksek nitelikli personel istihdamının sağlanmasını, **ç**alışanlara yönelik olarak süreklilik gösteren bir eğitim programı hazırlanmasını, **s**istemi kontrol edecek bir denetim fonksiyonu kurulmasını, içermelidir.

4.3.2.6. Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğü İlkesi

Yükümlüler 5549 sayılı yasanın 7. maddesi gereğince MASAK Başkanlığı ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür.

4.3.2.7. Devamlı Bilgi Verme İlkesi

Yükümlüler 5549 sayılı yasanın 6. maddesi gereğince taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Bakanlıkça belirlenecek tutarı aşanları Başkanlığa bildirmek zorundadırlar. Devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri, bilgilerin ne şekilde ve hangi sürelerde verileceği, kapsam dışında tutulacak yükümlüler ile uygulamaya ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Yasanın uygulanmasına ilişkin olarak, yükümlüler dışındaki kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki kurum ve kuruluşlardan da Başkanlığa devamlı bilgi vermeleri istenebilir. Kimlerin, hangi usul ve esaslara göre devamlı bilgi vereceği yönetmelikle belirlenir. (26751 Sayılı Yönetmelik m. 32/1)

SONUÇ

Mali suçların içinde en karmaşık yapıya sahip olan suç gelirlerini aklama ve terörün finansmanı ile mücadele durağan bir süreç olmayıp süreklilik gösteren bir yapıya sahiptir. Bunun en önemli sebebi ise ceza yasalarında yer alan birçok mali suçtan farklı olarak aklama suçunun etkisini sınırlı bir bölgede göstermemesidir. Suç işlenmesi neticesinde elde edilen ve mali sisteme dâhil olmak isteyen suç geliri, hızla gelişen teknolojinin de yardımı ile mali kontrolün nispeten az olduğu bölgeleri tercih etmektedir. Ülkelerde yapılan hukuksal düzenlemelerin teknolojik gelişmelerin hızına uyum sağlayamaması durumunda ülkelerde hukuksal boşluklar oluşmakta ve denetim sisteminde etkinlik azalmaktadır. Bu durumu avantaj olarak bilen para aklayıcıları sayısız işlem ve aşamadan sonra yasa dışı geliri kaynağından uzaklaştırarak mali sisteme dâhil etmektedirler.

Gerek uluslararası düzenlemelerde gerekse ulusal hukuk düzenlemelerinde para aklayıcılarının işlerini kolaylaştıran kişi ve kuruluşlara ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapmak çok zordur. Ancak ilk olarak aklayıcıların hedefinde uluslar üstü banka ve diğer mali kuruluşlar yer almaktadır. Uluslararası alanda bankalar ve diğer mali kuruluşlar için önleyici ve denetleyici düzenlemelerin yapılması ve tüm dünya üzerinde yaygınlaşması ile birlikte aklayıcılar yakalanma riskini minimuma indirmek için mali kuruluşların dışına taşmışlardır. Dolayısıyla aklayıcılar, klasik bankacılık işlemlerinin yanı sıra gelişen teknolojik gelişmelerle uyumlu olarak yeni aklama teknikleri geliştirmişler ve mali olmayan kuruluşları da aklama hareketlerini gerçekleştirmede kullanmaya başlamışlardır. Bu yolda aklayıcılar büyük bir hızla yeni teknikler bulacağı ve yasal boşlukları kaçırmayacağı için günümüzde alınacak yasal önlemlerin mutlaka mali ve mali olmayan iş ve meslek gruplarının tamamı için alınması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle ülkemizde yasal mevzuatta tanımlanan yükümlü grubunun mali ve mali olmayan tüm meslek gruplarını kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği kanısındayız.

Tez çalışmamızda detaylı olarak belirttiğimiz gibi, uluslararası bir suç niteliğinde olan suç gelirlerinin aklanması olgusuna karşı, uluslararası alanda birçok sözleşme yapılmış ve mücadele de aktif rol oynayan birçok kuruluş oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar ve hukuksal kurallara kronolojik olarak bakıldığında, mücadele sistematiğinin basitten çeşitliliğe doğru giden bir yol takip ettiği görülmektedir. Sadece yasa dışı uyuşturucu ticaretini öncül suç olarak esas alan 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu'ndan, bütün ağır suçları öncül suç kabul eden ve terörün finansmanını da kapsamına alan 2005 tarihli Strazburg Konvansiyonu'na kadar uzanan süreç, bu mücadele anlayışının zaman içindeki gelişimini açıkça göstermektedir.

Aynı şekilde, dünyada suç gelirlerini aklama ile mücadelenin öncü kuruluşu ve standart koyucusu olan FATF'ın 1990 ve 1996 tavsiyeleri ile 2003 tavsiyeleri karşılaştırıldığında; Viyana Konvansiyonunun tesirinde kalan yapıdan, teknolojik gelişmelerin getirdiği tehditlerle birlikte finans dünyasının grift araçlarını da dikkate alarak geliştirilen tedbirler bütünlüğüne ulaşmak için geniş çaba sarf edildiği fark edilmektedir.

Suç Gelirlerinin aklanması suçu, kendisinden önce gelen ve suç olarak düzenlenen bir fiilin işlenmesine ve bu fiilden gelir elde edilmesine ihtiyaç duymaktadır. Çalışmamızda detaylı olarak değindiğimiz üzere, kendisinden önce gelen bu fiile 'öncül suç' denir ve söz konusu suçtan elde edilen malvarlıkları da aklama suçuna konu olurlar. Bu suç düzenlenme yeri açısından, mukayeseli hukukta iki farklı şekilde düzenlenmektedir. Birinci grupta, aklama suçunu düzenleyen bazı ülkeler, bu suçu genel ceza yasalarında düzenlemişlerdir. İkinci grupta yer alan ülkeler, aklama suçunu, genel ceza yasalarında değil, önleyici tedbirlerle birlikte özel yasalarda düzenlemişlerdir. Aklama suçunu, genel ceza yasalarında düzenleyen ülkelerin çoğunun önleyici tedbirleri içeren özel yasaları da bulunmaktadır. Ülkemizde de aynı yöntem izlenmiş ve aklama suçu 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası'nda eşik yöntemini seçerek 'Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini' aklama amacıyla gerçekleştirilen tüm faaliyetler suç gelirlerini aklama suçu olarak tanımlanmıştır. Böylece bastırıcı tedbirler kapsamında birçok suç aklama suçu kapsama dâhil

edilmiş ve sayma sisteminin en büyük engeli olan suçun aklama suçuna konu olan öncül suçlardan herhangi birini kapsadığının ispat yükümlülüğü minimum'a indirilmiştir. Ancak bu sistemde, cezanın ağırlığının tespiti önem taşımaktadır. Ceza sınırının çok yüksek tutulması durumunda aklamaya sebebiyet veren birçok suç öncül suç kapsamından çıkartılmış olacaktır. Ceza sınırının çok düşük tutulması durumunda ise birçok suç öncül suç kapsamına girmiş olacaktır ki, bu durumda kovuşturma makamlarının suçla mücadeledeki etkinliği azalmış olacaktır.

Ülkemizde 5237 Sayılı Türk Ceza Yasası ile birlikte özel yasa niteliğine sahip 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Yasa ile aklama ve terörün finansmanı suçlarının genel çerçevesi çizilmiş ve önleyici tedbirler kapsamında uygulanacak yöntem ve usulleri belirlemiştir. Yasa, önleyici tedbirlerin uygulanmasında etkinliği arttırmak amacıyla bir dizi yönetmelikle desteklenmiştir.

Suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede yasal zeminin hazırlanması kadar bir diğer önemli husus önleyici tedbirlerin uygulanmasında düzenleyici ve denetleyici rol oynayan mali istihbarat birimidir. Mali istihbarat birimi sözleşmeler açısından incelendiğinde Viyana Konvansiyonu, Strazburg Konvansiyonu gibi birçok sözleşmede ulusal alanda aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede mali istihbarat birimlerinin kurulması gerektiği ve diğer ülkelerle bilgi ve belge değişimlerinin bu birimler aracılığıyla gerçekleştirilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. FATF 26 numaralı tavsiye kararında; ülkelerde mutlaka mali istihbarat birimlerinin kurulmasının belirtilmiş ve bu birimlerin şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dâhil olmak üzere işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan mali, idari, icrai bilgilere doğrudan ve dolaylı olarak erişebilme yetkisi ile donatılması gerektiği belirtilmiştir. Nitekim Egmont Grubu da üyelik için üye olan ülkelerde mali istihbarat birimlerinin varlığını üyelik için zorunlu bir şart olarak belirtmiştir. Dünya üzerinde bu derece şiddetle tavsiye edilen mali istihbarat birimi kavramı ülkemizde de etkisini göstermiş ve 1996 yılında 4208 yasa ile MASAK'ın kurulmasına karar verilmiştir. Yaklaşık olarak 13 yıldır faaliyet gösteren MASAK her geçen yıl gelişmekte, faaliyetlerini etkinleştirmekte ve suç gelirleri ve terörün finansmanı ile mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. MASAK aklama ile

mücadelede önemli adımlar atmasına karşın Türkiye'nin coğrafi ve politik konumu göz önüne alındığında bu mücadelenin yeterli olmadığı hem MASAK'ın idari yapısında hem de faaliyet raporlarında yayımlamış olduğu rakamsal verilerden açıkça anlaşılmaktadır. Gelişmesinde yer alan yavaşlıkta MASAK'ın Maliye Bakanlığına bağlı bir kurum olmasının etkisi büyüktür. Maliye Bakanlığına bağlı olmak bir bakıma siyasi otoriteye bağımlı olmayı sonuçlamaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi kurulun adında 'mali suç' kelimeleri yer almaktadır. Ancak kurulun görevi sadece suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi faaliyetlerini kapsamaktadır. Uluslararası boyutta oluşturulan tüm mali istihbarat birimlerinin faaliyet alanının da sadece suç gelirlerinin aklanması için önleyici ve denetleyici tedbirler olduğu da göz önüne alındığında, MASAK'ın faaliyet konusunun sadece suç gelirlerinin aklanması unsurlarını taşıması yerinde bir oluşumdur. Dolayısıyla faaliyet alanına göre kurulun adı çok geniş kapsamlı ve yanıltıcı olmaktadır. Bu durumda kurulun faaliyet alanını tüm mali suçlar oluşturmadığına göre Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermesi de yerinde bir uygulama değildir.

MASAK kendisiyle hemen aynı yaştaki Rekabet Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu gibi kurumlara nazaran daha az etkin ve daha az tanınmaktadır. Bu duruma en büyük etken anılan bu kurulların bağımsız olması yatmaktadır. MASAK'ın daha etkin bir kurum olarak faaliyet gösterilmesi isteniyorsa ülkemizde bağımsız düzenleyici ve denetleyici kurullar gibi bağımsızlığının sağlanması, kendi uzmanları yetiştirmesi gerekmekte ve aklama suçuna ilişkin inceleme ve soruşturmalar bu konuda uzman MASAK çalışanları tarafından yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

- AKAR Yıldırım, Kara Paranın Aklanması, SPK Yayınları No:90, Eylül 1997.
- BAŞAK Ramazan, 50 Soruda Kara para ve Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi, Türkiye Bankacılar Birliği, Yayınları no. 206, 1988
- ÇELİK F. Edip, Milletlerarası Hukuk, C.1, Fakulteler Matbaası, İstanbul, 1975.
- ÇELİK Kuntay-KOÇAĞRA Işıl–GÜLER Kadir, Kara Para Aklama, Ankara, MASAK Yayınları No:1, 2000.
- DEĞİRMENCİ Olgun, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerini Aklama Suçu, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.
- DÖNMEZER Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1995.
- ERGÜL Ergin, Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Yargıtay Yayınları, Ankara 2001. (1)
- ERGÜL Ergin, Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Yetkin Yayınları, Ankara 1997.
- GIDDENS Anthony, Sosyoloji, Alfa Basım Yayın, Ankara, 2000.
- GILMORE, William.C. ,Dirty Money, Third Edition Revised and Expanded, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2004
- MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA KURULU, Kara Para Aklama Tipolojileri, MASAK Yayınları, Yayın No: 7, Ankara, 2000.
- MAVRAL Ülker, Kayıt dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, Maliye ve Mali Hukuk Yayınları, Ankara, 2003
- MAVRAL Ülker, Kara Para Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi, Vergi Sorunları Derneği Yayınları Ankara, 2001.

- TAŞDELEN Aziz, Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanaması ve Önlenmesi, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003
- YENİSEY Feridun, Mukayeseli Hukuka Çıkar Amaçlı Örgütlerle Mücadele ve Türkiye, EGM Aşayiş Daire Başkanlığı, Ankara, 1998.
- STESSENS Guy, Money Laundering; A New International Law Enforcement Model, Cambridge University, England, 2000.

MAKALELER:

- AĞBAL Naci, "Şüpheli İşlem Bildirim Uygulaması", Yaklaşım Yayınları, Aralık 2000, Sayı 96, Ankara
- ATAY, Tezcan/KİRAZ, Abdullah, "Kara Para, Kara Para Aklama Suçu ve Kara Para Aklama Suçuna 4208 Sayılı Kanun'a göre Uygulanacak Müeyyideler", Vergi Sorunları Dergisi, İstanbul, Sayı: 170, Kasım 2002.
- AYDIN Sermet, "Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensibi" Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008
- AYKIN Hasan, "Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi", Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008
- AYKIN Hasan, "Aklama Suçu- Öncül Suç İlişkisi",Yaklaşım Dergisi, Nisan 2007
- BROOME John, "Domestic Cooperation; Australian Working Together, Money Laundering in the 21 st Century: Risks and Countermeasures. Australian Institute of Criminology", Research and Public Policy Series No: 2, Adam Graycar and Peter Grabosky, Australia, 2000,
- ÇAKIR Alpaslan, "Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik: Bankacılık Uygulamaları Açısından Değerlendirme", Bankacılar Dergisi, Sayı 64, 2008

- DONAY Süheyl, "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında 4208 Sayılı Yasa Hakkındaki Düşünceler", 17-19 Ocak 1997, Radikal Gazatesi. İstanbul.
- ERGÜL, Ergin, "Kara Paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları, Kara para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli", TCMB Yayınları, Ankara 1999.
- GÜMÜŞAY Serdar "Kara Para Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 179, Ağustos 2003.
- GÜNAY Ayşe – Rövsen SAHBAZOV, 'Küresellesme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalısmalar', Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:130,Temmuz 1999,
- İPEK Halim, "Kara para ve Kara Paranın Aklanması", Beta Yayınları, İstanbul, Eylül 2000.
- KAÇKAR Hamza,"Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi Amacıyla Yapılan Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslar arası Sözleşmeler ve İkili Anlaşmalar", Yaklaşım Yayınları, Sayı 78, Haziran 1999.
- KUBAN Oktay, "Kara Para Aklama Suçu", Adalet Dergisi, Yıl:92, Sayı:7, Nisan 2001
- MAVRAL, Ülker, "Kara Para, Kara Paranın Gelişimi, Aklanması ve Kayıt Dışı Ekonomi",Vergi Raporu Dergisi, Ankara, Sayı: 37, Ekim-Kasım 1998.
- MAVRAL Ülker, "4208 sayılı Kanun Kapsamına Alınması Gereken Suçlar", Vergi Sorunları Dergisi, Ankara; Eylül 2003
- ÖZSOYLU Ahmet Fazıl, "Suç Ekonomisi ve Mafya", Forum Dergisi, Yıl 5, Sayı:11, Kasım 1998.
- REUTER, PETE and TRUMAN, EDWİN M. , " Chasing Dirty Money; The Fight Against Money Laundering" Institue for International Economics, November 2004.
- SAATÇİ, Banu, "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Girişimler", Bankacılar Dergisi, Sayı 19, 1996.

- THE ECONOMIST, "Shadow Economy, 1999", The Economist, February 3rd-9th 2001
- TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, "Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadelede Risk Temelli Yaklaşım Hakkında Kılavuz Üst Seviye Prensipler ve Prosedürler", Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008,
- TBB-MASAK Çalışma Grubu, "Para Aklama Riskinin Yönetimi ve Türk Bankacılık Sisteminde Uygulama Kılavuzu", Bankacılar Dergisi, Sayı 60, 2007
- ÜSTÜN Oktay, "Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanını Önleme Standartlarını Değerlendirme Metodolojisinde Finansal Kuruluşların Yükümlülükleri", Bankacılar Dergisi, Sayı 56, 2006 (I)
- ÜSTÜN Oktay, "Kara Para Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış", Bankacılar Dergisi, Sayı 65, 2008 (II)
- ÜSTÜN Oktay, "5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun İle Getirilen Temel Değişiklikler", Bankacılar Dergisi, Sayı 64, 2008 (III)
- WALKER John, "Modelling Global Money Laundering Flows" - some findings, November 1998

  (Çevrimiçi:http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm)

<u>DİREKTİF ve RARORLAR:</u>

- Anti Money Laundering Principles for Private Banking Report, Wolfsberg Group, October 2000, revised May 2002
- Caribean Financial Action Task Force- CFATF, November 2008
- Directive 2001/97/EC of the European Parliament and Council of 4 December 2001 amending Council Directive

- Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing.
- Evaluation of the European Commission's regional strategy for the Caribbean Final Report Vol II – Annexes Final Report, Evaluation for the European Commission, April 2005
- Evaluation Of Measures Taken by FATF Members Dealing with Customer Identification, FATF, Paris (http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/32/47/34047025.pdf)
- FATF Annual Report 1995-1996, Paris, FATF/OECD.
- FATF, Annual Report, 2001-2002, Paris, FATF/OECD.
- FATF, Annual Report, 2003-2004, Paris, FATF/OECD.
- FATF, Annual Report, 2007-2008, Paris, FATF/OECD
- FATF Annual Review of Non-Cooperative Countries and Territories Report, 2005-2006, Paris, FATF/OECD, June 2006
- FATF Forty Recommendations, June 2003
- FATF Special Recommendations, October 2001.
- Financial Intelligence Units, IMF, World Bank, 2004,
- Improving Public Sectör Governance. An Imperative for Turkey's Development Report
- International Monetary Fund, Money Laundering: The Importance of International Countermeasures Report, Paris, 1998
- MASAK, FATF NCCT 25 Kriteri, Ankara
- MASAK,2006 Faaliyet Raporu, Ankara
- MASAK,2007 Faaliyet Raporu, Ankara
- MASAK,2008 Faaliyet Raporu, Ankara

- MASAK, 'Kara Para Aklama ile Mücadele sunumu' AB Eşleştirme Projesi Çerçevesinde 06-07 Mart 2006 tarihinde Kayseri'de ve 09-10 Mart 2006 tarihinde Adana'da Bankacılara Yönelik Yapılan Eğitimlerin Sunumları, Nisan 2006.
- Methology of Assessing Compliance with the FATF 40 Reccommendations and the FATF 9 Special Reccommendations Report, FATF, February 2004.
- US DEPARTMENT OF STATE, (2008), International Narcotics Control Strategy Report Volume II Money Laundering and Financial Crimes, March 2008, Washington DC, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs.
- Statement on Prevention of Criminal Use of the Banking System for the Purpose of Money Laundering, Basel, 1998.
- Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorisim-TURKEY
- The Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG), Overview of APG Members
- WorlBank Improving Public Sectör Governance. An Imperative for Turkey's Development Report.

ANSİKLOPEDİ VE SÖZLÜKLER:

• Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Cilt:18, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992

• Hançerlioğlu Orhan, Ekonomi Sözlüğü, Ankara, 1997

• Vikipedi, Özgür Ansiklopedi İnternet Sitesi, (http://tr.wikipedia.org/wiki)

İNTERNET KAYNAKLARI:

http://www.cfatf.org/default.asp

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/About/MONEYVAL_in_brief_en.ap

http://www.egm.gov.tr/daire.interpol.asp

http://www.eurasiangroup.org/
http://www.esaamlg.org/mcp/index.php
http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/58/0/41141361.pdf.
http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/3/52/33922473.pdf.
http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf.
http://www.gafisud.org/miembros.htm
http://www.giaba.org/index.php?type=a&id=193&mod=41
http://www.gib.gov.tr/index.php?id=103. 26/07/2009.
http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/021098.htm
http://www.johnwalkercrimetrendsanalysis.com.au/ML%20method.htm
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/AvrupaKonseyi/tavsiye.htm.
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/BaselKomite/1.htm
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/BirlesmisMilletler/1.htm
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat/AvrupaKonseyi/strasbourg_konvansiyon.htm
http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat.htm
http://www.masak.gov.tr/kimlik_tespiti_sorular.htm
http://www.menafatf.org/categoryList.asp?cType=about
http://www.egmontgroup.org/statement_of_purpose.pdf.
http://www.oecd.org/dataoecd/15/57/35120166.pdf
http://www.ogbs.net/aims.htm
http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=5
http://www.turkegitimsen-sakarya.org.tr/arge/YOLSUZLUK.pdf
http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCreselle%C5%9Fme
http://www.turkhukuksitesi.com/makale_597.htm